

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE
YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETLERİNİN ETKİNLİĞİ VE KALİTESİ
AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Oğuz YAZAR

Danışman
Prof. Dr. Veysel K. BİLGİÇ

Haziran, 2019
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE
YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETLERİNİN ETKİNLİĞİ VE KALİTESİ
AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Oğuz YAZAR

Danışman
Prof. Dr. Veysel K. BİLGİÇ

Haziran, 2019
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Prof. Dr. Veysel K. BİLGİÇ'in danışmanlığında Oğuz YAZAR tarafından hazırlanan "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Türkiye 'de Yükseköğretim Hizmetlerinin Etkinliği ve Kalitesi Açısından Bir Değerlendirme" adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

17...06/2019

Prof. Dr. Veysel BİLGİÇ
(Başkan-Danışman)

Doç. Dr. Şeniz ANBARLI BOZATAY
(Üye)

Dr. Öğr. Üy. Vasfiye ÇELİK
(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2019

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN
Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Türkiye’de Yükseköğretim Hizmetlerinin Etkinliği ve Kalitesi Açısından Bir Değerlendirme*” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

17 / 06 / 2019

Oğuz YAZAR

ÖN SÖZ

“Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Türkiye’de Yükseköğretim Hizmetlerinin Etkinliği ve Kalitesi Açısından Bir Değerlendirme” adlı Yüksek Lisans Tezi, Türkiye’de yükseköğretim hizmetlerinin kamu yönetimi anlayışının değişim ve dönüşüm sürecinden ne yönde ve ne ölçüde etkilendiğinin irdelenmesi ile bu hizmetlerin etkinliğinin ve kalitesinin ortaya konulmasına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Tezin yazım sürecinin her aşamasında desteğini ve yardımını görmemin yanı sıra tanışmaktan memnun olduğum ve sohbetinden her zaman keyif aldığım danışman hocam Prof. Dr. Veysel K. Bilgiç ile tez jürisi komisyon üyeleri olan saygı değer öğretim üyeleri Doç. Dr. Şeniz Anbarlı Bozatay ve Dr. Öğr. Üyesi Vasfiye Çelik’e nazik tavırlarından, yapıcı eleştirilerinden ve değerli katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Tezin yazım sürecinde fikir ve düşüncelerini paylaşan, kaynak temin eden, tezimi okuyarak önerilerde bulunan kıymetli arkadaşlarım Yükseköğretim Kurulu Uzman Yardımcıları Rasim Kaan Yılmaz ve Efecan Dileyici ile Öğretim Görevlisi Kemal Uçacak’a değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim. Yakın bir zaman dilimi içerisinde sizleri, gerek bürokrasi için gerekse yükseköğretim camiası için çok önemli konumlarda göreceğime eminim.

Gerek eğitim sürem gerekse iş hayatım boyunca hem maddi hem de manevi olarak desteğini esirgemeyen annem Sebiha Yazar ve babam Alaettin Yazar’a çok teşekkür ederim.

Tezimi; tanıştığım günden bu güne kimliğim ve karakterim ile ilgili birçok değişikliğe imza atan, varlığı ile bana güç katan, evli olmaktan dolayı büyük bir memnuniyet duyduğum sevgili eşim Mümine Yazar ile yakın bir dönemde aramıza katılan ve varlığı için hamd ettiğimiz sevgili kızımız Ahsen Yazar’a ithaf ediyorum.

ÖZET

Yazar, Oğuz, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Türkiye’de Yükseköğretim Hizmetlerinin Etkinliği ve Kalitesi Açısından Bir Değerlendirme”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019.

20’nci yüzyılın son çeyrek döneminde sosyal, siyasal ve ekonomik alanda yaşanan değişimlerin yanı sıra bilgi, iletişim, teknoloji ve rekabet alanlarında meydana gelen gelişmeler kamu yönetimi anlayışında bir değişim ve dönüşüme neden olmuştur.

Çalışmanın temel amacı, alternatif bir model olarak ortaya atılan Yeni Kamu Yönetimi anlayışının, Türkiye’deki yükseköğretim hizmetlerine etkilerinin incelenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesidir.

Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre; vakıflara yükseköğretim kurumları açma hakkı verilmesi, ülke genelinde yükseköğretim kurumlarının dengeli dağıtım politikaları, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma projesi, öğrenci değişim programları, uluslararasılaşma politikaları, ulusal tez merkezinin kurulması, açık erişim projesi, veri paylaşımı uygulamaları, dijital dönüşüm çalışmaları ve e-Devlet uygulamalarının Yeni Kamu Yönetimi yaklaşımının temel argümanları ile uyum sağladığı görülmektedir. Ancak, Yükseköğretim Kurulunun kurulması, öğretim elemanı yetiştirme politikaları ve 1992 ve 2018'deki yükseköğretim kurumları kurma politikalarının Yeni Kamu Yönetimi yaklaşımının temel değerleriyle çeliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Kamu Yönetimi, Geleneksel Kamu Yönetimi, Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretim.

ABSTRACT

Yazar, Oğuz, “An Evaluation in Efficiency and Quality of Services of Higher Education in Turkey in the Context of New Public Management Approach”, Master Thesis, Kırıkkale, 2019.

During the last quarter of the 20th century; the changes in the social, political and economic spheres as well as the developments in the fields of information, communication, technology and competition caused a change and transformation in the understanding of public administration.

The main aim of the study; is to examine, analyze and evaluate the effects of the New Public Management (NPM) approach put forward as an alternative model on the higher education services in Turkey.

According to the data obtained as a result of the study; it has been seen that such as granting foundations the right to open higher education institutions, policies of the balanced distribution of higher education institutions throughout the country, mission differentiation and specialization project, student exchange programs, internationalization policies, establishment of national thesis center, open access project, data sharing practices, digital transformation studies and e-Government practices have been in harmony with the basic arguments of the New Public Management approach. However, it was concluded that the establishment of the Council of Higher Education, the policies for the development of academic staff and the policies of establishing higher education institutions in 1992 and 2018 contradicted the basic values of the New Public Administration approach.

Keywords: New Public Management, Traditional Public Management, Council of Higher Education, higher education.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
URAP	University Ranking by Academic Performance
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YAYKUR	Yaygın Eğitim Kurumları
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

İÇİNDEKİLER

KABUL-ONAY	i
KİŞİSEL KABUL	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar VE ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞINDA YAŞANAN DEĞİŞİM

1.1. Yönetim Kavramı ve Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı	6
1.1.1. Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışının Ortaya Çıkışı	7
1.1.1.1. Üretim İlişkilerinde Yaşanan Değişimler	7
1.1.1.2. Aydınlanma Düşüncesi.....	9
1.1.1.3. Modernleşme Kavramı ve Ulus-Devlet Anlayışı	10
1.1.2. Geleneksel Kamu Yönetimi Kavramı ve Yönetimin Niteliği	11
1.1.3. Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışının Temel Unsurları	13
1.1.3.1. Bürokratik Örgütlenme Modeli	14
1.1.3.2. Siyaset-Yönetim Ayrımı.....	18
1.1.3.3. Kamu-Özel Yönetim Ayrımı	19
1.1.3.4. Müdahaleci Devlet Anlayışı	21
1.2. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı	23
1.2.1. Yeni Kamu Yönetimi Kavramı ve Niteliği	24
1.2.2. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışını Ortaya Çıkaran Nedenler	24
1.2.2.1. Geleneksel Kamu Yönetimine Yöneltilen Eleştiriler	25
1.2.2.2. Ekonomik Sebepler.....	25
1.2.2.3. Yeni Sağ Düşüncesi.....	26
1.2.2.4. Özel Sektörde Yaşanan Gelişmeler	27
1.2.2.5. Teknolojik Gelişmeler	29
1.2.2.6. Eğitim ve Kültür Düzeyindeki Gelişmeler	29
1.2.2.7. Uluslararası Etkiler	30
1.2.3. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Temel Değerleri	31
1.2.3.1. Bürokratik Örgütlenme Modeli Eleştirisi	31

1.2.3.2. Devletin Küçültülmesi	32
1.2.3.3. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik	33
1.2.3.4. Stratejik Planlama ve Yönetim Yaklaşımı	34
1.2.3.5. Serbest Piyasa Mekanizması	35
1.2.3.6. Müşteri Odaklı Yönetim	36

2. BÖLÜM YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETLERİ

2.1. Kamu Hizmeti	38
2.1.1. Kamu Hizmeti Kavramı	38
2.1.2. Kamu Hizmetinin İlkeleri	39
2.1.2.1. Süreklilik ve Düzenlilik İlkesi	40
2.1.2.2. Nesnellik ve Eşitlik İlkesi	40
2.1.2.3. Değişkenlik ve Uyarlama İlkesi	41
2.1.2.4. Bedelsizlik İlkesi	42
2.1.3. Kamu Hizmetlerinin Kurulması ve Kaldırılması	42
2.1.4. Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleri	43
2.1.4.1. Emanet Usulü	43
2.1.4.2. Müşterek Emanet Usulü	44
2.1.4.3. Ruhsat Usulü	44
2.1.4.4. İltizam Usulü	45
2.1.4.5. İmtiyaz Usulü	45
2.1.4.6. Yap-İşlet-Devret Usulü	45
2.2. Yükseköğretim	46
2.2.1. Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi	47
2.2.1.1. Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi	47
2.2.1.2. Yükseköğretim Kurulu Dönemi	49
2.3. Türkiye’de Yükseköğretim Hizmetleri	54
2.3.1. Yükseköğretim Kurumu Kurulması	55
2.3.2. Akademik Birim Kurulması	57
2.3.3. Bölüm ve/veya Program Açılması	62
2.3.4. Öğretim Elemanı Atanması	63
2.3.4.1. Profesör Atanması	64
2.3.4.2. Doçentlik Unvanının Alınması ve Doçentlik Kadrosuna Atanma	65
2.3.4.3. Doktor Öğretim Üyesi Atanması	67
2.3.4.4. Öğretim Görevlisi Atanması	68
2.3.4.5. Araştırma Görevlisi Atanması	69

3. BÖLÜM
YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DEKİ
YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Yükseköğretim Kurulu Öncesine Yönelik Genel Değerlendirme	71
3.2. Yükseköğretim Kurulu Sonrası Dönem	75
3.2.1. Yükseköğretim Kurumu Sayı ve Niteliğinde Meydana Gelen Değişim	75
3.2.2. Eğitim ve Öğretim Hizmetleri ile Araştırma	79
3.2.2.1. Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları.....	79
3.2.2.2. Farabi Değişim Programı.....	84
3.2.2.3. Ulusal Tez Merkezi	84
3.2.2.4. Açık Erişim Projesi.....	86
3.2.2.5. Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma	87
3.2.2.6. Araştırma Üniversiteleri	90
3.2.3. Uluslararasılaşma	91
3.2.3.1. Bologna Süreci.....	94
3.2.3.2. Mevlâna Değişim Programı	95
3.2.3.3. Erasmus Programı.....	96
3.2.4. Kalite Güvence Sistemi ve Akreditasyon.....	98
3.2.5. Dijitalleşme Çalışmaları ve Veri Paylaşımı	100
3.2.5.1. Dijital Dönüşüm Çalışmaları	100
3.2.5.2. Veri Paylaşımı	101
3.2.5.3. E-Devlet Uygulaması Kapsamında Yürütülen Faaliyetler	102
3.3. Türkiye'de Yükseköğretim Hizmetlerinin Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Değerlendirilmesi	105
SONUÇ VE ÖNERİLER	111
KAYNAKÇA.....	116

TABLolar VE ŞEKİLLER DİZİNİ

TABLolar

Tablo 1: Kamu Yönetimi ile Özel Yönetimin Karşılaştırılması	21
Tablo 2: Yükseköğretim Kurulu Öncesinde Kurulan Üniversite Bilgileri	49
Tablo 3: University Ranking by Academic Performance Sıralama Göstergeleri	61
Tablo 4: University Ranking by Academic Performance Sıralamasında Üstte Yer Alan İlk 10 Türk Üniversitesi	61

ŞEKİLLER

Şekil 1: İdeal Tip Bürokrasi Modelinin Temel Değerleri	17
Şekil 2: Yükseköğretim Kurulu'nun Hizmet Birimleri.....	51
Şekil 3: Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinde Görev Verilen İlk 5 Üniversite	89
Şekil 4: Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinde Görev Verilen İkinci 5 Üniversite.....	89
Şekil 5: Araştırma Üniversitesi Olarak Belirlenen Asıl ve Aday Üniversiteler	91

GRAFİKLER

Grafik 1: Yükseköğretim Kurumu Sayıları (2019)	57
Grafik 2: Akademik Birim Sayıları (2019)	59
Grafik 3: Öğrenci Sayıları (2019)	60
Grafik 4: Bölüm ve Program Sayıları (2019).....	62
Grafik 5: Öğretim Elemanı Sayıları (2019)	64
Grafik 6: Yükseköğretim Kurumu Sayıları (1933-1978).....	74
Grafik 7: Brüt Okullaşma Oranı (1950-1980).....	74
Grafik 8: Yükseköğretim Kurumu Sayıları (1982-2019).....	76
Grafik 9: Öğrenci Sayıları	80
Grafik 10: Öğretim Üyesi ve Öğretim Elemanı Sayıları	81
Grafik 11: Öğretim Üyesi ve Öğretim Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayıları	82
Grafik 12: Ulusal Tez Merkezi İstatistikleri	85
Grafik 13: Uluslararası Öğrenci Hareketliliği	92
Grafik 14: Türk Yükseköğretimindeki Uluslararası Öğrenci Sayıları	93

Grafik 15: Mevlana Değişim Programı Kapsamında Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları	96
Grafik 16: Erasmus Programı Kapsamında Türkiye'ye Gelen Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları	97
Grafik 17: Erasmus Programı Kapsamında Yurtdışına Giden Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları	98

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlık olduğu için doğal olarak tek başına hayatını idame ettirmesi de söz konusu değildir. İnsanlar, yaşadıkları ortamlar itibariyle diğer insanlar ile etkileşim içerisinde bulunan varlıklardır. Bu etkileşim, yalnızca eşitler arası bir etkileşimle sınırlı kalmamakta ve zaman içerisinde yöneten ile yönetilenin arasındaki etkileşim olarak da tezahür edebilmektedir. Yönetim kavramı, insanların karşısına etkileşim düzeyinin bu aşamaya ulaştığı seviyede çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle yönetsel etkileşim olarak ifade edilen ve yöneten ile yönetilenin bulunması gereken bir ortamda, yönetim olgusunun ortaya konulabilmesi için en az iki kişinin varlığı aranmaktadır (Şahin, 2015: 5).

İnsanların topluluklar halinde yaşaması ile birlikte ortaya çıkan yönetim olgusu, yüzyıllar boyunca kendine özgü farklı bir faaliyet alanı olarak yoğun bir biçimde incelemeye tabi tutulmuştur. Tarihsel kökenleri oldukça eski dönemlere dayanan yönetim olgusunun, içinde bulunduğu dönemin koşullarından büyük ölçüde etkilendiği bilinmektedir. Bu nedenle yönetim kavramının algılanmasında, yorumlanmasında, yapılanmasında ve uygulanmasında dönemsel farklılıkların bulunduğunu söylemekte yarar bulunmaktadır.

Yönetim, ilk organizasyonel davranışın gerçekleştiği döneme dayanmasına rağmen, bu kavramın bilimsel hale gelmesi için 18'inci yüzyıla kadar beklenmiştir. Dünya ekseninde yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak yönetim kavramının temeli, özellikleri ve şekli de değişmekte ve gelişmektedir. Bu çalışma, yönetim kavramının alt başlığı olarak ifade edilen kamu yönetimi üzerinden yürütülecektir.

19'uncu yüzyılın başlarından itibaren hem düşünsel hem de yapısal özellikleri itibariyle uygulanmaya başlanılan Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı, 20'nci yüzyılın son çeyrek döneminde yaşanan sosyal, ekonomik ve siyasal gelişmelere kadar varlığını muhafaza etmiştir. Ancak bu dönemden itibaren günün şartlarına uymadığı, toplumdan gelen taleplere ve toplumun beklentilerine duyarsız kaldığı, ortaya çıkan

problemlerin asıl sorumlusu olduğu gibi gerekçelerle yoğun bir şekilde eleştirilmiş ve yerini yeni bir yönetim anlayışına bırakmak zorunda kalmıştır.

Yönetim anlayışında yaşanan bu değişimi, basit bir değişim olarak ifade etmek mümkün görünmemektedir. Çünkü yaşanan bu değişimle birlikte devlet ve onun en önemli mekanizması olan bürokraside yapısal ve işlevsel anlamda bir dönüşüm meydana gelmiştir. Dolayısıyla bu dönüşümden diğer bütün alanlar olduğu gibi yükseköğretim hizmetlerinin de etkilendiği görülmektedir. Zira yükseköğretim hizmetleri kamu hizmetleri arasında çok önemli bir konuma sahiptir. Bu bağlamda; bu çalışma, alternatif yönetim modeli olarak ortaya konulan Yeni Kamu Yönetimi anlayışının Türkiye’de yükseköğretim hizmetlerinin oluşturulması ve yürütülmesi sürecine yönelik etkilerinin incelenmesi ve analiz edilmesi üzerine odaklanmıştır.

Yönetim olgusunda meydana gelen değişiklikler, kamu otoriteleri tarafından gerek doğrudan gerekse onun denetim ve gözetimi altında özel sektör kurum ve kuruluşları tarafından sunulan kamu hizmetlerini etkilemiştir. Yükseköğretim hizmetleri de kamu hizmetleri arasında yer alan bir hizmet olarak ifade edildiği için bu hizmetlerinde yönetim anlayışında meydana gelen değişiklik süreçlerinden etkilendiği görülmektedir. Bu bağlamda, yükseköğretim hizmetlerinin tarihsel süreç içerisinde, yönetim modeline benzer şekilde değişiklik gösterdiği, bu hizmetlerin; çeşitli dönemlerde, farklı aktörler tarafından, muhtelif usullerde yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Bu durum, yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesi süreciyle, uygulanmakta olan yönetim modeli arasında çok yakın bir ilişkinin bulunduğu ve sürecin yapısının buna bağlı olarak değişiklik gösterdiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Uygulanmakta olan yönetim modeli ile yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesi süreci arasındaki ilişkiden hareket eden çalışmanın amacı; yönetim alanında meydana gelen değişim ve gelişmelerin yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin süreç üzerindeki etkilerinin, etkinlik ve kalite boyutları ile incelenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesidir.

Eğitim sektöründeki kurumlar; okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları, ortaöğretim kurumları ve yükseköğretim kurumları olarak sınıflandırılmaktadır. Yükseköğretim; en az iki yıl süreyle yüksek düzeyde öğrenim hizmeti sunan eğitim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Yükseköğretimin amacı; ülkenin bilim politikası

ile toplumun yüksek düzey ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, toplumun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri söz veya yazıyla halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmak olarak belirtilmektedir (Enders, 2004: 362) (Altbach ve Teichler, 2001: 24). Yükseköğretim kurumları; üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulu ile uygulama ve araştırma merkezlerinden oluşmaktadır.

Günümüzde yükseköğretim hizmetlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmek oldukça önemli bir husustur. Çünkü, yükseköğretim hizmetleri nitelikleri gereğince toplumların ve devletlerin gelişmesine ve kalkınmasına doğrudan etki eden hizmetlerdir. Bu bakımdan yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesi süreci, sürecin yapısı, süreçte yer alan aktörler ve bu aktörlerin süreç üzerindeki etkileri oldukça önemli hale gelmektedir.

Uygulanmakta olan yönetim modeli ile yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin sürecinin yapısı arasında yakın bir ilişki olduğu hem Türk hem de yabancı bilim insanları ve düşünürler tarafından kabul edilmesine rağmen ülkemizde bu yöndeki çalışmaların yetersiz olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma; uygulanmakta olan yönetim modeli ile yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesi sürecinin yapısı arasındaki ilişkiyi incelemesi ve yükseköğretim hizmetlerinin etkinliği ve kalitesini somut veriler ışığında ortaya koyması bakımından hem kamu yönetimi hem de yükseköğretim hizmetleri literatürüne önemli bir katkı sağlayacaktır.

Çalışma, literatür taraması ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Çalışmanın birinci ve ikinci bölümü, ulusal ve yabancı kitap, dergi makalesi, bildiri ile elektronik kaynaklardan yararlanılmak suretiyle literatür taraması yönetimi kullanılarak yazılmıştır. Çalışmanın son bölümde ise; kamu yönetimi anlayışında yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinin, yükseköğretim alanında yürütülen hizmetler üzerindeki etkileri ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Çalışma ana hatları itibariyle üç bölümden meydana gelmektedir. Çalışmanın;

- Birinci bölümü, yönetim kavramının tanımlanması ve özelliklerinin açıklanması ile başlamakta, Geleneksel Kamu Yönetimi ile Yeni Kamu Yönetimi anlayışı kavramlarının irdelenmesi ile devam etmektedir. Bu çerçevede hem Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının hem de Yeni Kamu

Yönetimi anlayışının; ortaya çıkışı, temel değerleri ve özellikleri ortaya konularak, bu yaklaşımlar detaylı bir biçimde analiz edilmiştir. Bunun yanı sıra bu bölüm içerisinde, Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının temel değerlerine yöneltilen eleştirilere de yer verilmiştir.

- İkinci bölümünde, kamu hizmeti kavramı tanımlanarak kamu hizmetinin temel değerleri ve sunulma biçimleri ayrıntılı bir biçimde izah edilmektedir. Ayrıca yükseköğretimin tarihçesi anlatılarak, Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi detaylı bir şekilde belirtilmektedir. Ardından ise Türkiye’de sunulan yükseköğretim hizmetleri ve bu hizmetlere temel teşkil eden sacayakları ortaya konulmuştur.
- Sonuncu bölümünde ise Türkiye’de yükseköğretim hizmetlerinin tarihi ve sunulma biçimleri ile bu hizmetleri sunan organizasyonel yapılar ortaya konularak, yükseköğretim alanına ilişkin olarak yapılan hukuki düzenlemeler, alınan kararlar ve yürütülen kamu politikaları Yeni Kamu Yönetimi anlayışı bağlamında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın genel çerçevesini; kamu yönetimi anlayışında yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinin Türkiye’deki yükseköğretim hizmetleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Bu nedenle ilk olarak Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışından Yeni Kamu Yönetimi anlayışına yönelik değişim süreci ele alınmaktadır. Sonrasında ise ana hatları ile yükseköğretim hizmetleri kavramı, kapsamı ve nitelikleri incelenmekte, yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesi süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmaktadır.

Çalışmada; Geleneksel Kamu Yönetimi modelinin uygulandığı süreçte yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesi anlayışının, değişen yönetim anlayışıyla birlikte organizasyonel, düşünsel, yapısal ve politik anlamda herhangi bir değişiklik yaşayıp yaşamadığı, yaşadıysa bunun ne zaman, nasıl ve ne şekilde gerçekleştiği, bu süreçte diğer politika paydaşlarının görüş ve önerileri ile beklenti ve taleplerinin yer alıp almadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma, genel olarak yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesi sürecinin etkinlik ve kalite anlamında incelenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Ancak bu noktada, çalışmanın kapsamı dışında kalmasından dolayı yükseköğretim hizmetlerinin yürütülmesine yönelik alternatif modellere yer verilmemiştir. Çünkü çalışmanın temel amacı;

yükseköğretim hizmetlerinin hangi model çerçevesinden yürütüldüğünden ziyade, hangi süreçlerden geçtiğinin ortaya konulmasıdır.

Ayrıca, çalışma içerisinde ifade edilen ve değerlendirmesi yapılan bazı uygulamalar yakın dönem içerisinde yaşama geçirildiği için bu uygulamaların çıktıları ve geri bildirimlerinin henüz alınamaması hususu da çalışma için bir sınırlılık arz etmektedir.

1.BÖLÜM

KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞININDA YAŞANAN DEĞİŞİM

1.1. Yönetim Kavramı ve Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı

Yönetim kavramı, farklı disiplinler içerisinde çalışma yapan düşünürler tarafından çok sayıda tanımlamaya tabi tutulmuştur. Bu tanımlamaları ortak ifadeler içerisinde değerlendirirsek, yönetimi; örgütün amaçlarının belirlenmesi, gerek belirlenen amaçların etkin ve verimli olarak gerçekleştirilmesi gerekse kaynakların rasyonel olarak kullanılmasında planlama, örgütleme, bütçeleme, sevk ve idare etme, eşgüdümleme ve denetim süreçlerine ilişkin olarak kavram, kuram, ilke, teknik ve yöntemlerin bilinçli ve sistematik bir şekilde yürütülmesine dönük insan faaliyetlerinin bütünü olarak tanımlayabiliriz (Sucu, 2019: 4). Yönetimin temel özellikleri olarak şu şekilde belirtilebilir:

- Yönetim, bir örgüt veya grup içerisinde söz konusu olmaktadır,
- Yönetim; planlama, örgütleme, bütçeleme, sevk ve idare etme, eşgüdümleme ve denetim kavramları üzerine bir süreci ifade etmektedir.

Yönetim, niteliği itibariyle hem bir bilim alanı hem de bir sanat olarak belirtilmektedir. Yönetim kavramının bilim alanı olarak görülen kısmının bu çalışma içerisinde yer alması ve sanatsal kısmının ise çalışmanın niteliği itibari ile kapsam dışında tutulması gerektiği değerlendirilmiştir. Yönetim biliminde bir organizasyonun başarılı olarak kabul edilebilmesi için belirli kriterlere göre kabul edilebilir veya yüksek seviyede geçer not alması gerekmektedir. Bu kriterler; rasyonellik, etkinlik, verimlilik, ekonomiklik, katılımcılık, etik ve sosyal sorumluluk olarak kabul görmektedir (Şahin, 2015: 27).

Yönetim kavramı, incelemeyi daha kolay hale getirmek amacıyla bir takım alt başlıklara bölünmektedir. Burada ele alınacak alt başlık ise kamu yönetimidir. Kamu yönetimi, muhtelif bilimsel eser ve yayınlarda yönetimin bir alt başlığı olarak değerlendirilmektedir. Kamu yönetimi; belirli ayrıcalıklara sahip yönetim

mekanizmalarının oluşturdukları politikaları hukuki ve usulü düzen içerisinde ve mali kaynakları çerçevesinde kamu gevlileri eli ile halka yönelik olarak uygulaması Şeklinde ifade edilebilir. Tanımından da anlaşılacağı üzere bu yönetim anlayışının meydana gelebilmesi için belirli unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; insan, örgüt, yönetim, kamu politikası, norm düzeni ve mali kaynak ve kamu gevlileri olarak ifade edilebilir (zer, 2015: 10).

1.1.1. Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışının Ortaya ıkışı

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının temeli, 19’uncu yüzyılın sonu ve 20’nci yüzyılın başında ortaya atılmıştır. Bu anlayışın temeli Bürokratik rgtlenme Modeli olarak ifade edilmektedir. Bürokrasi, kelime anlamı olarak “burra” ve “kratos” sözcükleri üzerinden türetilmiştir. Bürokrasi; masaların veya büroların egemenliği olarak ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2017: 252). Bürokrasi kelimesinin ilk kez Fransız Fizyokrat Vincent de Gournay tarafından 1745 yılında kullanıldığı belirtilmiş, bu kavram Karl Marx ve Max Weber ile birlikte sosyoloji ve yönetim bilimi alanına yönelik yazınlarda etkin bir hale gelmiştir (Şat, 2009: 94).

Yönetim anlayışında meydana gelen gelişmelerin arkasında birçok sebebin bulunduğu görülmektedir. Bu sebeplerin başlıcası ise ekonomik alanda yaşanan gelişim ve değişimlerdir. Tarihsel süreç içerisinde üretim süreçlerinde ortaya çıkan değişimlere paralel olarak yönetim anlayışında meydana gelen usule ve örgüte ilişkin değişimler de göze çarpan hususlardır. Bunun yanı sıra aydınlanma düşüncesi, modernleşme kavramı ve ulus-devlet anlayışının da Geleneksel Kamu Yönetiminin ortaya çıkmasında etkilerinin olduğu kabul edilmektedir.

1.1.1.1. Üretim İlişkilerinde Yaşanan Değişimler

Üretim ilişkilerinde meydana gelen değişimler ele alınırken, bu sürecin iki farklı boyutunun olduğu görülerek, sürecin temeli olarak bunların ele alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bunlar geleneksel toplum ve sanayi toplumu olarak ifade edilebilir.

Geleneksel toplum düzeninin tarım toplumu ile başladığı ve bunun da Mezopotamya ile ortaya çıktığı düşünülmektedir (Al, 2002: 20-22). Tarıma dayalı ekonomik yapılar ile ortaya çıkan bu toplum türünde toplumsal hayatın organizasyonel ve uygulamaya dönük faaliyetlerinin yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Bu toplumun temel üretim faktörü topraktır. Toprağı işlemek üzere kullanılan aletler ise geleneksel yöntemlerle ve el emeği ile üretilmektedir (Erkan, 2000: 38). Geleneksel toplumun temel özelliği sade ve dışa kapalı bir ekonomik yapıya sahip olmasıdır. Bundan dolayıdır ki üretilen ürünlerin tamamı ya da büyük bir kısmı iç pazarda tüketilmektedir. Geleneksel toplumlarda zenginliğin göstergesi yine topraktır. Toplum, toprağa bağlı olarak sınıflı bir yapıya sahiptir. Bu yapı içerisinde en üstte toplum önderleri, krallar veya yönetenler yer alırken, hemen arkasından büyük toprak sahipleri gelmektedir. En alt katmanda ise toprağı işleyenler veya sanat ustaları yer almaktadır (Koçak, 2006: 45). Geleneksel toplumlardaki yönetim anlayışı devlet yapısının imparatorluk veya kent devleti şeklinde örgütlenmesine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Buna göre kent devletlerindeki yönetim süreçleri basit bir şekilde işlerken, bu durum imparatorluk düzeyine ulaştığında ise karmaşık bir hale gelmektedir. Bu toplumlarda objektif hukuk kuralları, iş bölümü ve uzmanlaşma, kişiler üstü anlayış ile hiyerarşi gibi kavramların uygulama alanı bulduklarından söz etmek ise mümkün değildir (Al, 2002: 22-26).

İngiltere’de ortaya çıkan ve makinenin de üretim süreçlerinde kullanılmaya başlanmasının etkisiyle seri üretime geçilmesinin etkisiyle ortaya konulan Sanayi Devrimi anlayışı, geleneksel toplum düzeninden sanayi toplumuna geçiş aşamasını ifade etmektedir. Sanayi toplumunun temelinde ekonomi tarıma bağlı olmaktan çıkarak, sanayiye dayalı bir hale gelmiştir. Sanayi Devrimi, sonrasında yaşanacak gelişmelerde farklı sınıfsal yapıların meydana gelmesi ile birlikte pazar alanlarının ve bürokrasinin gelişmesine sebebiyet vermiştir. Sanayi toplumlarındaki ekonomik yapıların geleneksel toplumlardan ayırt edici bir özelliği de makineleşmenin etkisiyle iş bölümünün ortaya çıkmasıdır. İş bölümünün doğal bir sonucu olarak uzmanlaşma kavramı ortaya atılmıştır. Bu toplum düzeni, geleneksel toplum düzeninin son dönemlerinde meydana gelen kentleşme sürecine de ivme kazandırmıştır. Tarımsal istihdamın azalması ve kent merkezlerinin toplum üzerinde bir cazibe merkezi haline gelmesi kırdan kente göçü arttırmıştır. Artan göç kentlerde alt yapı, sağlık, eğitim, barınma gibi alanlarda sorunların ortaya çıkmasını veyahut var olan sorunların daha da artmasını beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler ve gelişmeler ışığında

ortaya çıkan kavramlar, yönetim biliminin temelini oluşturmaktadır. Bundan dolayıdır ki yönetim bilimi alanında yapılan çalışmaların başlangıcı, Sanayi Devriminin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Özer, 2015: 5-7).

1.1.1.2. Aydınlanma Düşüncesi

Aydınlanma, Avrupa'da 17'inci yüzyılın ortalarında başlayan ve 1789 Fransız İhtilali ile en üst seviyesine ulaşan bir düşünce hareketi olarak gösterilmektedir. Bu hareketin İngiltere'de başlayan toplumsal değişim anlayışının Fransa'da özgürlük hareketi niteliğine büründüğü ve ardından Almanya'da felsefi alt yapısını oluşturarak tüm dünyayı etkileyen bir modernleşme hareketi olarak devam ettiği belirtilmektedir. Bu ülkelerde, gelişen ve zamanla birçok ülkeye yayılan bu değişim hareketinin düşünsel, kültürel ve toplumsal boyutlarını ele almak için bu değişimin arka planına göz atmakta fayda bulunmaktadır (Çüçen, 2006: 25).

15 ve 16'ncı yüzyılda Avrupa halkı, Orta Çağ'ın dini ve geleneksel temalarının kendilerini geliştirmek ve daha nitelikli koşullarda yaşamak için yeterli seviyede olmadığını anlayarak, bu koşulları iyileştirmek adına bir çaba içerisine girmiştir. Özellikle Rönesans döneminde ulus-devlet anlayışının öne çıkması ile birlikte dini temele sahip devlet anlayışından dini değerlerden bağımsız bir anlayışa geçilmeye başlanmıştır. Bu anlayışta, insanlar belirli bir dinin mensubu olarak görülmekten ziyade ulus-devlet anlayışının bir aktörü olarak görülmüş ve hak ve özgürlük talebinde bulunmaya başlamıştır (Ağaoğulları, 2015: 518).

Aydınlanma Çağı, Avrupa ülkelerinin yeni bir toplum oluşturma projesinin fikri ve felsefi temellerinin atıldığı çağdır. Bu yeni toplum anlayışının oluşturulmasında Aydınlanmacı düşünürlerin kabul ettikleri temel ilkeler şunlardır (Usta, 2018: 79):

- Akılcılık,
- Bilimcilik,
- Aydınlanmış Din,
- Metafiziğin Reddi,
- İlerlemecilik,
- İnsancılık,
- Bireycilik,

- İnsan Hakları ve Özgürlük,
- Evrenselcilik.

1.1.1.3. Modernleşme Kavramı ve Ulus-Devlet Anlayışı

Devlet, oluşturulduğu günden bu güne kadar uygarlık tarihi içerisinde insanların ve toplumların ihtiyaç duyarak oluşturduğu bir örgütlenme biçimidir. Bu örgütlenme biçimi, insanlık tarihi içerisinde farklı zaman dilimlerinde ve farklı temel argümanlar çerçevesinde muhtelif hallere bürünmüştür. Bunlardan birisi de ulus-devlet anlayışıdır. Ulus-devlet anlayışı, modernleşme ile birlikte ele alınmakta ve diğer bir ifade ile modern devlet olarak ifade edilmektedir (Koçak, 2006: 48).

Ulus-devlet anlayışı özellikle Orta Çağ Avrupa'sında belirli toprak hâkimiyeti ile ekonomik gücü elinde bulunduranlar ile dini gücü arkasına alarak bir güç elde eden dini otoritelere karşı gelişen ve değişen toplumsal düzen içerisindeki rasyonel bireyin meydana getirdiği bir oluşum olarak gösterilmektedir. 1648 yılında imzalanan Westphalia Barış Anlaşması, ulus-devlet anlayışını doğuran tarihi gelişme olarak ifade edilmektedir. Bu antlaşma ile birlikte siyasi gücü elinde bulunduran feodal yöneticilerin yerine bağımsız, seküler ve ulusal gücün oluşturulması gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Al, 2002: 65).

Modern devlet anlayışı, tarih içerisindeki yerini, mutlakiyetçi monarşi adlı yönetim modeli ile almıştır. Bu model, modern devlet anlayışının ilk şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu model içerisinde devlet anlayışının üç temel fonksiyonu olmuştur. Bunlar;

- Kanun çıkarmak, kanunları uygulamak ve ihtilafları çözmek,
- Etkin bir kamu maliyesi sistemi oluşturmak ve bunu yürütmek,
- Ekonomi politikası olarak ise merkantalizmi uygulamak.

Modern devlet anlayışı da zaman içerisinde farklı görünümlere bürünmüştür. Üretim ve ekonomi alanı içerisinde meydana gelen Sanayi Devrimi bu alandaki değişimin önünü aralar iken temel haklar felsefesi de siyasi değişimin öncüsü olmuştur. Bu gelişmeler ile birlikte devlet anlayışı devletin hâkimi konumunda olan yöneticiden oldukça uzaklaşmış ve uluslar kendi iradesini açıklayacak olan temsilcilere ihtiyaç

duymuştur. Bu şekilde ifade edilen modern ulus devlet anlayışı, siyasi boyutta millet egemenliğinin oluşturulduğu bir yapı olarak gösterilmektedir (Şahin, 2009: 134).

Bu devlet anlayışının oluşması ve kurumsal hale gelmesinin önemli bir boyutunun milliyetçilik akımı ile özdeş hale geldiği görülmektedir. 19'uncu yüzyılın sonu itibariyle imparatorlukları yıkılması ile birlikte ulusların sınırları ulus-devlet anlayışının gelişmesini beraberinde getirmiştir. Zira modernleşme kavramı, sanayileşme kavramı üzerine bir faaliyet alanı üzerinde kurgulandığı gibi bu kavramın ikincil temel ögesi milliyetçilik kavramı üzerine inşa edilmiştir. 1789 yılında meydana gelen Fransız İhtilali ile birlikte gündem içerisinde kendine geniş bir yer edinen milliyetçilik akımı, imparatorluklar içerisinde milliyetçi hareket ve gelişmelere neden olmuş, imparatorlukları zor durumda bırakmış ve halkın belirleyici olduğu yönetim anlayışının ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir.

16'ncı yüzyıldan beri kendisini tarihi bir zaruriyet olarak egemen organizasyon modeli şeklinde ortaya koyan ulus-devlet anlayışı, sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel değişikliklerin hem taşıyıcısı hem de uygulayıcısı olarak günümüze kadar gelmiş ve zaman içerisinde meydana gelen gelişmelerden de etkilenmiştir. (Şahin, 2009: 128).

1.1.2. Geleneksel Kamu Yönetimi Kavramı ve Yönetimin Niteliği

Modern ulus-devlet anlayışının yönetim şekli olarak kabul edilen Geleneksel Kamu Yönetimi veya diğer bir ifade ile klasik kamu yönetimi anlayışının fikri temelleri, büyük ölçüde Bilimsel Yönetim Modeli içerisinde de yer alan Frederick Taylor, Henri Fayol, Woodrow Wilson ve Max Weber'e ait düşüncelere dayanmaktadır (Eryılmaz, 2011: 39).

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı; hukuka uygunluk, kamu yararının gözetilmesi, geleneksel değerlere bağlı olma, siyasi anlamda hesap verebilirlik, katı hiyerarşik düzen, yönetsel sorumluluk gibi temel değerlere sahiptir (Karcı, 2008: 60). Bununla birlikte Geleneksel Kamu Yönetimi; bürokratik anlamda örgütlenmiş bir yönetsel yapılanma, yönetim makamlarının kamu politikalarının oluşturulmasından ziyade, sunulması aşamasında görev alması ve söz sahibi olması, organizasyonel modelin merkezi bir düzene sahip olması, piramide benzeyen bir örgütlenme modeli içerisinde

yukarıdan aşağıya doğru işleyen bir denetim mekanizması gibi durumları da içinde barındırmaktadır (Sözen, 2005: 20).

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının fikri temellerinin belirli bir şekle bürünmesindeki temel etki mekanizmalarından birisi Bilimsel Yönetim Modelidir. Bu model içerisinde Frederick Taylor, organizasyonel yapıları birer makineye benzeterek bu yapı içerisinde yer alan bireyleri ise bu makinenin birer dişlisi olarak ifade etmektedir. Taylor'un temel amacı bu organizasyonu etkin bir şekilde çalışır hale getirmek ve üst mekanizmalar tarafından verilen emir ve direktiflerin herhangi bir sorgulama olmaksızın doğrudan doğruya uygulanmasını sağlamaktır. Taylor tarafından ortaya atılan bu ifadelerden hareket edildiğinde, model içerisinde bireylere ait düşüncelerin veya fikirlerin hiçbir öneminin bulunmadığı görülmektedir (Tortop, İsbir, Aykaç, Yayman ve Özer, 2012: 15-17).

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı ile ilgili çalışmalardan hareket edildiğinde, bu anlayışın temel ilkeleri olarak şunlar gösterilmektedir (Özer, 2015: 166):

- Merkeziyetçilik ilkesi gereğince kararlar merkez tarafından alınmakta ve kamu politikaları merkez tarafından oluşturulmaktadır.
- Kararların alınmasında ve kamu politikalarının sunulmasındaki temel söz sahibi siyasi otoritedir. İdari otorite ise alınan kararları ve oluşturulan kamu politikalarının yürütülmesi ve sunulması aşamasında rol almaktadır.
- Katı bir hiyerarşik düzen bulunmaktadır. Güçlü bürokratik örgütlenmeden dolayı ise aşırı kuralcılık egemen konumdadır.
- Kamu yöneticileri hukuki kurallara sıkı sıkıya bağlıdır.
- Hesap verebilirlik siyasi kanada karşı yapılmaktadır.
- Alınan kararların uygulanması ve oluşturulan politikaların yürütülmesinde yukarıdan aşağıya doğru bir kontrol/denetim mekanizması bulunmaktadır.
- Toplum oluşturulan bireyler kararların alınması veya politikaların oluşturulması aşamasında kapsam dışı bırakılmakta ve ihmal edilmektedir.
- Alınan kararların uygulanması ve oluşturulan politikaların yürütülmesi kamu otoritelerinin kendi imkânları ile kendi personeli tarafından yerine getirilmektedir. Dolayısıyla kamu görevlileri birer tedarikçi olarak görülmektedir,
- En ideal organizasyonel yapının bürokrasi olduğu kabul görmektedir.
- Rasyonellik ilkesi ön plandadır.

- Devlet, halktan gelen taleplere 'evet' ya da 'hayır' deme konumundadır.
- Personel sayısı, bütçe rakamları ve duran varlıklar gibi girdilere önem verilmektedir.

1.1.3. Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışının Temel Unsurları

Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışının temel unsurları incelendiğinde, aşağıda yer alan sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Eryılmaz, 2017: 96):

- Kamu yönetiminin yapısı: Bu yapı Max Weber tarafından kavramsal hale getirilen Bürokrasi modeline göre örgütlenmiştir. Bu model, ayrıntılı ve yazılı bir şekilde belirlenmiş kurallara dayalı, gayrişahsi bir yapıda, katı hiyerarşik bir mekanizmaya sahip ve merkezi bir yapıyı içermektedir. Kamu sektörü uzun bir dönem boyunca bu model ve model içerisinde ifade edilen ilkelerin etkisi altında kalmıştır.
- Devlet tarafından üretilen ve sunulan kamu hizmetlerinde görev alacak kişilerin bürokrasi içerisinde yer alan kişilerden oluşması: Buna göre üretilecek ve sunulacak olan bu hizmetler doğrudan doğruya kamu görevlileri tarafından yerine getirilmektedir. Bunun bir sonucu da devlet tarafından üstlenilen ve uygulanan hizmetler vasıtası ile devlet mekanizmasının büyümesi ve ekonomi içerisinde kendisine geniş bir konum edinmesidir.
- Siyasi ve yönetsel konuların birbirinden ayrılması: Bu anlayışa göre kamusal alanda uygulanacak kural ve politikaları belirleme yetkisi siyasi organlara bırakılmıştır. Yönetimsel organların görevi ise yalnızca belirlenen kural ve politikaları siyasi talimatlar çerçevesinde uygulamaktan ibarettir. Yönetimsel mekanizmalar, siyasi organlara ve bunların yöneticilerine kesin bir itaat halindedir. Ayrıca, böyle bir yapı içerisinde denetim fonksiyonu da kamu bürokrasisinin kendi içerisinde ve merkezi bir bakış açısı ile uygulanmaktadır.
- Kamu yönetimi kavramının, yönetimin bir parçası olması: Buna göre yönetim kavramı özel yönetim ve kamu yönetimi olarak iki farklı biçimde

ifade edilmektedir. Kamu yönetimi topluma karşı doğrudan doğruya sorumlu, piyasaya karşı ise neredeyse sorumsuz olan, ayrıca siyasi ve yönetsel talimatlara göre ifa edilen bir nitelik arz etmektedir.

1.1.3.1. Bürokratik Örgütlenme Modeli

Devlet, yönetim faaliyetlerini ifa etmek amacı ile bürokratik örgütlenmeye gereksinim duymaktadır. Bürokrasi kavramı, tarih içerisinde devlet kavramına göre kendisine daha erken bir dönemde yer bulan ve insanların bir arada yaşamaya başladığı andan beri gelişen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Özdoğan, 2017: 146). Hükümet politikalarının belirlenmesi ile kamu hizmetlerinin kurgulanması ve yürütülmesi gibi konularda yetkili kılınmış; otoritesini belirli hukuki kurallardan alan ve görevlerini de bu hukuki kurallar çerçevesinde yürüten; bu amacı gerçekleştirmek için kişiler üstü bir mekanizmaya sahip yapı, örgüt veya oluşumlara, bürokratik örgütlenme modeli ismi verilmektedir (Şat, 2009: 94).

İlkçağda kurulmuş olan devletlerden veya imparatorluklardan başlayarak tarih içerisinde bürokrasinin birçok örneğinin yaşandığı söylenebilmektedir. Örnek vermek gerekirse ilk çağ devletlerinden biri olan Mısır'da patrimonial-bürokratik örgütlenme olarak nitelenen devlet tipinin örnekleri görülmüştür. Patrimonializm; tüm devlet bürolarının, egemen olanın hâkimiyeti altında olması demektir. Bu otorite tipinin ikinci özelliği ise ekonomik alanda var olan sahipliklerdir. Buna göre devlet görevlileri veri toplamak da dâhil, ekonomik alanda birçok yetki ile donatılmıştır (Ergun, 2015: 47).

İlkçağ devletlerinden biri olan Çin incelendiğinde, bu devletin gelişmiş bir bürokrasiye sahip olduğu görülmektedir. Bu da patrimonial türünün bir örneğidir. Çin'de "mandarin" adı verilen memurların birtakım ayrıcalıkları ve makul bir ücret düzeni bulunmaktadır. Memur olmak için belirli sınavlardan başarılı olmak gerekmektedir. Bu sınavlardan başarı ile ayrılanlar günümüzdeki bakanlık yapılanmasına benzer bir şekilde doğrudan imparatora bağlı olarak faaliyet gösteren bürokratik sistemde görev alabilmektedir (Tortop vd., 2012: 417).

İlkçağ bürokrasilerinin bir diğer önemli örneği olarak ise Roma İmparatorluğu görülmektedir. Tarih içerisindeki ilk profesyonel ordunun, Roma İmparatorluğu

tarafından kurulduğu iddia edilmektedir. Bununla birlikte İmparatorluğun gelişmiş bir ekonomik ve finansal yapısı da bulunmaktadır. Roma İmparatorluğunun hukuk düzeni bugünkü Batı hukukuna kaynaklık edecek bir niteliğe sahip olarak görülmektedir. Bu hukuk düzeninin dinsel etkiler dışında laik bir yapı üzerine inşa edildiğini söylemekte yarar bulunmaktadır (Ergun, 2015: 47).

Orta Çağ dönemine gelindiğinde ise feodal yapılanmanın, varlığını güçlü bir şekilde ilan ettiği görülmektedir. Zayıf krallara karşı güçlü derebeyler Orta Çağ toplumlarında merkeziyetçilikten uzak bir yapının varlığını göstermektedir. Bu durum, hem devletin hem de bürokrasinin gücünün zayıflamasına neden olmuştur. Buna karşılık Katolik kilisesinin sahip olduğu güçlü dini yetki, bürokrasinin oluşumunda önemli mesafeler kat edilmesine olanak sağlamıştır (Ergun, 2015: 47). Merkezi imparatorlukların ve devletlerin güçlendiği yeniçağ ile birlikte bürokratik yapılanmaların öne çıktığı görülmektedir (Ergun, 2015: 48).

Bürokrasi kavramını bilimsel bir temel üzerine oturarak bu kavramı bir anlam dâhilinde açıklayan ilk kişi Alman sosyolog Max Weber'dir. Weber tarafından devlete ve bürokrasiye atfedilen roller ya da görevler, klasik liberal ideoloji tarafından betimlenen sınırlı devlet anlayışına göre daha geniş bir yapıyı ön planda tutmaktadır.

Günümüzde devlet ve bürokrasi üzerine yapılan çalışmalarda, Weber tarafından öne sürülen sistematik görüşlerden oldukça faydalanılmaktadır. Weber, insanlar arasındaki egemenlik ilişkisini incelemiştir. Weber'e göre; iktidar, verilen emirlerin kabul edilmesini sağlayan bir unsur iken meşruluk ise iktidarın insanlar arasında kabul edilmesini sağlayan bir unsurdur. Weber'in otorite kavramı iktidar ve rıza kavramlarının birleşmesi ile oluşmaktadır (Öztaş, 2015: 148).

Weber meşruluk kavramının üç kaynaktan doğabileceğini iddia etmektedir. Weber'e göre toplumsal egemenliği kullanırken başlıca üç meşru otorite tipi bulunmaktadır. Bunlar;

- Geleneksel Otorite.
- Karizmatik Otorite.
- Yasal-Ussal Otorite'dir.

Geleneksel otorite tipi, adından da anlaşılacağı üzere iktidarın meşruluğunu gelenek, görenek ve inançlardan almaktadır. Buna göre, yönetici konumuna gelecek olan kişi gelenekler tarafından doğmadan önce belirlenmiştir (Ergun ve Palatoğlu, 1992: 59).

Eski Türk toplumlarında ise yönetici olacak kişinin doğmadan önce belirlendiği durumuna rastlanılmadığını ifade etmekte yarar bulunmaktadır. Zira bu toplumlarda; ülke, halkın ortak malı niteliğinde olup, eşit hak anlayışı ilkesi mevcuttur. Geleneksel toplumlarda, toplumsal işlevlerin birbirinden ayrılmadığı görülmektedir. Topluma önderlik eden kişi yasama, yürütme ve yargı erklerini tek başına elinde toplamıştır. Bir başka ifade ile toplumsal kuralları koyan da bu kuralları yürüten de bu kurallara uymayanları cezalandıran da toplumu yöneten önder/liderdir. Geleneksel bir toplum içerisinde toplumsal işlevlerin ayrılmaması ve kendi ayrı yapılarının bulunmaması, bir örgütlenme biçimi olan bürokrasinin bu toplumlarda oluşmasını da engellemektedir. Ancak geleneksel önderin otoritesinin kaynağı olarak geleneklerin kutsallığı görüldüğü için bu hâkimiyet türü toplum tarafından meşru olarak kabul edilmektedir (Ergun, 2015: 38).

Karizmatik otorite; tek bir kişiye duyulan güvene, bağlılığa ve inanca dayalı olarak meşruluk kapsamında hareket eden iktidarın ortaya çıkardığı bir otorite tipi olarak ifade edilmektedir. Bu otorite tipi, bazı özellikleri ile geleneksel otorite kavramına benzer olsa da, geleneklerin gözetilmesi gerekliliğinin bulunmadığı hususu, diğer otorite tiplerine göre belirgin bir farklılık içermektedir. Bu otorite tipinde önemli olan, kişinin olağanüstü yetenekleri -ki çoğu zaman Tanrı vergisi olarak ifade edilir- ile bir karizmaya sahip olmasıdır. Bu durum, bu otorite tipinin meşruluğunun temel kaynağı olarak benimsenmektedir (Eryılmaz, 2013: 68). Bu otorite tipinin süresi, geleneksel otoriteye göre daha kısa ömürlü olarak görülmektedir. Bunun temel sebebi ise bu türün meşruluğunun tek bir kişinin kişiliği ile ilişkili halde bulunmasından dolayıdır. Dolayısıyla karizmatik liderin ölümü halinde bu otorite tipi de başka bir işlemin varlığına gerek kalmaksızın son bulmaktadır (Kapani, 1987: 90). Karizmatik otorite tipinin temel özelliklerinden birisi de şahsi ve keyfi uygulamaların sık bir şekilde yaşanmasıdır. Bu noktada, belirli pozisyonlarda görev yapacak kişilerin üstün özelliklere sahip olması gerektiği, ancak yöneticiler üzerinde herhangi bir denetim/kontrol veya temyiz merciinin bulunmadığı dikkati çekmektedir (Ekşi, 2010: 193).

Max Weber yasal-ussal otorite türünün hâkim olduğu bir toplumda bu otoritenin kaynağı olarak kanunları işaret etmektedir. Otorite, kaynağını kanunlardan aldığı için meşru olarak kabul edilmektedir. Bu toplum modelinin bürokratik bir gelişimin varlığı için gerekli olduğu kabul edilmektedir. Böyle bir toplum modelinde toplumsal

işlevlerin ayrıldığı ve yasama, yürütme ve yargı erklerinin kendi yapılarına sahip oldukları görülmektedir (Ergun, 2015: 39).

Weber tarafından oluşturulan ve “İdeal Tip” olarak adlandırılan bürokrasi modelinin temel değerleri Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: İdeal Tip Bürokrasi Modelinin Temel Değerleri

Weber tarafından ortaya atılan “İdeal Tip” bürokratik örgütlenme modelinin temel değerleri yukarıda verilmiştir. Bürokratik örgütlenme modelinin temel argümanlarından birincisi, örgütlü ve sıradüzenli bir hiyerarşisinin bulunmasıdır. Buna, kurum hiyerarşisi ismi verilmektedir. Sıra düzeni, ast ile üst ilişkisinin belirli bir sistematik içerisinde yürütüldüğü bir organizasyon halidir. Bu düzen, piramide benzer bir yapı olarak betimlenir ve piramidin tabanına doğru inildikçe sahip olunan yetkinin daralacağı, yukarıya doğru çıktığında ise sahip olunan yetkinin artacağı ifade edilmektedir. Bu düzenin varlığı halinde doğal olarak denetleme yetkisi de üstün ast üzerinde sahip olduğu bir yetki olarak kabul görmektedir (Aydın, 2013a: 230).

Bürokratik örgütlenme modelinin ikinci argümanı, yazılı kuralların ve düzenlemelerin bulunmasıdır. Bu modele göre idari süreçler yazılı kurallara göre ve yazılı belgeler ile yürütülmektedir. Yöneticilerin görev alanı ve otorite sahası da bu kurallar ile çerçevelenmiştir (Eryılmaz, 2017: 259).

Modelin üçüncü argümanı, gayrişahsi bir yapının varlığıdır. Buna göre bürokratik örgütlenme modeli kişiler üstü ve kişilerden bağımsız bir yapıyı temsil etmektedir. Bu argümanın temel ifadesi yönetim süreçlerinin kişilerden bağımsız olması ve

yönetilenlerin yönetenler tarafından eşit muameleye tabi tutulması olarak belirtilmektedir (Eryılmaz, 2017: 260).

Bürokratik örgütlenme modelinin dördüncü argümanı, iş bölümü ve uzmanlaşmadır. İş bölümü anlayışı bu modelin temel değerleri arasında yer almaktadır. Model içerisinde devlet ya da bürokratik kurumlar tarafından ifa edilen görevler, önceden belirlenmiş yazılı kurallar çerçevesinde belirli bir iş bölümü ile yürütülmektedir. Bu temel çerçevesinde görev yapan kamu görevlilerinin de kendi görev yaptıkları alanlarda uzmanlığa sahip olacağı ifade edilmektedir. Bu durumun varlığı halinde verimliliğin de üst seviyede olacağı ön görülmektedir. Bürokratik örgütlenme modelinin beşinci argümanı ise, teknik özelliklere dayalı istihdam sistemine sahip bir organizasyonel anlayışın olmasıdır (Ergun, 2015: 39). Bürokraside memurluk bir meslek olarak kabul edilmektedir. Memurluk mesleği, belirli kriterlere dayalı bir terfi düzenine göre yürütülmektedir. Çalışanlar, hem uzmanlık alanlarına hem de kademelerine göre üst basamaklara yükselebilmektedir (Eryılmaz, 2017: 260).

1.1.3.2. Siyaset-Yönetim Ayrımı

1852 yılında Vivien tarafından yayınlanan “*Yönetimsel İncelemeler*” başlıklı çalışma kamu yönetiminin temel tartışma alanlarına yönelik açıklamalara yer verdiği gibi siyaset ile yönetim arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Bu eserin, siyaset ile yönetim arasındaki ilişkiyi inceleyen bilinen en eski eser olduğu düşünülmektedir. Vivien çalışmasında; kuvvetler ayrılığı bağlamında ele alınan yürütme organını, ulusal çıkarları açısından siyasi, kamu hizmetlerinin etkili bir şekilde sunulması açısından ise idari olarak nitelendirmiştir (Karasu, 2004: 229).

1864 yılında Bluntschli tarafından yazılan “*Politik*” adlı eserde ise kamu yönetiminin hem siyaset biliminden hem de kamu hukuku kavramından farklı bir noktaya konulduğu görülmektedir. Bluntschli; siyasetin büyük ve evrensel konularla ilgili devlet faaliyetini ele alırken, kamu yönetimi kavramının bireysel ve küçük konularla ilgili devlet faaliyetlerini ele alacağını ifade etmektedir (Saklı, 2011: 105).

Woodrow Wilson, yönetimin siyasetten ayrı olduğunu ve yönetsel sorunların siyasi sorunlardan farklı olduğunu ifade etmiştir. Wilson kamu yönetimi kavramını siyasi süreç ile ilişkilendirilen ve seçilenlerin emir ve direktifi ile şekillenen bir uygulama

olduğunu vurgulamıştır. Siyaset ile yönetimin ayrı olduğu düşüncesi ile kamu yönetiminin temel görevi, kendisine verilen emir, kural, talimatlar çerçevesinde kamu politikalarını yürütmekten ibaret görülmüştür. Bununla birlikte stratejilerin belirlenmesi, kararlar alınması ve kamu politikalarının oluşturulması ise siyaset bilimine bırakılmıştır (Parlak, 2011: 19). Goodnow ise “*Siyaset ve Yönetim*” adlı eserinde devletin iki farklı işlevi olduğunu, bunların da siyaset ve yönetim olduğunu ifade ederek zıtlama modelini öne sürmektedir. Goodnow’a göre siyaset, toplumsal talep ve beklentilerin açıklanma yolu iken, yönetim, bunların hayata geçirilmesine yönelik faaliyetler olarak belirtilmektedir (Akbulut, 2005: 115).

Leonard D. White tarafından 1926 yılında yayınlanan “*Kamu Yönetiminin İncelenmesine Giriş*” adlı eserde ise yazar, siyasetin kamu yönetiminin konusuna ihtiva eden alana girmemesi gerektiğini belirterek yönetim kavramını kendine özgü bir bilim alanı olarak tanımlamaktadır (Aydın, 2013b: 26). Herbert A. Simon tarafından yayınlanan “*İdari Davranış*” adlı eser kendinden önceki birçok eseri eleştirerek siyaset ile yönetim kavramının kati bir biçimde birbirinden ayrılmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir (Sözen, 2016: 59). Dwight Waldo ise siyasetin oluşturulan kamusal politikalar ile yönetimin neredeyse bütün alanlarına yayılmasından dolayı bu ayrımın sert bir görünüme sahip olmayacağını vurgulamıştır. Ayrıca siyaset ve yönetimin birlikte hareket etmesi gereken alanlar olduğunu belirterek buradaki ayrımın profesyonel bir bakış açısı ile ortaya konulabileceğini ifade etmektedir (Doğan, 2017: 33).

Daha sonra üretilen eserlerde ve yapılan çalışmalarda da siyaset ve yönetim kavramlarının iç içe girmiş olduğu ve birbirlerinden kesin bir şekilde ayrılmasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Bürokratların düşünce ve fikirlerinin kamusal politikaların oluşturulması sürecinin her aşamasında etkili olduğu günümüzde ise yönetim ile siyaset ayrımının önemini kaybettiği görülmektedir (Ergun, 1997: 5-9).

1.1.3.3. Kamu-Özel Yönetim Ayrımı

Yönetim kavramı genel ve insani bir faaliyet olarak ifade edilmektedir. Kavramın hemen hemen bütün sosyal faaliyet alanlarında gerçekleştiği belirtilmektedir. Kamu

yönetimi ve özel yönetim kavramları genel bir kavram olan yönetim kavramının alt dallarını ihtiva etmektedir.

Kamu yönetimi, yönetim anlayışının kamu kurumları ile ilişkisini incelerken özel yönetim, yönetimin özel işletmelerde uygulanan boyutunu ele almaktadır. Kamu yönetimi ile özel yönetim, yönetim kavramının birer alt başlığı olmasından dolayı farklı özellikleri olduğu gibi, bu yönetim türlerinin doğal olarak benzer yanları da bulunmaktadır.

Yönetimle ilgili organizasyonların geneli, özel sektör tarafından yapılan araştırmalara dayanmakta ve kamu yönetimi bu araştırmalar sonucunda ortaya çıkan verilerden büyük ölçüde yararlanmaktadır. Uzmanlık alanı farklı meslek grupları ister kamu sektöründe isterse özel sektörde çalışsın bu kişilerin görevlerini yürütür iken aynı usul, teknik ve bilgileri kullandıkları gözlemlenmiştir. Her iki yönetim sisteminin de personel yönetimi, mali yönetim, organizasyonel yapı ve politika geliştirme gibi dört temel işlevi bulunmaktadır (Eryılmaz, 2016: 14).

Küreselleşen ve gelişen dünyada meydana gelen uygulamalara bakıldığında kamu yönetimi ile özel yönetim arasında bir yakınlaşmanın olduğu gözlemlenmektedir. İki yönetim modeli arasındaki bu yakınlaşmanın veya iş birliğinin arttığı en önemli göstergesi, kamu sektörü içerisinde yer alan bazı faaliyetlerin özel sektör temsilcileri eliyle yürütülmeye başlanmasıdır (Eryılmaz, 2017: 13-15).

Bununla birlikte toplam kalite yönetimi, stratejik yönetim, insan kaynakları yönetimi ve performans yönetimi gibi özel sektör kavramlarının da kamu sektörü tarafından benimsenmesi bu yakınlaşmanın diğer bir göstergesi olarak ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2017: 13-15).

Yukarıda ifade edilen benzerliklerin yanı sıra kamu yönetimi ile özel yönetim arasında teorik ve pratik anlamda bazı temel farklılıklar da bulunmaktadır. Bu farklılıklar nitelikleri ve yaşanan gelişmeler itibarıyla günden güne azalsa da, farklılıkların belirli bir süre devam edeceği düşünülmektedir. Bu farklılıklar, Tablo 1 ile gösterilmektedir.

Tablo 1: Kamu Yönetimi ile Özel Yönetimin Karşılaştırılması

	Kamu Yönetimi	Özel Yönetim
Amaç	Toplumsal yararın sağlanmasıdır.	Kazancın ve kârın artırılması ile büyümedir.
Üretim	Kamusal mal ve hizmet üretilir. Üretilen mal veya hizmetin özelliğine göre herkes ya da toplumun bir kısmı yararlanır. Kural olarak bedelsizdir.	Bireysel mal ve hizmet üretilir. Fiyatlar piyasa koşullarına göre belirlenir ve bunlardan yalnızca fiyatını ödeyenler yararlanır.
Hizmet Sunulan	Vatandaşa hizmet edilir.	Müşteriye hizmet edilir.
Genel Çerçeve	Siyasal sistem içerisinde yönetim ile toplumsal baskılar oluşur.	Piyasa koşulları ve serbesti hâkimdir.
Hukuki Durum	Kamu hukuku kurallarına bağlılık vardır.	Özel hukuk kurallarına bağlılık vardır.
Politika Belirleme	Kamu hukuku çerçevesinde siyasi iktidar tarafından belirlenir.	Firma sahipleri veya yöneticiler belirler.
Kurulma, Büyüme ve Ortadan Kalkma	Mevzuat hükümleri veya buna dayanılarak oluşturulan idari işlemler ile yapılır.	İsteğe bağlıdır.
Personel	Memurlar ve diğer kamu görevlileri mevcuttur.	Karşılıklı sözleşme ile çalışan personel mevcuttur.
Çalışma Koşulları	Her türlü hak, sorumluluk ve görev mevzuat hükümleri ile belirlenmiştir. İstihdam güvencelidir, ancak ücretler düşüktür.	Genel olarak firma sahibi veya yönetici belirler. İş güvencesi yoktur. Ücretler nispeten daha iyi olabilmektedir.

Kaynak: Metin ve Altunok, Karşılaştırmalı Bir Yaklaşımla Kamu Yönetimi ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler, 2002: 98

1.1.3.4. Müdahaleci Devlet Anlayışı

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanlarından bir diğeri de devlet otoritesinin, bürokrasisi aracılığı ile neredeyse bütün alanlarda kendisine yer bulması gerektiğine yönelik düşüncedir. Bu anlayış ile birlikte devletin temel fonksiyonları, nitelik ve nicelik açısından bir gelişme kaydetmiş ve bürokrasi tarafından hâkimiyet altında bulunan alanda ciddi bir artış gerçekleşmiştir. Meydana gelen bu değişiklikler müdahaleci devlet anlayışı veya refah devleti anlayışı gibi isimler ile anılmıştır (Eryılmaz, 2011: 40).

Müdahaleci devlet anlayışı kavramı, 19'uncu yüzyılın sonlarında Almanya'da kullanılmakla birlikte, bu kavramın 20'nci yüzyılın ilk yarısında yaygın hale geldiği

ve 2. Dünya Savaşı sonrasında özellikle Avrupa ülkelerinde aktif bir şekilde kullanıldığı ifade edilmektedir (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 19-21). Sanayi Devrimi ile birlikte özel mülkiyet, girişim özgürlüğü, rekabet serbestisi ve kâr odaklı kapitalist bir ekonomik yapı meydana çıkmıştır. Yaşanan gelişmeler ile birlikte ortaya çıkan liberal düzen, devletin toplumsal ve iktisadi hayata müdahale etmemesi gerektiğini savunmaktadır. Ancak zaman içerisinde gelişen toplumsal ve iktisadi problemler liberal anlayışın pratik anlamda uygulanmasının pek de mümkün olmadığını gözler önüne sermiştir. Ekonominin kendi kendine işleminin olumlu çıktılar yaratmaktan ziyade, olumsuz sonuçları ortaya çıkardığı görüldüğünden devletin toplumsal ve iktisadi yaşama müdahale etmesi gerektiği fikri önem kazanmıştır (Al, 2002: 89).

Müdahaleci devlet anlayışının gelişmesi ve yaygınlaşması, yalnızca ekonomik alan ile sınırlı kalmamış aynı zamanda bireylerin özgürlüklerinin de sınırlandırılmasına sebep olmuştur. Bu anlayışa sahip devletler, iktisadi hayata müdahalenin yanı sıra, toplumsal hayatın da düzenlenmesi amacı ile hemen hemen her alanda etkili olmuştur. Devletin hem yapısal hem de işlevsel anlamda büyümesi ile birlikte devletin hâkimiyeti altında bulundurduğu alan genişlemiş, kamusal politikalar daha merkezi bir anlayış ile oluşturulmaya başlanmıştır. Bu anlayış ile birlikte niceliksel ve niteliksel açıdan artan ve çeşitlenen görevler ile ilgili teknik manada düzenlemeler yapılması ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu ihtiyaçların giderilmesinde bürokrasi kendine önemli bir konum edinmiştir (Nacak, 2019: 40).

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışına sahip kamu otoriteleri, devlet tarafından ifa edilen asli görevler dışında vatandaşların yaşamlarını idame ettirebilmesi amacıyla gereksinim duydukları asgari ekonomik koşulların sağlanmasının yanı sıra piyasaların etkin bir şekilde faaliyet gösterebilmeleri amacıyla ihtiyaç duyulan müdahalelerin gerçekleştirilmesi ve vatandaşların sosyal hizmetlerinin sağlanmasını da yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu anlayışa sahip bir devletin toplumsal, iktisadi ve sosyal süreçlerde aktif bir şekilde yer alarak toplumsal ve iktisadi hayatın düzenlenmesinde; toplumsal sorunların aşılmasında ve iktisadi problemlerin giderilmesinde devletin rol almasını savunduğu görülmektedir (Eser, Dilek ve Özdamar, 2011: 212).

1970'li yılların sonlarında özellikle iktisadi alandaki duraklama dönemi ve bu dönemde yaşanan iktisadi krizler ile büyümeye ilişkin problemler, müdahaleci devlet anlayışına yönelik eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Devlet bu dönemde krizin ortaya çıkmasının temel sebebi olarak görülmüş, oluşturulan kamu politikaların

yetersiz kaldığı düşüncesi hâkim olmuş, kamu harcamalarının finansmanının vatandaş tarafından ödenen vergi ile gerçekleştiği ve bu harcamaların da arttığı göz önüne alındığında devlet otoritesine yönelik eleştiriler ivme kazanmıştır. Diğer yönden toplumun ve bireylerin de özgürlük alanları üzerine gerçekleşen müdahaleler, bireysel eşitsizlikleri artırmış ve bu anlayışın toplumsal manada eleştirilmesine sebep olmuştur. Yaşanan gelişmelerin sonucunda ise müdahaleci devlet anlayış güç kaybederek yerini Yeni Klasik Liberal politikalara bırakmak zorunda kalmıştır (Boztepe, 2018: 193).

1.2. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı

Kamu yönetimi kavramı, aslında devletin idareye ilişkin iş, işlem ve faaliyetlerini kapsayan bir süreci ifade etmek için kullanılmaktadır. Müdahaleci devlet anlayışının yaygın hale gelmesi ile birlikte devletin temel asli fonksiyonlarının yanı sıra toplumsal ve iktisadi yaşama da el atmasının sonucu olarak devletin yürüttüğü görevler, hem nicelik hem nitelik yönünden çeşitlilik ve artış kazanmıştır. Bu durum, bürokrasinin artmasını beraberinde getirerek hantal ve verimsiz bir yapının oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Müdahaleci devlet anlayışı neticesinde ortaya çıkan olumsuz gelişmelerin bir sonucu olarak devletin asli fonksiyonu olarak ifade edilen klasik sınırlarına geri dönmesi, verimlilik temeline göre örgütlenmesi ve özel sektör tarafından uygulanan yöntemlerin kamu sektörüne de uyarlanması gibi konular gündeme gelmiş ve ortaya atılan bu düşünceler Yeni Kamu Yönetimi kavramını oluşturmuştur.

Kamu yönetimlerinde yaşanan gelişmeler incelendiğinde 1980’li yıllardan itibaren ortaya konulan uygulamalar, Yeni Kamu Yönetimi anlayışının kamu yönetimindeki iş, işlem ve eylemlerin yanı sıra kamu politikalarının oluşturulması gibi süreçlerde de kullanılmaya başlandığını göstermektedir. Yeni Kamu Yönetimi anlayışı; insanı temel alan, kaynakların verimli kullanılmasını hedefleyen, etkinlik ve ekonomiklik kavramlarını içeren bir sistem olarak oluşturmuştur.

1.2.1. Yeni Kamu Yönetimi Kavramı ve Niteliği

20'nci yüzyılın sonlarına doğru sosyal ve ekonomik alanda yaşanan gelişmeler, kamu sektörünün tartışılmasına sebep olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan ekonomik krizler, ekonomik büyüme ve kalkınmaya ilişkin olumsuz gelişmeler ile bireysel özgürlük alanlarının daralması konuları gündemde en çok tartışılan konular arasında yer almıştır.

20'nci yüzyılın öncesine kadar sorunların çözüm merkezi olarak görülen siyasi iktidarlar, ciddi finansal krizler ile karşı karşıya kalmıştır. Devletin klasik sınırlarına geri dönmesi fikri bu dönemde gündemde kendisine geniş bir yer bulmaya başlamıştır. Devletin klasik sınırlarına geri dönmesi düşüncesinin yanı sıra, özel sektör uygulamalarında ön plana çıkan hususların kamu sektörüne de uyarlanması ve kamu sektörünün verimlilik esasına göre faaliyet yürütmesi düşünceleri döneme damgasını vurmuştur.

Bu süreçte Yeni Kamu Yönetimi anlayışına yönelik olarak ileri sürülen düşünceler idarelere büyük ve karmaşık organizasyonel yapıların nasıl yönetilmesi gerektiğine yönelik fikirler de sunmuştur.

1.2.2. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışını Ortaya Çıkaran Nedenler

Yeni Kamu Yönetimi anlayışını ortaya çıkaran birçok sebep bulunmaktadır. Bu sebeplerin başında geleneksel/klasik kamu yönetimi anlayışına yönelik olarak ileri sürülen eleştiriler yer almaktadır. Ayrıca bu anlayışın ortaya çıkmasında ekonomik sebepler, yeni sağ düşüncesinin ortaya çıkması ve gelişmesi, özel sektörde yaşanan gelişmeler, teknolojik gelişmeler, eğitim ve kültür düzeyinde yaşanan gelişmeler ile uluslararası etkilerin de bulunduğu söylemek mümkündür.

1.2.2.1. Geleneksel Kamu Yönetimine Yöneltilen Eleştiriler

20'nci yüzyılın son çeyrek döneminde bilgi, iletişim, ulaşım, teknoloji, uluslararası rekabet alanlarında meydana gelen değişimlerin yanı sıra bu gelişmeler kapsamında ortaya çıkan küreselleşme kavramı, bütün devlet otoritelerinin ekonomik, sosyal ve yönetsel yapılarının da değişimler yaşamasına kapı aralamıştır. Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı tarafından ortaya konulan temel kavramlar da yaşanan bu süreçten etkilenmiştir. Devlet otoritelerinin, değişen ve gelişen koşullara, düşünsel, yapısal ve işlevsel anlamda ayak uyduramadıkları veya ortaya çıkan olumsuz gelişmelere yönelik çözüm bulamadıkları hususları birçok kesim tarafından kabul gören konulardır (Ömürgönülşen, 1997: 517).

Geleneksel Kamu Yönetimi veya klasik kamu yönetimi anlayışı olarak ifade edilen kavramlara yönelik olarak getirilen eleştiriler, aslında yeni olarak görülmemektedir. Bu anlayışa sahip organizasyonel yapılar, asli fonksiyonlarının yanı sıra müdahaleci/refah devleti anlayışı ile birlikte toplumsal ve iktisadi süreçlere de dâhil olunması ile kamu yönetimi sektörü tarafından sunulan kamu hizmetlerinin artmasına ve çeşitlenmesine sebep olmuş ve bu durumun sonucunda işlevsel olarak karmaşık birer örgüt haline gelmiştir. Bu durumda artan görevleri yerine getirmek amacıyla kullanılan kamu kaynağının da artması, bu kaynağın finansmanı için kullanılan vergilerin veya vergi oranlarının da artmasına neden olmuştur. Kamu harcamalarını yürüten devletlerin, kaynakları kullanırken meydana getirdiği savurganlık, kamu yönetimi sektörünün verimsiz ve hantal bir yapıya bürünmesini de beraberinde getirmiştir (Özer, 2015: 147).

1.2.2.2. Ekonomik Sebepler

1973 yılında meydana gelen Petrol Krizinin tetiklemesi ile birlikte 1970'li yıllar boyunca görülen durgunluk, istihdam oranlarının düşmesi ve kamu otoriteleri tarafından yapılan yatırım seviyelerinin aşağıya inmesi, toplumların düzen ve dengelerini sarsmaya başlamıştır (Bilgiç, 2008:103). Petrol Krizi ile birlikte sanayi sektörü içerisinde enerji maliyetlerini artış göstermiştir. Bu durum özel sektörün zarar etmesini de beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler ile birlikte devlet otoriteleri

tarafından toplanan vergilerde de bir düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca özel sektör, artan maliyetler karşısında çalışanlarını işten çıkarmış ve bu ülkelerdeki istihdam oranları azalmıştır. Artan maliyetlerin diğer bir etkisi de fiyat istikrarının ve ödemeler dengesinin bozulması yönünde gerçekleşmiştir. Yaşanan krizlerin etkisi ile birlikte devletlerin büyüme hızları azalmış, bütçe açıkları ise belirgin bir hal almaya başlamıştır (Kaya, 2017: 754).

Keynesyen ekonomik model olarak ifade edilen iktisadi anlayışın temel bir argümanı, enflasyon ile durgunluğun aynı anda gerçekleşmeyeceği düşüncesidir. Ekonomik alanda yaşanan enflasyon ve durgunluk (stagflasyon) ile birlikte keynesyen ekonomik politikaların tutarlılığı tam anlamı ile çökmüş, bu iki durum bir arada yaşanmıştır. Ekonomik alanda yaşanan bu gelişmeler liberal ekonomik politikaların yaşama geçirilmesine yönelik talepleri de beraberinde getirmiş ve Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı bir dönüşüm içerisine girmiştir (Eryılmaz, 2011: 39).

Liberalizmin temelinde, arz ve talep dengesi ile birlikte ekonomik sistemin, serbest piyasa mekanizması modeli çerçevesinde yürütülmesine yönelik bir anlayış mevcuttur. Bu anlayış, devletin ekonomiye müdahalesinin en az seviyede tutulmasına yönelik bir yaklaşıma sahiptir. Diğer taraftan burada karşı çıkılan husus devlet üzerine kurulmamakta, devletin ekonomi üzerine yaptığı ve yapacağı müdahaleler üzerine gerçekleşmektedir. Bu yaklaşım ile devletin büyük, hantal ve verimsiz yapısının ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

1.2.2.3.Yeni Sağ Düşüncesi

Kamu yönetiminde oluşan yeni arayışların sebepleri her toplumda farklı nitelikler arz etmekle birlikte bu sebeplerinin benzer yönlerinin de bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir. Bu sebeplerin en önemlileri “*Üç Açık*” olarak da belirtilen bütçe, güven ve performans açıkları konularıdır. 2. Dünya Savaşı sonrası artan müdahaleci devlet anlayışı ile birlikte kamu sektörü içerisinde gerçekleşen harcamalarının artması ve bunun bir kısmının da transfer harcamalarından oluşması, kamu sektörünün verimsiz ve hantal bir yapıya bürünmesine neden olmuştur. Bu durum da beraberinde performans açığı kavramını getirmiştir. Bununla birlikte devletin ekonomik ve sosyal alanda uyguladığı politikalarının başarısız olması ve toplumlar üzerinde artan

ekonomik ve sosyal baskılar devlete karşı bir güven açığına da zemin hazırlamıştır (Çolak, 2016: 352).

1970’li yılların sonu itibariyle ileri sürülen Kamu Tercih Teorisi, Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının hantal ve verimsiz bir yönetim yaklaşımı olduğunu birçok veri ile ortaya koymuş ve Bu Teori düşünürleri, bu yönetim modelinden vazgeçilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Özer, 2005: 214).

Kamu Tercih Teorisyenleri tarafından ileri sürülen eleştiriler ve serbest piyasa mekanizmasına geçilmesine yönelik görüşler ile birlikte, yaşanan olumsuz gelişmeler karşısında çözüm üretilmesine yönelik arayışlar sonucunda ilk olarak Thatcher döneminde İngiltere’de ortaya konulan, sonrasında ise benzer şekilde Reagan dönemi Amerika Birleşik Devletleri’nde de görülen kamu politikaları, Yeni Sağ politikalar olarak ifade edilmektedir. Bu dönemde iktidarı eline geçirenlerin, kamu sektörünün yapısal, işlevsel ve hizmet yöntemleri üzerine yürüttükleri eleştirilerin, devletin küçültülmesinde ve yönetim anlayışının değişmesinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Bilgiç ve Göksu, 2004: 55).

1980’li yıllarda uygulamaya konulan yeni sağ kamu politikalarının devletin fonksiyonlarının küçültülmesinin yanı sıra ekonomide, piyasa mekanizması modelinin uygulanması ve devletin ekonomik alandaki rolünün regülatör/düzenleyici fonksiyon ile sınırlı kalması üzerine de kurgulanan politikalar olduğu ifade edilmektedir (Tortop vd., 2012: 363).

1.2.2.4. Özel Sektörde Yaşanan Gelişmeler

Yönetim anlayışında meydana gelen değişikliklerin bir diğer sebebi ise özel sektörde yaşanan ve uygulamalarda olumlu sonuçlar elde edilen hususlardır. 20’nci yüzyılın son çeyreğinde kamu yönetiminin içinde bulunduğu durumun verimsiz ve hantal olduğu ve etkinlik seviyesinin düşük kaldığı eleştiriye konu edilmiştir. Bu süreçte kamu sektörünün içinde bulunduğu durumun özel sektör tarafından ifa edilen uygulamaların kamu sektörüne de uygulanması gerektiği yönünde fikir ve düşünce birliği gelişmiştir. Bunun temel nedeni ise özel sektör uygulamaların etkinlik, ekonomiklik, verimlilik ve müşteri memnuniyeti gibi konularda kamu sektörüne nazaran daha üstün olarak görülmesidir (Sözen, 2005: 34).

3E (Economy, Efficiency, Effectiveness) olarak ifade edilen ve Türkçe'de karşılığı ekonomiklik, verimlilik ve etkinlik olan kavramlar, Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile bağdaştırılmaktadır. Bu çerçevede; ekonomiklik, organizasyon içerisinde yürütülen faaliyetlerin, üretilen mal ve hizmetlerin en az maliyet ile gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Verimlilik, belirli bir üretim miktarını gerçekleştirmek amacıyla kullanılan girdilerin, çıktılara dönüştürülme oranıdır. Etkinlik ise kaynakların en iyi şekilde değerlendirilerek ihtimal dâhilindeki en iyi sonucun alınması olarak belirtilmektedir (Bilgiç, 2008: 109).

Küresel hale gelen dünyada, gelişen teknolojik koşullar ve rekabetin giderek artması müşterilerin tercihlerinin de daha fazla dikkate alınmasını sağlamış, bu durum da özel sektör faaliyetlerine yönelik politikaların revize edilmesini ve olumsuz hususların günün şartlarına uyarlanmasını gündeme getirmiştir. Fordizm uygulamalarından vazgeçilerek Post-Fordist üretim şekline geçilmesi, sanayilerin otomasyon temeline yönlendirilmesi ve emeğin yerini bilgi işçiliğinin alması ile sonuçlanmıştır. Alanında uzman olan kişiler, beden gücü ile çalışan kişilere göre daha çok tercih edilir hale gelmiştir. Üretim şeklinde meydana gelen bu değişim, reel anlamda bireyin veya bireylerin tercihlerinin daha fazla ön plana çıkmaya başlamasını ve üretilmesi planlanan ürünlerin bu minvalde şekillenmesini sağlamıştır (Eryılmaz, 2011: 46) (Al, 2002: 127).

Özel sektör uygulamalarında yaşanan ve olumlu olarak karşılanan değişimler, kamu yönetimi sektörüne yönelik eleştirilerin artmasını da beraberinde getirmiş, özel sektör ilke, teknik ve uygulamalarının kamu yönetimi sektörüne de uyarlanmasına yönelik görüşlerin benimsenmesine neden olmuştur. Bu kapsamda kamu idarelerinin önceliğini benimseyen Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı yerini, vatandaşın tercihlerini ön plana alan yeni bir yönetim anlayışına bırakmak zorunda kalmıştır (Eryılmaz, 2011: 46).

1980'li yıllardan itibaren birçok kamu otoritesi, özel sektörün profesyonel yönetim anlayışından yararlanmayı talep ve tercih etmiş, kamu politikalarının da bu talep ve tercih anlayışı çerçevesinde şekillendiği görülmüştür. Bu kapsamda birçok kamu idaresi kamu harcamalarını azaltmış, devletin kurumları özelleştirilmiş, insan kaynakları ve bütçe sistemlerinde ise radikal değişiklikler meydana gelmiştir (Özer, 2015: 160-163).

1.2.2.5. Teknolojik Gelişmeler

19'uncu yüzyılın sonlarında ve 20'nci yüzyılın başlarında üretim anlayışında meydana gelen makineleşme ve bu durumla birlikte gelişen iş bölümü ve uzmanlaşma sonucunda ortaya çıkan Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı, 20'nci yüzyılın son dönemlerinde teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmelerden dolayı bir dönüşüm süreci içine girmiştir.

Teknoloji alanında meydana gelen değişiklikler ile birlikte toplumların sosyal, ekonomik, siyasi, yönetim, eğitim ve kültür anlayışları da doğrudan doğruya etkilenmiştir. Bununla birlikte, ortaya çıkan bu değişiklikler küreselleşme sürecini de derin bir şekilde etkilemiş, ulusal sınırları aşan ve ulus ötesi bir boyuta kavuşan bilgi akışı kamu idarelerini değişime zorlamıştır. Diğer taraftan da ortaya çıkan gelişmelerin kamu kesimi tarafından oluşturulan politikalar, alınan kararlar ve ifa edilen görevlerin de hem yapısal hem de işlevsel boyutlarını olumlu anlamda değişikliklere sevk edecek şekilde etkilediği ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2011: 47)

Teknoloji alanında ortaya çıkan bu gelişmeler bürokrasi alanında radikal değişiklikleri beraberinde getirmiş, geleneksel yöntemler yerini modern yöntemlere bırakmış ve elektronik devlet anlayışı olarak da ifade edilen bu modern yöntemler bürokrasinin daha kolay ve hızlı bir şekilde işlemesine olanak tanımıştır. Yaşanan bu gelişmeler kamu otoriteleri üzerindeki finansal yükün azalmasını kolaylaştırmış ve tasarrufların artırılmasına da katkı sağlamıştır (Atasoy, 2005: 220).

1.2.2.6. Eğitim ve Kültür Düzeyindeki Gelişmeler

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının ortaya çıkmasında rol oynayan diğer bir neden de eğitim ve kültür seviyesinde meydana gelen değişimlerdir. 20'nci yüzyıl yalnızca ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelerin yaşandığı bir zaman dilimi değil, aynı zamanda eğitim ve kültür anlamında da gelişmelerin yaşandığı bir dönem olarak ifade edilmektedir. Geleneksel toplumlarda yalnızca belirli bir statüye sahip olanlara tanınan eğitim hakkı, bu dönemde eşitlik ilkesinin hâkim kılınması ile birlikte toplumun tüm bireylerine tanınan bir hak haline gelmiştir (Sözen, 2005: 49).

Modern toplumlarda meydana gelen eşit eğitim hakkı ile birlikte toplumun eğitim alma düzeyi artmış, okuryazar oranı yükselmiş, bu toplumlarda hak talep etme seviyesi yukarıya çıkmıştır. Bununla birlikte kamu otoriteleri tarafından sunulan hizmetlere yönelik hak arayışları da bu durumdan önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu dönem kamu otoriteleri tarafından sunulan her hizmetin takdir ile karşılandığı bir dönem olmaktan ziyade bireylerin, sunulan hizmetleri değerlendirdiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu dönem geleneksel yönetim anlayışında oluşan ve bireylerin beklentilerinin veya taleplerin dikkate alınmadığı süreci bir kenara bırakarak bireylerin taleplerinin dikkate alındığı ve beklentilerin karşılanmaya yönelik kararların alındığı veya kamu politikaların oluşturulduğu bir dönem anlayışını da içermektedir (Sözen, 2005: 49).

Geleneksel toplumlar tarafından benimsenen “*bireyin devlet için olduğu*” anlayışı bu dönemin eğitim ve kültür seviyesinde meydana gelen değişimler ile birlikte yerini “*devlet birey için vardır*” anlayışına terk etmiştir. Bu dönem, müdahaleci devlet anlayışının bireylerin özgürlüklerinin sınırlandırılmasına neden olunan sürecin eleştirilmesine ve kamu otoritelerinin görev ve yetkilerinin sınırlandırılmasının gündeme gelmesine katkı sağlamıştır.

1.2.2.7. Uluslararası Etkiler

Sanayi toplumunun etkisi ile ortaya çıkan ulus-devlet anlayışı, Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışına yöneltilen eleştiriler sonrasında birtakım değişimlere uğramıştır. 20’nci yüzyılın sonlarına doğru bilgi ve iletişim ağında meydana gelen değişimler ile teknolojik imkânların hızlı bir şekilde artması, küreselleşme sürecini de beraberinde getirmiştir.

Bu dönem; ulusal sınırların net bir şekilde belirlenmediği, ulusötesi kavramların önem kazandığı ve uluslararası hareketliliğin yoğun olduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca; uluslararası kuruluşların sistem içerisinde kendisine yer bulması ile birlikte bu tarz örgütlenmeler tarafından alınan kararların birçok ülke tarafından benimsenmesi, içinde bulunulan dönemin uluslararası etkilerden birçok anlamda etkilendiğini göstermektedir (Sözen, 2005: 52). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının

gelişmesi ve bu anlayışa sahip devletlerin uluslararası örgütlerde yer alması, bu anlayışın birçok ülkeye yayılmasını sağlamıştır.

1.2.3. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Temel Değerleri

Yönetim alanında birçok değişime sebep olan ve uzun yıllar boyunca uygulanan Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının hâkimiyetinin son bularak Yeni Kamu Yönetimi anlayışının sürecin egemeni haline geldiği dönem, bazı temel argümanlara sahiptir. Bu temel argümanlar arasında bürokratik örgütlenme modeline yönelik olarak getirilen eleştiriler, devletin küçültülmesi düşüncesinin güç kazanması, şeffaflık ve hesap verebilirlik, stratejik planlama ve yönetim anlayışı, liberal (serbest piyasa) ekonomik anlayışın benimsenmesi ve özel sektörün bir diğer yansıması olan müşteri odaklı yaklaşım kavramları olarak ifade edilmektedir.

1.2.3.1. Bürokratik Örgütlenme Modeli Eleştirisi

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanı, bürokratik örgütlenme modeline yönelik olarak getirilen eleştirilerdir. Bürokratik örgütlenme modeli, 20'nci yüzyılın ortalarına doğru Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde yapılan muhtelif araştırmalar ile sorgulanmaya başlanmıştır. Weber tarafından ortaya konulan ve “*İdeal Tip*” olarak adlandırılan bu model, bürokratik yapıların bütün özelliklerini taşımadığı ve hepsini temsil etmediği yönünde temel eleştiri konularının hedefi haline gelmiştir. Bu hali ile söz konusu modelin sosyal gerçeklik kavramı ile çelişen bir metodolojiyi ihtiva ettiği ifade edilmektedir (Şat, 2009: 103).

Bürokratik örgütlenme modeline yönelik olarak getirilen ikincil eleştiri, gayrişahsilik üzerinedir. İnsanın; ideolojilere, değerlere ve tercihlere sahip olan bir varlık olduğu ifade edilir. Dolayısıyla kişilerin, bürokrasi içerisinde kendisine yer bulduğunda, tüm bu hususları askıya alarak işe başlamasının realite ile bağdaşmadığı belirtilmektedir (Tortop vd., 2012, s. 433).

Bürokratik örgütlenme modeline yönelik olarak getirilen üçüncü eleştiri, rasyonalitedir. Buna göre ast ile üst arasındaki ilişkilerin tamamı kanunlara veya

rasyonel kurallara göre gerçekleşmemektedir. Yani bürokraside keyfi olarak konulmuş kuralların da varlığı söz konusudur. Ayrıca Weber ortaya koyduğu modelde gayri resmi veya informal ilişki ve uygulamaları da göz ardı etmiştir. Bununla birlikte bürokratik yapılar, belirli bir süre sonra organizasyonun kuruluş amaçları veya kamu yararı dışında kendi varlıklarını muhafaza etmek amacıyla irrasyonel davranışlar da sergileyebilmektedir (Eryılmaz, 2013: 80).

Bu eleştiriler bir bütün halinde ele alındığında; bürokratik örgütlenme modeline yönelik analizin günümüzdeki organizasyonlarda kullanılmasının pek de mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. İdeal Tip; var olması gerekeni betimleyen, diğer bir ifade ile ütopyik bir model olarak görülmektedir. Modelin oluşturulması aşamasında toplumlar arasındaki kültürel farklılıkların ve insani değerlerin göz ardı edilmesi bu modelin uygulanmasının önündeki en büyük engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.3.2. Devletin Küçültülmesi

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanlarından ikincisi, devletin küçültülmesine dayanmaktadır. Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının temel odak noktalarından birisi olan ve giderek artan müdahaleci devlet anlayışı, devletin yalnızca klasik anlamda görev ifa etmesinin yanı sıra devlete, iktisadi ve sosyal hayata yönelik de birtakım görevler tevdi etmiştir. Bu kapsamda devlet, görevlerini ifa eder iken hâkimiyet altında bulundurduğu konum da giderek genişleyen bir görünüm arz etmiştir. Bu dönemde iktisadi alanda yaşanan olumsuz gelişmeler, bürokratik yapının meydana getirdiği bir takım problemler ve sosyal hayata yönelik özgürlük kavramlarının kısıtlanması devletin küçültülmesine yönelik görüşlerin ortaya çıkmasına ve bu görüşlerin giderek artan bir ivme kazanmasına neden olmuştur (Özer, 2015: 165).

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı, devletin klasik alan olarak ifade edilen sınırlarına geri çekilmesi ve müdahaleci anlayışın son bulması düşüncesi üzerine bir kurgu oluşturmuştur (Weikart, 2001: 362) Bu kapsamda, kamu otoritelerinin yönetim anlayışının etkinlik ve verimlilik düzeylerinin artırılması ve kamu harcamalarının azaltılması ön plana çıkan hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu hususların

reel anlamda da kendisine yer edinebilmesi, birtakım gelişmelerin yaşanması ile gerçekleşebilecektir (Çukurçayır ve Ekşi, 2001: 94).

Bu durumun meydana gelmesi öncelikle yönetim anlayışına yönelik yapısal ve işlevsel anlamda kültür oluşturulması ve bu sürecin sağlıklı bir şekilde yönetilmesine dayanmaktadır. Bu hususun yanı sıra kamu otoriteleri tarafından alınan kararlar ve oluşturulan kamu politikaları çerçevesinde yürütülen faaliyetlerin etkinlik, ekonomiklik ve verimlilik düzeylerinin ortaya konulması, alınan kararlar ve oluşturulan politikaların gerekçesinin olması ve yürütülen faaliyetlerin sonuçlarına yönelik bir raporlama sistematığı oluşturulması da bu anlayışın temel süreçleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.3.3. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanlarından üçüncüsü, şeffaf ve hesap verebilir bir devlet mekanizması üzerinedir. Şeffaflık, kamu otoriteleri tarafından yürütülen faaliyetlerin ve bu faaliyetlere esas olan süreçlerin toplumun önünde veya bireyler tarafından bilgi edinilmesinin kısıtlanmamış bir biçimde olması üzerine inşa edilmektedir.

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı ve bürokrasi, bilgi akışının zayıf olduğu veya hiç olmadığı bir temele dayanmıştır. Bu anlayış bürokrasiyi ve dolayısıyla yürütmeyi diğer temel organlara göre daha güçlü bir konuma getirmiştir. Bilgi akışının böyle bir görünüm arz ettiği durum, toplumu oluşturan bireylerin kamu otoriteleri tarafından alınan kararlara ve oluşturulan kamu politikalarına katılımının engellenmesini ve bireylerin bu süreç içerisinde habersiz kalmalarını da beraberinde getirmiştir.

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ise kamu otoriteleri tarafından benimsenen ve uygulanan yönetim anlayışının açık/saydam bir zemine oturtulması üzerine bir yaklaşıma sahiptir. Bu anlayış, halkın karar alma ve politika üretme süreçlerine aktif katılımını ve bu süreçlerden bilgi edinmesini sağlamaktadır. Bu anlayışın hâkim olması, devamında bireylerin de yönetim süreçlerine katılımı üzerine pozitif bir katkı sunacaktır. Günümüzde ise bürokratik süreçlerin gelişen ve değişen koşullara dayalı olarak elektronik mekanizmalar üzerinden yürütülmesi, bilgi ve iletişim

mekanizmalarının yaygın bir hale gelmesi bu sürecin daha aktif bir şekilde yönetilmesine katkı sağlamaktadır (Aydın, 2013a: 321).

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile birlikte gelen diğer bir husus da hesap verebilirliktir. Bu anlayış kamu görevlilerinin yalnızca siyasi makam sahiplerine değil, aynı zamanda topluma karşı da sorumlu olması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının bir temel değeri olan siyaset ve yönetim kavramlarının birbirinden ayrılması hususu, kamu görevlilerin siyasilere karşı sorumlu olması üzerine bir görüş benimsemiş, meşruiyetin temel kaynağı olan halk göz ardı edilmiştir. Ancak Yeni Kamu Yönetimi anlayışı; bu meşruiyetin temel kaynağının halk olduğunu savunur ve saydam bir yapıda olması gerektiği düşünülen kamu otoriteleri tarafından yürütülen faaliyetler üzerine alınan karar, oluşturulan politika ve yürütülen hizmetlerin halk ile paylaşılması anlayışına dayalı bir yaklaşıma sahiptir (Tutar ve Altınöz, 2017: 226).

1.2.3.4. Stratejik Planlama ve Yönetim Yaklaşımı

Strateji kavramının Türkçe karşılığının bulunmadığı ve Türkçeye, Fransızcadan geçtiği bilinmektedir. Strateji kavramı, kelime anlamı itibari ile “*sevk etmek, yöneltmek, göndermek*” gibi anlamları ihtiva etmektedir. Bu kavramın eski Yunan Generali olan Strategos’un bilgisine ve sanatına atıf yapılarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bu kavram yüzyıllar boyu askeri terminoloji içerisinde Sun TZU tarafından kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Güçlü, 2003: 66).

Stratejinin sözlük anlamı incelendiğinde bu kavramın “*bir alan içerisinde istenen sonuca ulaşmak amacıyla uygulanacak temel yöntemler ve takip edilecek yöntemlerin bütünü*” olarak ifade edildiği görülmektedir. Strateji kelimesi askeriye ve savunma alanlarında kendisine geniş bir yer edinen bir kavram olmakla birlikte bu kavramın özellikle 20’nci yüzyılın ilk yarım döneminden itibaren sosyal/beşeri bilimler alanında da kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Akçakaya, 2016: 255).

Planlama ise yönetme işinin ilk ve en önemli aşaması olarak ifade edilmektedir. Planlama kavramı literatürde birçok farklı anlam ve içerikte tanımlanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlardan ilki planlamanın belirli bir amaca ulaşmak için hangi işlerin, hangi sırayla, ne zaman ve ne kadar sürede yapılacağını

gösteren bir tasarı modeli olarak belirtilmektedir. Bir başka tanımlamada ise ne yapılacağına önceden karar verilmesi olarak ifade edilmiştir (Koçel, 1999: 77).

Stratejik planlama kavramı özel sektör literatürüne 20'nci yüzyılın son çeyrek döneminde girmiştir. Bu kavramın farklı amaçları ifade etmek için kullanıldığı görülmektedir (Akçakaya, 2010: 95). Bunlar;

- Kurumun uzun dönem içerisindeki amaçlarının belirlenmesi,
- Yönetime rehberlik etme fonksiyonunun icra edilmesi ve yönetim mekanizmasının kontrol edilmesi,
- Kurum hiyerarşik düzeni içerisinde kademeler arasında iletişimin sağlanmasıdır.

Stratejik planlama kavramının kuruma sağlayacağı yararlar ise şöyle belirtilmektedir (Çoban, 1997: 120):

- Stratejik planlama, çevrede yaşanan değişimlere uyum sağlanabilmesi adına güçlü bir araçtır.
- Kurumların bilgi ve iletişim teknolojileri takip etmesini sağlamaktadır.
- Sistematik bir anlayış ile düşünülmesine ve gününbirlik kararların alınmasına ve uygulamaların geliştirilmesinin önüne geçilmesine katkı sağlar.
- Yönetimin etkin bir şekilde işlemesine yardımcı olur.

1.2.3.5. Serbest Piyasa Mekanizması

Yeni Sağ Düşüncesi etrafında biçimlenen Yeni Kamu Yönetimi anlayışı, ekonomik alanda ifade edilen liberal ekonomik politikaların uygulanması gerektiği düşüncesinin yanı sıra her türlü devlet müdahalesinden arındırılmış, devletin sistem içerisindeki yerinin küçültüldüğü ve özel sektör ilke, teknik ve uygulamalarının kamu sektöründe de uygulanması gerektiği gibi temel düşünceler etrafında şekillenmiştir. Aslında bu durumun iki temel dayanak noktası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi devletin küçültülerek kamu hizmetlerinin ifa edilmesinde özel sektör uygulamalarına öncelik tanınması, diğeri ise toplum içerisinde yaşayan bireylerin önündeki özgürlük alanlarına ilişkin engellerinin kaldırılması olarak ifade edilmektedir (Özer, 2015: 157).

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışı içerisinde benimsenen düşünceler her ne kadar kamu yönetimi ile özel yönetim arasında keskin bir ayrımın olduğunu ifade etseler de Yeni Kamu Yönetimi anlayışı etrafında şekillenen düşünceler bu iki yönetim anlayışı arasındaki farkın son dönemlerde iyice azaldığını ve özel sektör uygulamalarında sık bir şekilde kullanılan etkinlik, ekonomiklik, verimlilik, kalite, vizyon, misyon, stratejik amaç, müşteri gibi kavramların artık kamu otoriteleri tarafından da kullanılmaya başladığını göstermektedir (Eryılmaz, 2011: 50).

Yönetim anlayışında meydana gelen gelişmeler ve müdahaleci devletin aldığı kararlar ve uyguladığı politikaların özellikle 1970'li yıllarda ekonomik alanda yaşanan olumsuz gelişmeler üzerinde çözüm üretememesi ve yaşanan durumlara çare bulamaması, devletin birçok alanda eleştiri konusu hale getirilmesine ve devletin egemenliği altında bulunan alanın daraltılmasına yönelik fikirleri de beraberinde getirmiştir.

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı, devletin ekonomik alandaki rolünün düzenleyici/regülatör fonksiyonu ile sınırlı kalmasını ve ekonomik sürecin serbest piyasa koşullarına göre yürümesini savunmaktadır. Piyasa koşullarının serbest hale getirilmesi ile birlikte piyasanın, toplumun beklenti ve taleplerine duyarlılığının artacağına ve ifa edilen işlerin sağlıklı ve çıktı odaklı bir şekilde yerine getirilmesine katkı sağlayacağına yönelik bir inanış bulunmaktadır. Bu anlayışın bir diğer sonucu da ekonomik alandaki aktörlerin sayısının artması ile birlikte karar alınması ve politika üretilmesi süreçlerinin çoklu bir yapı ile yürütülmesini sağlamasıdır.

1.2.3.6. Müşteri Odaklı Yönetim

Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışında kamu otoritesinin önceliği, devletin kendisi olmuş ve toplum içerisindeki bireyler göz ardı edilmiştir. Bu anlayışa hâkim bir toplumdaki yönetim otoriteleri, kendilerini toplum içinde yer alan bireylerin beklentilerini ve taleplerini karşılamak zorunda hissetmemektedir. Bu nedenle, bu dönemde, bireyin haklarından ziyade sorumlu olduğu hususlar daha ön planda yer almaktadır. Bu Dönemin diğer bir özelliği de kamu otoriteleri tarafından alınan karar, oluşturulan politika ve yerine getirilen görevlerin bireyler tarafından kabul edilmek zorunda olması gerektiğidir (Özer, 2015: 165).

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile birlikte özel sektör ilke, teknik ve uygulamalarının kamu sektörüne yansımalarının yanı sıra bilgi, iletişim, teknoloji, eğitim ve kültür alanlarında meydana gelen gelişmeler ile birlikte bilgi akışının hızlanması ve bireylerin hak talep etmeleri kamu otoritesi tarafından önceliğin bireye kaymasını sağlamıştır. Bu dönem müşteri odaklı anlayışın hâkim olduğu dönem olarak belirtilmektedir. Bu anlayış, kamu otoritelerinin vatandaşın beklenti ve taleplerini topladığı ve sunulan kamu hizmetlerinin bu çerçevede yürütüldüğü bir anlayış olarak kaşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte kamusal kaynakların giderek daralması, bireylerin taleplerinin de belirli bir önceliğe göre sonuçlandırılmasına yönelik adımlar atılmasını beraberinde getirmiştir. Bu durum da kamu sektörünün etkinlik, ekonomiklik ve verimlilik gibi kavramlardan yaygın bir şekilde yararlanmasına katkı sağlamıştır (Sözen, 2016: 62).

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile birlikte yaşanan müşteri odaklı yaklaşım, bireylerin talepleri konusunda daha duyarlı bir yönetim anlayışına sahiptir (Hughes, 1998: 3). Bu anlayış, yönetim yapılarının oluşturulması, hizmetlerin oluşturulması ve sunulması, kalite anlayışının benimsenmesi gibi birçok alanı da etkilemiştir. Bireyin merkeze alındığı bir yönetim anlayışı da kamu otoritelerinin yalnızca siyasilere karşı değil halka karşı da sorumlu olduğunu savunmaktadır.

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının ortaya çıkması ile birlikte, kamu otoritelerinin yönetim anlayışı, yetki ve görev alanı, ekonomi üzerindeki rolü, sundukları kamu hizmetlerinin sayısı, türü ve çeşitliliği doğrudan etkilenen hususlar olarak belirtilmektedir.

2. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETLERİ

2.1. Kamu Hizmeti

Kamu hizmetleri; konuları, türleri ve nitelikleri itibariyle kapsamlı, farklı ve değişken bir içeriğe sahiptir. Devletler, 20'nci yüzyılın başına kadar adalet, savunma ve güvenlik gibi faydanın toplumsal düzeyde olduğu ve tam kamusal mal olarak ifade edilen hizmetler çerçevesinde faaliyet göstermektedir. 20'nci yüzyılın başı ve bilhassa 2. Dünya Savaşı'nın ardından devlet yapıları, sosyal ve refah devleti anlayışlarının da etkisiyle sosyal, iktisadi ve siyasi dalgalanmalara uygun bir şekilde muhtelif alanlarda faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu nedenle 1970 yılına gelindiğinde kamu otoriteleri tarafından sunulan hizmetlerin hiçbir dönemde olmadığı kadar hem çeşitlilik hem de yaygınlık bakımından zirve noktasına ulaştığı ifade edilmektedir (Bilgiç, 2008: 95) (Akdoğan, 2003: 37).

Devletlerin örgütsel yapısı içerisinde bulunan kurumlar, çağın gerekli kıldığı durumlara göre zaruri konuma ulaşan toplumsal ihtiyaçları karşılamaya yönelik faaliyetler yürütmektedir. Toplumsal ihtiyaçların karşılanmaması veya karşılanamaması, toplumun beklenen gelişimi gösterememesinin yanı sıra toplumsal yaşamın da bozulmasına sebep olabilmektedir. Belirli bir zaman diliminde ve belirli bir alanda ortaya çıkan toplum ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yürütülen veya yerine getirilen çalışmalara yönelik faaliyetlere kamu hizmeti adı verilmektedir (Yayla, 1990: 62).

2.1.1. Kamu Hizmeti Kavramı

Kamu hizmeti kavramı, gerek yasal olarak gerekse içtihatı bakımından birçok tanıma konu edilen bir kavramdır. Kamu hizmeti, kavramsal olarak gerek idari ve yönetsel

faaliyetler çerçevesinde yapılan çalışmalar, gerekse akademik düzeyde üretilen eserler içerisinde muhtelif şekillerde ifade edilmektedir. Bu kavramın genel olarak hukuk bilimi içerisinde ve idare hukuku dalında incelenen bir kavram olarak göze çarptığı ve bilhassa 2. Dünya Savaşının ardından devletlerin artan müdahaleci tutumunun bir sonucu olarak ortaya çıktığı ve geliştiği ifade edilmektedir (Yücel Batmaz, 2014. 227).

Kamu hizmeti kavramı özü itibarıyla “*Bir toplum içerisinde önem kazanmış ortak ve genel ihtiyaçların giderilmesine yönelik devlet ve kamu hukuku tüzel kişiliklerince veya onların denetimi ve gözetimi altında özel hukuk tüzel kişiliklerince yürütülen faaliyetler bütünü*” olarak tanımlanmaktadır (Gülan , 1988: 148).

Üretilen bir hizmetin kamu hizmeti olarak kabul edilebilmesi için başlıca iki koşulun birlikte gerçekleşmesi icap etmektedir. Bunlardan ilki, hizmetin halk için ve halkın yararına yönelik olarak gerçekleşmesi, ikincisi ise halka yöneltilen hizmetin kamu kurum ve kuruluşlarınca veya kamunun denetimi ve gözetimi altında özel hukuk tüzel kişiliklerince yürütülmesi hususudur (Gözübüyük, 1995: 225).

Diğer taraftan kamu hizmetleri üç koşulun birlikte bulunduğu bir durum olarak ifade edilmektedir (Özay, 1998: 295):

- Ortak -yani kollektif- ve karşılanmamış bir ihtiyacın bulunması,
- Bu ihtiyacın giderilmekle tükenmeyip süreklilik arz etmesi,
- İhtiyaç giderilmediği takdirde huzursuzluğun baş göstereceği ve böylece kamu düzeninin bozulabileceği öngörüsü.

2.1.2. Kamu Hizmetinin İlkeleri

Kamu hizmetlerinin ortaya çıkışına bağlı olarak her bir kamu hizmeti için bir takım özellikler bulunmaktadır. Her bir kamu hizmeti kendi özel kurallarına tabi ise de hepsinde ortak olan bazı özellikler ve hepsine hâkim olan bazı temel ilkeler bulunmaktadır (Demir, 2019: 298). Bunlar;

- Süreklilik ve Düzenlilik ilkesi,
- Nesnellik ve Eşitlik ilkesi,
- Değişkenlik ve Uyarılama ilkesi,

- Bedelsizlik ilkesi'dir.

2.1.2.1. Süreklilik ve Düzenlilik İlkesi

Kamu hizmetleri, giderildiği zaman kamu yararının oluşacağı bir ihtiyacı karşılayan faaliyetler olduğundan dolayı, bu hizmetlerin sürekli ve düzenli bir biçimde sunulması gerekmektedir. Aksi takdirde halkın ihtiyaçları karşılanamayacak ve kamu yararı tesis edilemeyecektir (Demir, 2019: 234). Kamu hizmetlerinin mevzuatta öngörülen hallerde oluşan veya oluşabilecek kesintiler dışında sürekli ve düzenli olarak sunulması esas olarak kabul edilen bir olgudur.

Süreklilik ilkesi, kamu hizmetlerinin kesintisiz bir şekilde sunulması amacı ile yürütülen faaliyetlerdir. Düzenlilik ilkesi ise süreklilik veya kesintisizlik ilkesinin bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzenlilik ilkesi, sürekli olarak sunulan kamu hizmetlerinin belirli dönemler itibari ile tekrar etmesi için kullanılan bir kavram olup kamu hizmetlerinin düzenli aralıklar ile sunulması için kullanılır (Gözler, 2009: 298).

Süreklilik ve düzenlilik ilkesinin halkın tüm ihtiyaçlarının giderilmesine veyahut halkın taleplerinin tam anlamıyla karşılanmasına yönelik bir ilke olduğunu söylemek mümkün değildir. Burada ifade edilmek istenen durum, özellikle halkın ihtiyaçlarının belirli bir düzeyde ve makul bir süre içerisinde yerine getirilmesidir. Bu husus bir örnek ile ifade etmek gerekirse tapu işlemleri buna örnek olarak verilebilir. Tapu hizmeti belirli mesai saatleri içerisinde sağlanabilen bir hizmet iken, bu hizmet türü mesai saatleri dışında sunulamamaktadır (Demir, 2019: 35).

2.1.2.2. Nesnellik ve Eşitlik İlkesi

Kamu hizmetleri, idari makamlar tarafından halkın genel ve ortak ihtiyaçları için sunulan hizmetlerdir. Bir diğer tabirle, bu hizmetler bireysel değildir. Kamu hizmetleri, toplumun geneline yönelik olarak sunulan hizmetler olduğu için sunulan bu hizmetlerin halka karşı eşit bir şekilde ve halk arasında ayırım gözetmeksizin nesnel bir biçimde sunulması temel bir ilke olarak kabul edilmektedir. Nitekim halk, kamu hizmetleri yönünden hem bu hizmetlere katılma hem de bu hizmetlerden faydalanma

bakımından eşit durumda ve konumdadır. Bu ilkenin temel argümanı, halk arasında ayırım yapılmasının önüne geçilmesidir (Gözler, 2009: 309).

Kamu hizmetinin eşit ve nesnel bir biçimde sunulması temel bir ilke olmasına rağmen idari makamlar tarafından sunulan, toplumun geneline yönelik olan ve bir bedel içeren bazı kamu hizmetlerinin getirilen ölçüt ya da standartların ortadan kaldırılarak herkese sunulması bu ilkenin varlığını zedeleyen bir durum olarak görülmemektedir.

2.1.2.3. Değişkenlik ve Uyarlama İlkesi

Kamu hizmeti kavramının temel ilkeleri, bir bütünün parçaları olarak birbirini tamamlayan ilkelerdir. Uyarlanma ilkesinin de bu ilkeler arasında önemli bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Sunulan kamu hizmetlerinin düzenli ve sürekli bir şekilde herkese eşit bir biçimde sunulabilmesi ve sunulan hizmetlerin karşılığı olarak herhangi bir bedel talep edilecekse bunun belirlenmesi bu ilkenin varlığını zorunlu kılmaktadır.

Kamu hizmetlerinin ilkelerinden biri olan değişkenlik ilkesi, kamu hizmetlerinin canlı bir varlık olduğunu ve dinamik bir yapı içerisinde bulunduğunu göstermektedir. Ekonomik, teknolojik ve bilimsel alanda yaşanan küresel gelişmeler ile birlikte ortaya çıkan değişimler, sunulan kamu hizmetlerini de doğrudan doğruya etkilemektedir. Nitekim kamu hizmetleri statik, değişmez, sabit faaliyetler olmayıp kendini yenileyebilen dinamik ve değişebilir bir yapıdadır (Gözler, 2009: 304). Gelişen ve değişen durumlar karşısında idari makamlar tarafından sunulan kamu hizmetleri veya halkın kamu hizmetlerinin türü, çeşitliliği ve sunumu konusundaki beklentileri ve talebi de değişmektedir.

Uyarlama ilkesi ise idari makamlar tarafından sunulan kamu hizmetlerinin gelişen ve değişen koşullar ile birlikte halkın beklenti ve taleplerine cevap verebilmeye imkân sağlanacak şekilde gözden geçirilerek revize edilmesi olarak ifade edilmektedir (Bağrıaçık, 2018: 157). Bununla birlikte uyarlama ilkesinin varlığı kamu hizmetlerinin türü, çeşitliliği ve sunumu konusunda devlete tam anlamı ile bir görev de yüklememektedir. Devlet idaresi ya da idari makamlar gelişen ve değişen bu koşulların ışığında sundukları kamu hizmetlerinin de geliştirilmesi konusunda takdir yetkisine sahip olarak görülmektedir.

2.1.2.4. Bedelsizlik İlkesi

Kamu hizmetlerinin az sayıda ve sınırlı bir şekilde yürütüldüğü dönemlerde bu hizmetler halka bedelsiz bir şekilde sunulmuştur. Ancak zamanla artan toplumsal ihtiyaçlar ile birlikte sunulan kamu hizmetlerinin tür, çeşitlilik ve sayısal olarak artması ile birlikte halkın ödeme gücünün de göz önünde bulundurulması suretiyle bu hizmetlerden yararlananlardan belirli bir bedel talep edilmesi kabul edilmiştir.

Sunulan kamu hizmetinin karşılığı olarak talep edilen bu bedel, kamu hizmetine katılma payı olarak ifade edilmektedir. Bu payın kamu idaresi için bir kazanç edinme şekli olarak görülmesi veya bu payın hizmet maliyetini karşılaması düşünülmemektedir. Zira idari makamlar, sunmuş oldukları hizmetlerin karşılığında bir kâr elde ediyor ise bu durum kamu hizmetinin amacı değil aksine sonucu olarak görülmektedir (Günday, 2004: 227).

Bedelsizlik ilkesi incelenirken, sunulan kamu hizmetinin ticari veya idari olup olmaması önem kazanmaktadır. Sunulan kamu hizmeti ticari nitelikte ise bu hizmetin herhangi bir bedel alınmaksızın sunulması söz konusu olmayacaktır. Buna karşın sunulan kamu hizmeti idari nitelikte ise, hizmetin zorunlu olup olmadığı hususunun irdelenmesi gerekmektedir. Hizmetin kurulması ve sunulması idari makamların takdirine bırakılmış ise bu hizmet, maliyetini geçmeyecek şekilde bir bedele bağlanabilir. Fakat zorunlu kamu hizmetinin sağladığı faydanın bireysel değil de toplumsal olmasından dolayı bedellerin bireyselleştirilmesi ve bu hizmetlerden bedel alınması ise mümkün görülmemektedir (Gözler, 2009: 342-344).

2.1.3. Kamu Hizmetlerinin Kurulması ve Kaldırılması

Bir kamu hizmetinin kurulmasının hangi usulde yapılması gerektiği hususu, hukuki görüş verenler arasında tartışma konusudur. Tartışmanın kaynağı ise bu yetkinin yasamada mı yoksa yürütmede mi olması gereğidir. Tartışmalara sebep olan hususu bir kenara bırakırsak, bir kamu hizmetinin kanun koyucu tarafından kurulması genel kabul gören bir ilke olarak benimsenmektedir. Kamu hizmetinin kurulması, işlemi

yasama işlevine ait bir yetki olarak kabul edilmektedir. İdari makamların bu yetkiyi yasal sınırlar içerisinde kullanabileceği belirtilmektedir (Karahanoğulları, 2001: 24).

Bir kamu hizmeti, toplumsal ihtiyaçların ortadan kalktığı durumlarda ortadan kaldırılabilir. Hukuki işlemlerinin genel prensiplerinden birisi de yetki ve usulde paralellik ilkesidir. Bu ilkeye göre bir işlem kim tarafından, ne şekilde ve hangi yöntem ile tesis edilmiş ise aynı yetki, şekil ve yöntem ile de kaldırılabilir. Buradan hareketle, teoride, bir kamu hizmeti hangi usulle tesis edilmiş ise yine aynı usulle kaldırılır. Uygulamada, bir kamu hizmetinin ortadan kaldırılması durumuna pek rastlanılmamaktadır. Kamu hizmetleri, genellikle kamu hizmetlerinin temel ilkelerinden biri olan uyarılma ilkesinin gereği olarak, kamu hizmetine yönelik, ihtiyaç, talep ve beklentiler doğrultusunda yeni koşullara uyulanmaktadır (Günday, 2004: 297).

2.1.4. Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleri

Kural olarak idari kararlar, idari makamların tek taraflı tasarrufu ile alınmaktadır. Bilindiği üzere idari makamların temel hedefi, kamu yararının tesis edilmesidir (Gözübüyük, 1995: 225). Bu ifadeye göre, bir idari eylem ve işlem tesis edilirken muhataplarının rızası aranmamaktadır. Bir başka ifadeyle idari makamlar, kararlarını re'sen yani kendiliğinden harekete geçerek almaktadır.

Kavramsal olarak ele alındığında, kamu hizmetlerinin sadece kamu kurum ve kuruluşları tarafından yerine getirilmesi ve yürütülmesi gerektiği yönündeki anlayışın, günümüzde önemini yitirdiği belirtilmektedir. Nitekim günümüzde, kamu hizmetleri emanet usulüyle idari makamlar tarafından görülebileceği gibi, müşterek emanet, ruhsat, iltizam, imtiyaz ve yap-işlet-devret usulleriyle özel hukuk tüzel kişiliklerine de gördürülebilmektedir (Günday, 2004: 306).

2.1.4.1. Emanet Usulü

İdari makamlar kamu hizmetlerini emanet yöntemi ile yürütmektedir. Bu yöntem ile kamu hizmetleri idarenin kendi örgütsel yapısı içerisinde, kendi personeli tarafından,

kendi araç, gereç ve malvarlığı kullanılarak yürütülmektedir. Bu usulde önemli olan hizmetin kimin tarafından yürütüldüğüdür. Hizmetin kamu hukuku kurallarına göre yürütülüp yürütülmediği hususu ise zorunluluk arz eden bir durum değildir. Emanet usulü ile yürütülen kamu hizmetleri kamu iktisadi teşebbüslerinin de sunmuş olduğu hizmetler gibi özel hukuk hükümlerine göre de yürütülebilmektedir (Gözübüyük, 1995: 227).

2.1.4.2. Müşterek Emanet Usulü

Müşterek emanet usulü, bir kamu hizmetinin sermayesi ile hasar ve zararı idari makamlara ait olmak üzere elde edilecek gelir üzerinden belirli bir pay verilmesi karşılığında özel hukuk tüzel kişiliklerine gördürülmesidir (Gözler, 2009: 405).

Bu usulde idari makamlar ile özel hukuk kişisi arasında idari bir sözleşme yapılmaktadır. Özel hukuk kişisi kamu hizmetini, emeği ve bilgisi ile yürütmekte ve elde edilen gelirden pay almaktadır. Müşterek emanet usulü hali hazırda uygulanan bir usul değildir (Gözler, 2009: 405).

2.1.4.3. Ruhsat Usulü

Kamu hizmeti, idari makamlar lehine bir tekel konusu haline getirilmemiş ise bu hizmet idari makamlar tarafından verilen izin ile özel hukuk kişilerine gördürülebilmektedir. Ruhsat usulünün özel bir yönü, tanımlanan diğer usullerin aksine herhangi bir sözleşme ile uygulanmamasıdır.

Ruhsat usulünde, hizmetin asli sahibi ve sorumlusu olan idarenin hizmeti gören özel hukuk kişisi üzerinde denetim ve gözetim yetkisi bulunmaktadır. Diğer taraftan bir kamu hizmetini ruhsat usulü ile yürüten özel hukuk kişisinin yapacağı faaliyetlerden dolayı kâr elde etmesi doğaldır. Ancak bu hizmetten yararlananlardan elde edilecek olan ücret idari makamlar tarafından tespit edilmektedir (Günday, 2004: 233).

2.1.4.4. İltizam Usulü

Bir kamu hizmetinin idari makamlar tarafından belirli bir bedel karşılığında bir kişiye gördürülme usulüne iltizam usulü denilmektedir. İltizam usulünde idari makamlar bu hizmeti belli bir meblağ karşılığında gördürebileceği gibi toplanan bedelin belirli bir oranının edinilmesi yoluna da başvurabilir (Gözler, 2009: 403).

İltizam usulü özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde halktan toplanması gereken bazı vergisel yükümlülükler için kullanılan bir yöntemdir. İmparatorluk bu yöntem ile, toplanması gereken vergilerin bir kısmından feragat ederek toplanacak olan vergiyi baştan elde etmekteydi.

2.1.4.5. İmtiyaz Usulü

Kamu hizmetinin sermayesi ile kâr veya zararı özel hukuk kişisine ait olmak üzere, hizmetin idari makamların denetim ve gözetimi altında ve bir sözleşme çerçevesinde yürütülmesi usulüne imtiyaz usulü denilmektedir (Gözübüyük, 1995: 228).

Kamu hizmeti imtiyaz sözleşmelerinin özellikleri şöyle sıralanabilir (Yücel, 2019: 75):

- Konusu, bir kamu hizmetinin kurulması veya işletilmesidir.
- İdare, hizmeti yürütenler üzerinde denetim ve gözetim yetkisine sahiptir.
- Hizmeti yürütenlerin kamu gücüne dayanan bazı yetkileri haizdir.
- Hizmet karşılığında elde edilecek olan gelir belirlenen tarife üzerinden tahsil edilir.
- Hizmet sonrası oluşan kâr veya zarar özel hukuk kişisine aittir.

2.1.4.6. Yap-İşlet-Devret Usulü

Devletin görev alanının klasik devlet anlayışına göre günden güne genişlemesi ile birlikte yaşanan hızlı nüfus artışı ve teknolojik gelişmeler kamu hizmetlerinin de tür, çeşitlilik ve sayısal bakımdan artmasını beraberinde getirmiştir. Artan kamu hizmetleri ile birlikte idari makamlar bu hizmetlerin karşılanmasında yetersiz kalmıştır. Bundan

dolayı ortaya çıkan alternatif yöntemlerden birisi de Yap-İşlet-Devret usulüdür (Fırat Kalkınma Ajansı, 2019: 8).

İngilizce “*Build-Operate-Transfer*” sözcüklerinden Türkçeye tercüme edilen Yap-İşlet-Devret usulü, idari makamların bir sözleşme çerçevesinde gelecekte elde edeceği bir gelir karşılığında bir kamu hizmetinin kurulmasını ve belirli bir süre boyunca yürütülmesini temin etmesi usulü olarak ifade edilmektedir. Bu usul, idari makamların mali imkânlarının kısıtlı olmasından dolayı meydana gelen ve özel hukuk sözleşmeleri ile uygulanan bir usul olarak belirtilmektedir (Fırat Kalkınma Ajansı, 2019: 8).

2.2. Yükseköğretim

Yükseköğretim, kelime anlamı olarak; “*Üniversiteleri yönetmek görevini ve sorumluluğunu taşıyan birimlerden oluşan kuruluş*” ya da “*Ortaöğretimi bitirenlere, üniversite, akademi vb. eğitim kurumları tarafından planlanıp uygulanan öğretim*” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).

Yükseköğretime ilişkin tanımlamaya dikkat edecek olur isek, yükseköğretim alanı ile ilgili temel teşkilat yapısı Üniversiteler olarak belirtilmektedir. Bu sebeple bu başlığın Üniversiteler üzerinden yürütülmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Üniversite ise kelime anlamı olarak; “*Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü ve yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan yükseköğretim kurumu*” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).

Üniversiteler hedeflerine ulaşabilmek amacı ile yürütecekleri görevleri ifade eder iken misyon kavramından faydalanmaktadır. Misyon; “*kişiye veya kuruma verilmiş özel bir görev olarak*” belirtilmektedir. Üniversiteler tarafından belirlenen misyonlar üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya göre üniversitelerin misyonları genel anlamda şu şekilde ifade edilmektedir (Arabacı ve Şener, 2013: 705-710):

- Eğitim ve öğretim hizmeti sunmak,
- Toplum gelişimine ve küresel gelişmelere katkı sağlamak,
- Teknolojik ve bilimsel gelişmelere katkıda bulunmak.

2.2.1. Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi

Modern anlamda kullandığımız üniversite kavramının temelleri, Orta Çağın son dönemlerinde ortaya atılmıştır. Orta Çağın ekonomik ve sosyal durumu göz önüne alındığında, bu dönemin yükseköğretim sisteminde iki belirleyici unsurun odak noktası olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi, Hristiyan dünyasında kiliselerinin en önemli güç odaklarından biri olmasıdır. Kiliseler bu dönemde, siyasi alandaki hâkimiyetini dönemin siyasi faktörleri olan feodaliteler ile paylaştığı gibi eğitim ve öğretim alanında da en önemli ve tek güç sahibi olarak ifade edilmektedir. İslam dünyasında ise cami merkezli medrese oluşumları önemli bir yer tutmaktadır. İkinci olarak ise “lonca” adı verilen mesleki örgütlerin, sosyal yaşam içerisinde önemli bir konuma sahip olmasıdır (Dölen, 2009: 3).

Orta Çağın son dönemlerinde kurulan üniversiteler, klasik anlamda ortaya atılan bilim ve felsefe anlatan, yeni bir bilgi üretmekten ziyade eski bilgiyi yorumlayan –diğer bir ifade ile skolastik anlamda eğitim veren- ve yeni bilgilere karşı tutucu bir hal ortaya koyarak direnen kurumlar olarak ifade edilmektedir (Dölen, 2009: 5)

2.2.1.1. Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi

Türk yükseköğretim tarihi, Selçuklu Hükümdarlığınca 11’inci yüzyılda kurulan medreselere uzanmaktadır. Bu dönemde Sultan Alparslan’ın emriyle Bağdat kentinde Nizamiye Medresesi inşa edilmiştir. Osmanlı dönemindeki ilk medrese ise beyliğin kurucusu olarak ifade edilen Osman Bey’in oğlu Orhan Bey döneminde 14’üncü yüzyılın ilk yarısında İznik’te kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu’nda 15 ve 16’ncı yüzyıllarda Fatih ve Süleymaniye Medreselerinde çağının ötesinde eğitim ve bilim anlayışı sergilenmiş olmasına rağmen imparatorluğun gerileme ve çöküş dönemlerinde, eğitimde ve bilimde araştırma ve doğa bilimlerinden uzaklaşarak skolastik düşüncesinin hâkim olduğu bir yapı haline gelmiştir. 17’nci yüzyılın başından beri ortaya çıkan arayışlarda ise Batı tarzı eğitim esas alınmış ve eğitimde çağdaşlaşmaya yoluna gidilmiştir (Sallan Gül ve Gül, 2014: 52).

Eğitim ve bilim alanında yaşanan Doğu'dan Batı'ya yönelişe benzer şekilde Osmanlı İmparatorluğu da medrese dışındaki yükseköğretim kurumlarının inşa edilmesi çalışmalarına ivme kazandırmıştır. İnşa edilmesi planlanan kurumlara “*Fenler evi*” anlamına gelen “*Darlfnn*” adının verilmesi, inşa edilecek olan kurumun medreseden faklı olduğunu vurgulama adına yapılan teşebbüs olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, bu dönemde eğitim ve ğretim işlerini takip etmek maksadı ile Meclis-i Maarif-i Umumiye adında devamlı bir meclis inşa edilmiştir. 19'uncu yüzyılın ilk yarısının sonlarına doğru faaliyete geçen bu meclis, Darlfnn'un inşa edilmesi yönünde ilk adımı atmasına rağmen bu kurumun nasıl bir yapıya sahip olacağı ve bu kurum ile neyin kastedildiği açık bir şekilde ortaya konulmamıştır. Bu kurumun ortaya atılmasındaki temel maksat, devlet hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak için memurların yetiştirilmesini sağlayarak devletin gerileme dönemine son vermektir (İhsanoğlu, 2019).

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemleri ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk yıllarında tek yükseköğretim kurumu sıfatını haiz Darlfnnn, dönemin yönetimi tarafından, değişime karşı olan, yeniliklerden uzak bulunan, eleştirel düşünceyi teşvikten uzak ve ülke problemlerine karşı duyarsız bir kurum olarak belirtilmiştir. Darlfnn ile ilgili yapılan bu eleştirilerin akabinde bu kurumun geleceği için bizzat Atatürk'ün talimatı ile Profesör Albert Malche ülkeye davet edilmiştir. İsviçreli Profesör Albert Malche tarafından tanzim edilen raporun ardından 1933 yılında ilk niversite reformu ileri sürülerek İstanbul niversitesinin kurulmasına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır (Namal ve Karakök, 2011: 27).

İstanbul niversitesinin kuruluşundan başlayarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar birçok devlet niversitesi kurulmuştur. Ancak niversitelerden oluşan yükseköğretim alanı, planlanmasından koordine edilmesine, denetlenmesinden gzetlenmesine kadar dağınık nitelikte sağlıksız bir yapıyı temsil etmekteydi. Bundan dolayı 6 Kasım 1981 tarih 17506 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, yükseköğretim sistemini yeniden yapılandırmıştır. Mezkûr Kanun'un yükseköğretim yapısında meydana getirdiği en önemli yenilik, yükseköğretim alanının düzenlenmesi ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön verme yetkisi de tevdi edilen Yükseköğretim Kurulunu kurması ve bu Kurumu yükseköğretim alanı ile ilgili birçok yetkiyle donatması olarak belirtilmektedir (Yazar, 2018: 17).

Yükseköğretim Kurulunun kurulduğu dönemde ülkemizde on dokuz tane üniversitenin bulunduğu görülmektedir. Bu üniversitelere ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir:

Tablo 2: Yükseköğretim Kurulu Öncesinde Kurulan Üniversite Bilgileri (Alfabetik Sıra)

Üniversite Adı	Kuruluş Tarihi	İl
Anadolu Üniversitesi	30.11.1973	Eskişehir
Ankara Üniversitesi	13.06.1946	Ankara
Atatürk Üniversitesi	31.05.1957	Erzurum
Boğaziçi Üniversitesi	12.09.1971	İstanbul
Cumhuriyet Üniversitesi	09.02.1974	Sivas
Çukurova Üniversitesi	30.11.1973	Adana
Dicle Üniversitesi	30.11.1973	Diyarbakır
Ege Üniversitesi	01.01.1955	İzmir
Erciyes Üniversitesi	18.11.1978	Kayseri
Fırat Üniversitesi	11.04.1975	Elazığ
Hacettepe Üniversitesi	08.07.1967	Ankara
İnönü Üniversitesi	03.04.1975	Malatya
İstanbul Teknik Üniversitesi	01.01.1944	İstanbul
İstanbul Üniversitesi	18.11.1933	İstanbul
Karadeniz Teknik Üniversitesi	20.05.1955	Trabzon
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	11.04.1975	Samsun
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	15.11.1956	Ankara
Selçuk Üniversitesi	11.04.1975	Konya
Uludağ Üniversitesi	11.04.1975	Bursa

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

2.2.1.2. Yükseköğretim Kurulu Dönemi

1982 Anayasasınının 131’inci maddesinde “Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda

belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.” hükmü yer almaktadır.

Anayasanın yanı sıra 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile birlikte yükseköğretim kurumlarının tamamı tek bir çatı altında toplanmıştır. Akademiler, üniversiteye; eğitim enstitüleri, eğitim fakültelerine dönüştürülmüş, konservatuarlar ve meslek yüksekokulları ise üniversitelere bağlanmıştır. Anayasanın 130 ve 131’inci maddeleri ile Mezkûr Kanun tarafından kendisine verilen görev ve yetki çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretimin planlanması, koordine edilmesi, denetlenmesi ve gözetlenmesinde sorumlu üst kuruluş haline gelmiştir. YAYKUR tarafından yürütülen faaliyetler ise Anadolu Üniversitesine devredilmiştir (Türk Eğitim Sen, 2009: 41).

Yükseköğretim Kurulunun ilk Başkanı olan Prof. Dr. İhsan Doğramacı, Yükseköğretim Kurulu hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmektedir (Doğramacı, 2007: 13):

“Bağımsız ve ileri ülkelerdeki demokratik üniversite kavramı, belirli koşullarla görevlendirilen, saygın kişilerin oluşturduğu öğretim üyeleri topluluğunun dokunulmazlığının ötesinde, üniversiteyi, öğrencisi, öğretim üyesi, idari ve teknik personeli ile bir bütün olarak gören; çalışmaların, üniversitenin kendisi dışındaki bir organ tarafından değerlendirilmesini ve denetlenmesini esas alan bir anlayış ve uygulamadır. Nitekim YÖK bu amaçla kurulmuştur.”

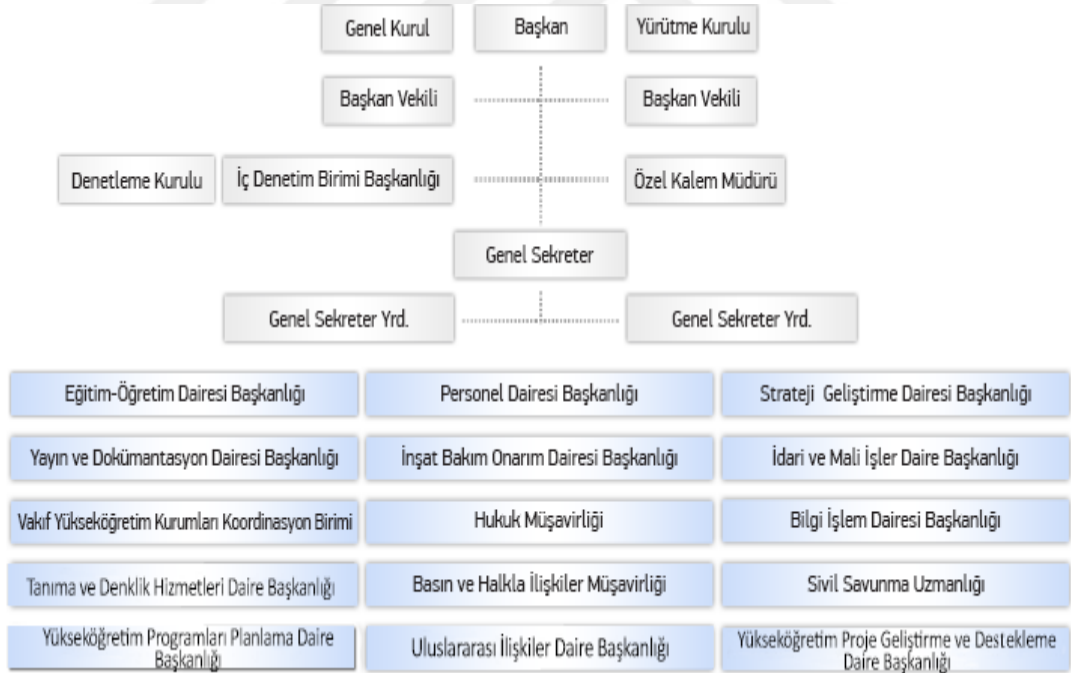
Mezkûr Kanun’un 6’ncı maddesinde Yükseköğretim Kurulunun organları Genel Kurul, Başkan ve Yürütme Kurulu olarak ifade edilmiştir. Yükseköğretim Genel Kurulu mevcut hali ile Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan veya dolaylı olarak atanan toplam yirmi bir (21) kişiden oluşmaktadır. Buna göre; rektörlük ve öğretim üyeliği görevlerinde başarılı bir şekilde hizmet yapan profesörlere öncelik verilmek kaydıyla seçilecek yedi (7), kamu hizmeti görevlerinde başarılı dönemler geçiren üst düzey görevliler veya bunların emeklileri arasından seçilecek yedi (7) olmak üzere toplamda on dört (14) üye doğrudan atanmaktadır. Ayrıca; Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından, kendi üyesi olmayan profesör ünvanlı öğretim üyeleri arasından seçilen ve önerilen yedi (7) üye de dolaylı olarak atanmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanı, Kurul Üyeleri arasından dört yıl süreyle görev yapmak üzere Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Başkana yardım etmek üzere biri Genel Kurul diğeri ise Başkan tarafından iki Başkanvekili seçilir. Başkan, Genel Kurul ile Yürütme Kuruluna başkanlık eder. Başkanın katılmadığı toplantıya, Başkan tarafından görevlendirilen Başkanvekili başkanlık eder. Yükseköğretim Kurulu Başkanı, yetkilerini uygun gördüğü ölçüde kısmen ya da tamamen Başkanvekillerine devredebilir. Yürütme Kurulu ise dokuz üyeden oluşur. Başkan ve Başkanvekilleri, Yürütme Kurulunun doğal üyeleridir. Yürütme Kurulunun geriye kalan altı üyesi ise Genel Kurul üyeliklerine seçilen iki grup arasından sırasıyla dört ve iki kişi yer alacak şekilde teşekkül etmektedir.

Yükseköğretim Kurulu, Mezkûr Kanuna göre kendisine bağlı olan Yükseköğretim Denetleme Kurulu ile gerekli planlama, araştırma, geliştirme, değerlendirme, bütçe, yatırım ve koordinasyon faaliyetlerini icra eden birimlerden oluşmaktadır. Yükseköğretim Kurulunun hizmet birimleri Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: Yükseköğretim Kurulunun Hizmet Birimleri

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 7'nci maddesine göre Yükseköğretim Kurulunun görevleri şunlardır:

- *Yükseköğretim kurumlarının bu Kanunda belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda kurulması, geliştirilmesi, eğitim-öğretim faaliyetlerinin*

gerçekleştirilmesi ve yükseköğretim alanlarının ihtiyaç duyduğu öğretim elemanlarının yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar hazırlamak, üniversitelere tahsis edilen kaynakların, bu plan ve programlar çerçevesinde etkili bir biçimde kullanılmasını gözetim ve denetim altında bulundurmak,

- *Yükseköğretim kurumları arasında bu Kanunda belirlenen amaç, ilke ve hedefler doğrultusunda birleştirici, bütünleştirici, sürekli, ahenkli ve geliştirici işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,*
- *Üniversite çalışmalarının en verimli düzeyde sürdürülmesi için büyümenin sınırlarını tespit etmek ve yaz öğretimi, gece öğretimi, ikili öğretim gibi tedbirler almak,*
- *Devlet kalkınma planlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesi içinde;*
  - o *Yeni üniversite kurulmasına ve gerektiğinde birleştirilmesine ilişkin önerilerini veya görüşlerini Milli Eğitim Bakanlığına sunmak,*
  - o *Bir üniversite içinde fakülte, enstitü ve yüksekokul açılmasına, birleştirilmesi veya kapatılması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek önerilere dayalı kararlar almak ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına sunmak, Yükseköğretim kurumları içinde bölüm, anabilim ve ana sanat dalları ile uygulama ve araştırma merkezi açılması, birleştirilmesi veya kapatılması; konservatuvar, meslek yüksekokulu veya destek, hazırlık okul veya birimleri kurulması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek öneriler üzerine karar vermek, Eğitim - öğretimin aksamaması sonucunu doğuracak olaylar dolayısıyla öğrenime ara verilmesine veya tekrar başlatılmasına ilişkin olarak üniversitelerden gelecek önerilere göre veya doğrudan karar verip uygulamak,*
  - o *Bakanlıklar tarafından kurulacak yükseköğretim kurumlarının kuruluş, amaç ve esaslarını inceleyerek görüşlerini ilgili makama sunmak,*
  - o *Yükseköğretim kurumlarının ihtisaslaşmasına yönelik çalışmalar yapmak ve bu konuda karar vermek.*
- *Yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim programlarının asgari ders saatlerini ve sürelerini, öğrencilerin yatay ve dikey geçişleriyle ve*

- yükseköğretim kurumlarının bir üst düzeyde öğrenim yapmalarına ilişkin esasları Üniversitelerarası Kurulun da görüşlerini alarak tespit etmek,*
- *Üniversitelerin ihtiyaçlarını, eğitim-öğretim programlarını, bilim dallarının niteliklerini, araştırma faaliyetlerini, uygulama alanlarını, bina, araç, gereç ve benzeri imkânlar ve öğrenci sayılarını ve diğer ilgili hususları dikkate alarak; üniversitelerin profesör, doçent ve yardımcı doçent kadrolarını dengeli bir oranda tespit etmek,*
  - *Her yıl üniversitelerin verecekleri faaliyet raporlarını inceleyerek değerlendirmek; üstün başarı gösterenlerle, yeterli görülmeyenleri tespit etmek ve gerekli önlemleri almak,*
  - *Üniversitelerin her eğitim-öğretim programına kabul edeceği öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasitelerini tespit etmek; insan gücü planlaması, kurumların kapasiteleri ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretimdeki yönlendirme esaslarını da dikkate alarak öğrencilerin seçilmesi ve kabul edilmesi ile ilgili esasları tespit etmek,*
  - *Yükseköğretim kurumlarında ve bu kurumlara girişte imkân ve fırsat eşitliği sağlayacak önlemleri almak,*
  - *Her eğitim-öğretim programında öğrencilerden alınacak harca ait ilgili yükseköğretim kurumlarının önerilerini inceleyerek karara bağlamak,*
  - *Yükseköğretim üst kuruluşları ile üniversitelerce hazırlanan bütçeleri tetkik ve onayladıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığına sunmak,*
  - *Rektörlerin disiplin işlemlerini kovuşturmak ve karara bağlamak, öğretim elemanlarından bu Kanunda öngörülen görevleri yerine getirmekte yetersizliği görülenler ile bu Kanunla belirlenen yükseköğretimin amaç, ana ilkeleri ve öngördüğü düzene aykırı harekette bulunanları rektörün önerisi üzerine veya doğrudan, normal usulüne göre, yükseköğretim kurumları ile ilişkilerini kesmek (...)*
  - *Çeşitli bilim ve sanat alanlarında bilimsel milli komiteler ve çalışma grupları kurmak,*
  - *Gerektiğinde yeni kurulan veya gelişmekte olan üniversitelere gelişmiş üniversitelerin eğitim - öğretim ve eleman yetiştirme alanlarında yapacağı katkıyı gerçekleştirmek için gelişmiş üniversiteleri görevlendirmek ve bu konudaki uygulama esaslarını tespit etmek,*

- *Vakıflar tarafından kurulacak yükseköğretim kurumlarının bu Kanun hükümlerine göre açılması hususundaki görüş ve önerilerini Milli Eğitim Bakanlığına sunmak, bu kurumlara ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak ve bunları gözetmek, denetlemek,*
- *Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisansüstü diplomaların denkliğini tespit etmek,*
- *Bu Kanunla kendisine verilen diğer görevleri yapmaktır.*

2.3. Türkiye’de Yükseköğretim Hizmetleri

Türkiye’de yükseköğretime ilişkin olarak sunulan kamu hizmetlerinin temel dayanağı Anayasanın 130 ve 131’inci maddeleridir. Bununla birlikte 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, Anayasa ile yükseköğretim üst kuruluşları ve yükseköğretim kurumlarına tevdi edilen görev ve yetkilerin en geniş anlamda ortaya konulduğu hukuki metin olarak görülmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 4’üncü maddesine göre, Yükseköğretimin amacı;

- Öğrencilerini;
  - o Atatürk İnkılapları ve ilkeleri doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı,
  - o Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan,
  - o Toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu,
  - o Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren,
  - o Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı,
  - o Beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,
  - o İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir

mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek,

- Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak,
- Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.

Yükseköğretim alanında kamu hizmeti sunan gerek kamu kurumları gerekse diğer kurumlar yukarıda ifade edilen amacı ifa etmek üzere görev yapmaktadır. Sunulan kamu hizmetlerini irdelenecek olur isek yükseköğretim hizmetlerinin sunumunda ülkemizdeki en büyük rol yükseköğretim üst kuruluşları ve yükseköğretim kurumları tarafından üstlenilmektedir.

Buna göre Türkiye’de yükseköğretime ilişkin olarak sunulan kamu hizmetlerini ortaya koymadan önce sunulan bu kamu hizmetlerinin temelini oluşturan;

- Yükseköğretim kurumu kurulması,
- Akademik birim kurulması,
- Bölüm ve/veya program açılması,
- Öğretim elemanı atanması,
- Akademik yönetici atanması süreçlerinin açıklanmasında yarar bulunmaktadır.

2.3.1. Yükseköğretim Kurumu Kurulması

Anayasa’nın 130’uncu maddesine göre; üniversite kurulmasının amacı “*Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek*” olarak belirtilmektedir. Üniversitelerin, çeşitli birimlerden oluşan; bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yapılar olduğu

yine Anayasanın ilgili maddesinde hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte üniversiteler;

- Eğitim-öğretim hizmetinin sunulması,
- Bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapılması,
- Ülkeye ve insanlığa hizmet edilmesi için kurulmaktadır.

Anayasa, bilimsel özerlik kavramını; “*Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcılarının serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilmesi*” çerçevesi ile belirlemiştir. Ancak, bu yetkinin Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermeyeceği de madde metninin devamında ortaya konulmaktadır.

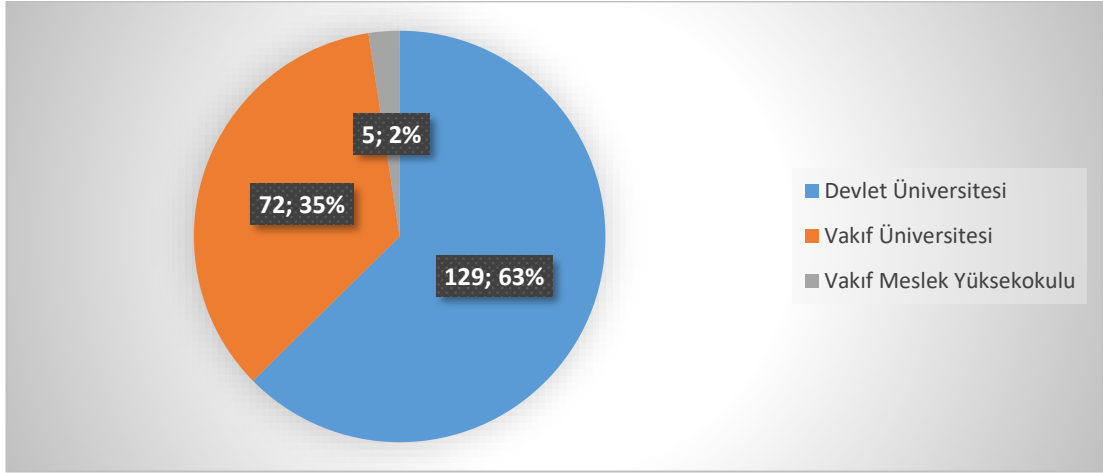
Anayasa'nın 130'uncu maddesinde üniversitelerin Devlet tarafından yasa ile kurulacağı ifade edilmektedir. Anayasanın getirdiği yeniliklerden birisi de yükseköğretim alanı içerisinde vakıf yükseköğretim kurumlarının da yer bulmasıdır. Buna göre, vakıflar;

- Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre,
- Kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile,
- Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurabilir.

Kanun'un üniversitelerin ülke içerisinde dengeli bir biçimde yayılmasını gözetmesi ile üniversiteler ve bunlara bağlı birimlerin, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetlerinin Devletçe sağlanacağı hususları yine Anayasa'nın emredici hükümleri arasında yer almaktadır.

Yükseköğretim alanına ilişkin sunumun temel hazırlayıcı ve uygulayıcısı ise şüphesiz ki yükseköğretim kurumlarıdır. 30 Mart 2019 itibariyle yükseköğretim alanında faaliyet gösteren devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri ve vakıf meslek yüksekokullarına ilişkin istatistikî veriler Grafik 1'de yer almaktadır.

Grafik 1: Yükseköğretim Kurumu Sayıları (2019)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde, yükseköğretim alanında;

- Yüz yirmi dokuz (129) adet devlet üniversitesi,
- Yetmiş iki (72) adet vakıf üniversitesi,
- Beş (5) adet vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplamda iki yüz altı yükseköğretim kurumu bulunduğu görülmektedir.

2.3.2. Akademik Birim Kurulması

Yükseköğretim kurumları kendisine tevdi edilen görevleri yerine getirebilmek amacı ile akademik birim kurmaktadır. Anayasa'nın 130'uncu maddesinde; "Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işlevişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji

gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir.” hükmü bulunmaktadır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 7/d-2 maddesine göre;

- *Bir üniversite içinde fakülte, enstitü ve yüksekokul açılmasına, birleştirilmesi veya kapatılması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek önerilere dayalı kararlar almak ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına sunmak,*
- *Yükseköğretim kurumları içinde ... ile uygulama ve araştırma merkezi açılması, birleştirilmesi veya kapatılması; konservatuvar, meslek yüksekokulu veya destek, hazırlık okul veya birimleri kurulması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek öneriler üzerine karar vermek,*

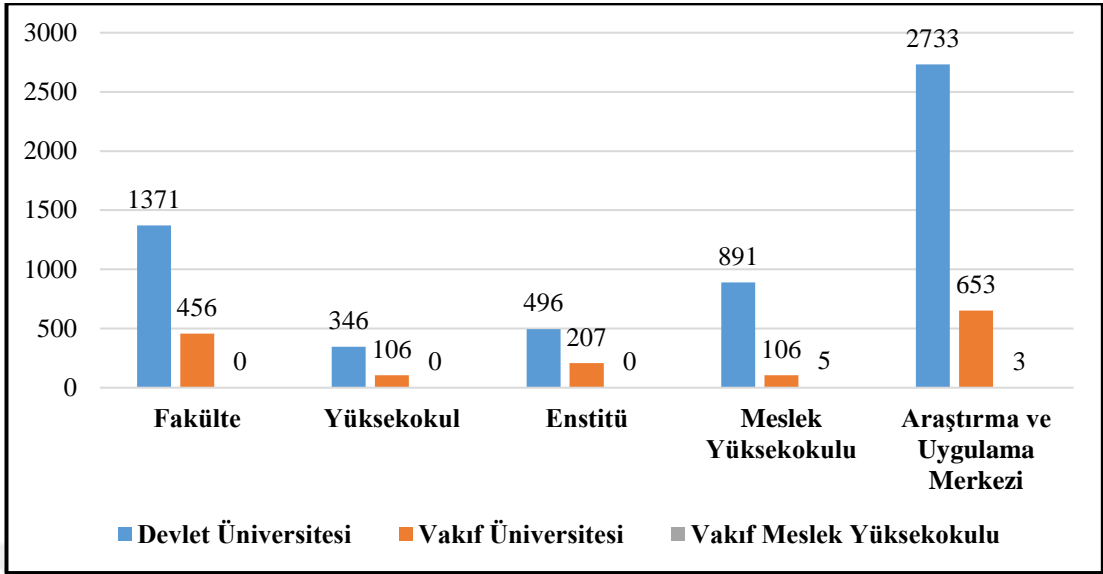
Yükseköğretim Kuruluna tevdi edilen yetkililerdir.

Yukarıda yer alan Mezkûr Kanun metninde de görüldüğü üzere Üniversiteler içerisinde Konservatuvar, Meslek Yüksekokulu ve Hazırlık Okulu gibi birimlerin açılmasında, birleştirilmesinde veya kapatılmasında karar mercii doğrudan doğruya Yükseköğretim Kurulu iken; Fakülte, Enstitü ve Yüksekokul gibi birimlerin açılmasında, birleştirilmesinde veya kapatılmasında Yükseköğretim Kurulunun yetkisi, gelen öneriler için alınan kararları Milli Eğitim Bakanlığına sunmak olarak ifade edilmektedir. Bu talep ve teklifler ise Milli Eğitim Bakanlığı aracılığı ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminden önce Bakanlar Kurulu'na iletilip nihai hale getirilmekte iken hali hazırda yaşanan durum ile bu kararların Cumhurbaşkanı Kararı ile nihai hale getirilmesi aşamasına geçilerek süreç artık bu minvalde yürütülmeye başlanmıştır.

Yükseköğretim kurumları kamu hizmeti sunarken bu hizmetleri, akademik birimleri aracılığı ile yerine getirmektedir. 19 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla yükseköğretim kurumlarının fakülte, enstitü, yüksekokul, meslek yüksekokulu ile uygulama ve araştırma merkezlerine ilişkin istatistik verileri aşağıda bulunan Grafik 2'de yer almaktadır.

Grafik 2: Akademik Birim Sayıları (2019)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

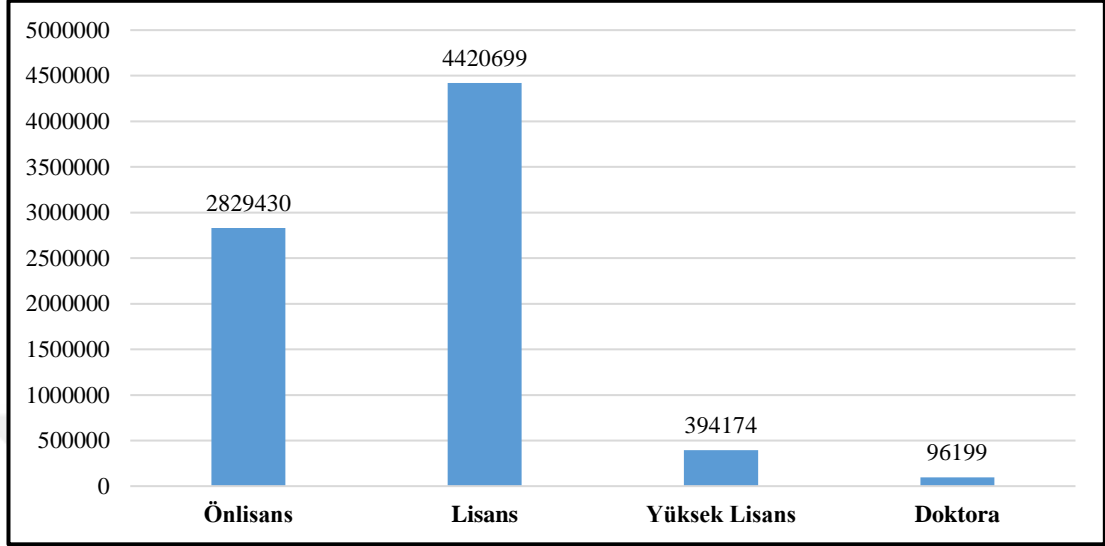
Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde, yükseköğretim kurumlarında;

- Bin sekiz yüz yirmi yedi fakülte,
- Dört yüz elli iki yüksekokul,
- Yedi yüz üç enstitü,
- Bin iki meslek yüksekokulu
- Üç bin üç yüz seksen altı araştırma ve uygulama merkezi olmak üzere yedi bin üç yüz yetmiş akademik birimin bulunduğu görülmektedir.

Yükseköğretim alanı içerisinde sunulan temel kamu hizmetlerinden ilki ismi ile de müsemma olduğu gibi yüksek düzeyde eğitim ve öğretim hizmeti sunulmasıdır. Yükseköğretim kurumları, kuruldukları dönemden beri belirli bir dönem boyunca eğitimin yalnızca teorik yönü üzerinde hizmet sunmuş, eğitimin pratik ya da uygulamalı denilen boyutu arka plana itilmiştir. Bununla birlikte eğitim ve öğretim hizmetlerinin gerek bireysel gerekse toplumsal yaşama yansımada ortaya çıkan başarısızlık, yürütülen hizmetlerin uygulamalı eğitim ile de desteklenmesi gerektiğini göstermiştir. Eğitim ve öğretim hizmetlerinin hem teorik hem de pratik bir yol ile sunulması, bu hizmetten yararlananların yeterli bir ölçüde bilgi edinmesi ve beceri kazanmasında, perspektiflerinin genişlemesinde ve eleştirel düşünceye sahip olmalarında büyük bir fonksiyonu icra etmektedir.

2018-2019 Akademik yılında, yükseköğretim alanında öğrenim gören öğrenci sayılarına ilişkin istatistiki veriler aşağıda bulunan Grafik 3’te yer almaktadır.

Grafik 3: Öğrenci Sayıları (2019)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde, yükseköğretim alanında;

- 2.829.430 ön lisans programı öğrencisi,
- 4.420.699 lisans bölümü öğrencisi,
- 394.174 yüksek lisans programı öğrencisi,
- 96.199 doktora programı öğrencisi olmak üzere toplamda 7.740.502 öğrencinin eğitim ve öğretim hizmetlerinden faydalandığı görülmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının sunduğu ikinci bir kamu hizmeti de toplumun, ülkenin ve dünyanın yaşadığı problemlerin çözüme kavuşturulmasına ve gelişimine katkı sağlamaktadır. Yükseköğretim kurumları yüksek düzeyde eğitim ve öğretim hizmeti sunan kurumlar olduğundan dolayı doğal olarak bu kurumlar üzerindeki beklenti de üst seviyededir. Yükseköğretim kurumları; yürütmüş oldukları bilimsel ve teknik araştırma ve çalışmaları yayın haline getirerek beklentilere cevap vermeye çalışmaktadır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Enformatik Enstitüsü bünyesinde bulunan University Ranking by Academic Performance Araştırma Laboratuvarı 2009 yılından beri hem Türkiye’de faaliyet gösteren üniversiteleri hem de diğer ülkelerde bulunan yükseköğretim kurumlarını akademik performanslarına göre bir sıralamaya tabi

tutmaktadır. URAP'in üniversiteler için geliştirdiği bu sistem hem üniversitelerin kendisi hakkında hem de toplumun üniversitelerin konumu hakkında bilgi sahibi olmasına katkı sağlamaktadır. Geliştirilen bu sistem üniversitelerin iyi ya da kötü olarak nitelendirilmesinden ziyade üniversitelerin geliştirilebilir yanlarının ortaya konularak bu konu üzerine gidilmesine olanak tanımaktadır. Sıralama göstergeleri aşağıda bulunan Tablo 3'te yer almaktadır (University Ranking by Academic Performance, 2019):

Tablo 3: University Ranking by Academic Performance Sıralama Göstergeleri

Gösterge	Kapsadığı Dönem	Genel Sıralamaya Etkisi
Makale	2016	% 21
Alıntı	2012-2016	% 21
Toplam Belge	2012-2016	% 10
Madde Etkisi Toplam	2012-2016	% 18
Alıntı Etkisi Toplam	2012-2016	% 15
Uluslararası İşbirliği	2012-2016	% 15

Kaynak: URAP (www.urapcenter.org)

URAP tarafından açıklanan verilere göre Türkiye'den bu sıralamaya giren ilk on üniversitenin konumu aşağıdaki Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: University Ranking by Academic Performance Sıralamasında Üstte Yer Alan İlk 10 Türk Üniversitesi

Yükseköğretim Kurumunun Adı	Sıralamadaki Yeri	Toplam Puanı
Hacettepe Üniversitesi	527	299,34
İstanbul Üniversitesi	579	287,31
İstanbul Teknik Üniversitesi	619	278,46
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	620	277,95
Ankara Üniversitesi	687	264,50
Ege Üniversitesi	746	252,76
Gazi Üniversitesi	776	248,22
Boğaziçi Üniversitesi	809	242,46
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	852	233,60
Yıldız Teknik Üniversitesi	868	229,63

Kaynak: URAP (www.urapcenter.org)

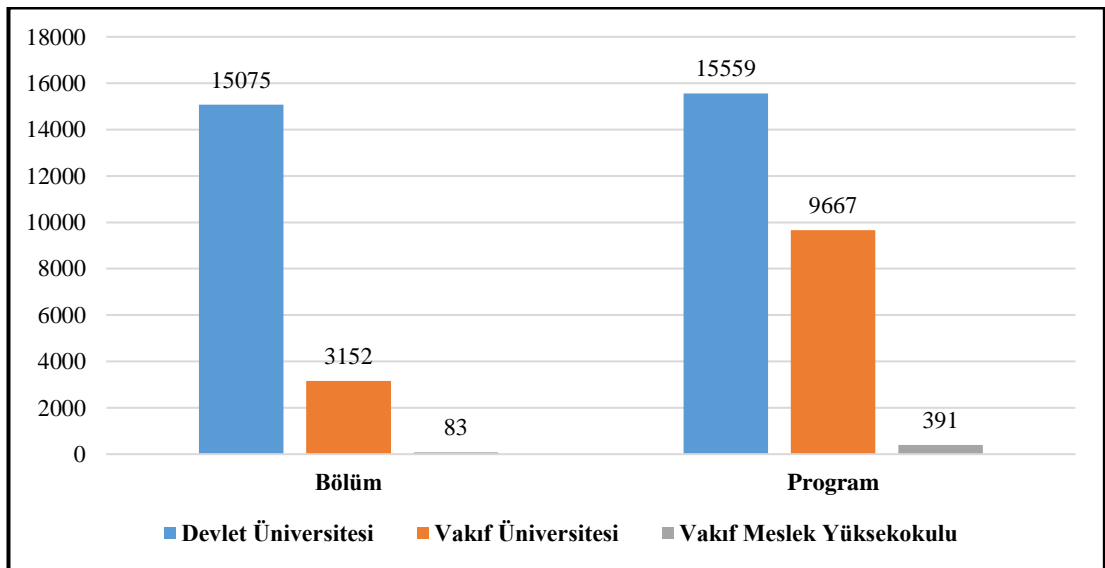
Yukarıda yer alan tablodaki veriler incelendiğinde; bu sıralama içerisinde ilk 500 sırada herhangi Türk yükseköğretim kurumunun bulunmadığı tespit edilmiştir. Sıralamada, Türk üniversiteleri arasında ilk sırada yer alan yükseköğretim kurumunun, 527’nci sıra ile Hacettepe Üniversitesinin olduğu görülmektedir. Ardından da yine 500 ile 1000’nci sıralar arasında yer alan Türk yükseköğretim kurumları gelmektedir.

2.3.3. Bölüm ve/veya Program Açılması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 7/d-2 maddesine göre; “Yükseköğretim kurumları içinde bölüm, anabilim ve anasanat dalları ile uygulama ve araştırma merkezi açılması, birleştirilmesi veya kapatılması; konservatuvar, meslek yüksekokulu veya destek, hazırlık okul veya birimleri kurulması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek öneriler üzerine karar vermek” Yükseköğretim Kurulunun yetkisindedir.

Yükseköğretim kurumları kamu hizmeti sunarken bu hizmetlerin özellikle eğitim ve öğretim hizmetlerinin sunumu doğrudan doğruya bölümler ve programlar aracılığı ile ifa edilmektedir. 19 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla yükseköğretim kurumlarında bulunan bölüm ve programlara ilişkin istatistik veriler aşağıda bulunan Grafik 4’te yer almaktadır.

Grafik 4: Bölüm ve Program Sayıları (2019)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde, yükseköğretim kurumlarında;

- 18.310 bölüm,
- 25.617 program bulunmaktadır.

2.3.4. Öğretim Elemanı Atanması

Anayasa'nın 130'uncu maddesinde; öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkilerinin kanun ile düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

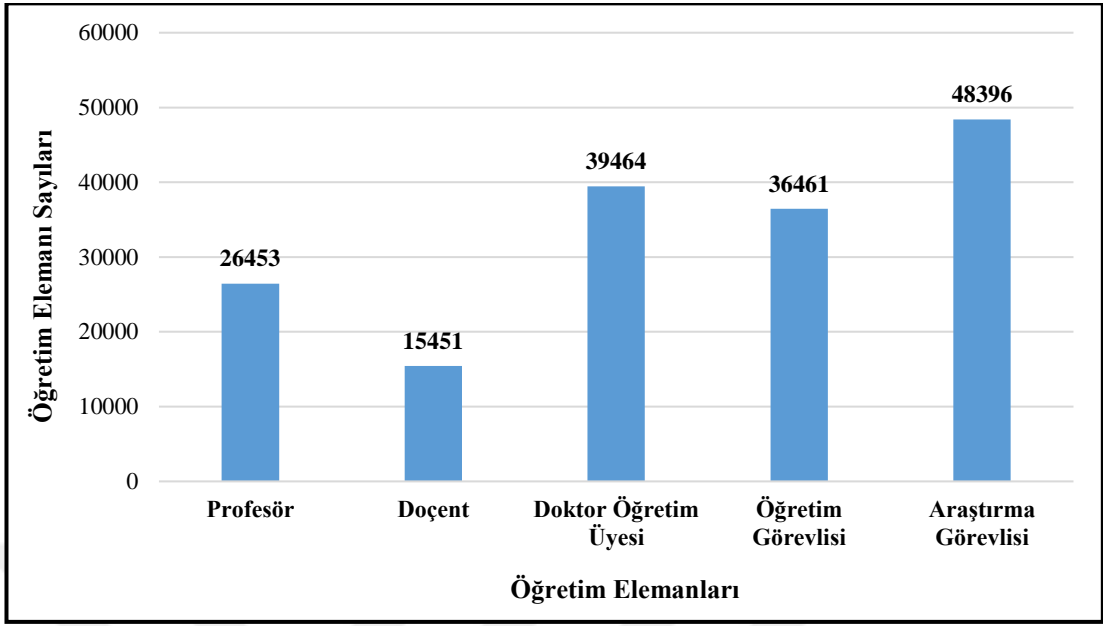
2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3/1 maddesine göre, öğretim elemanları; *“Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve araştırma görevlileri”* olarak ifade edilmiştir. Mezkûr Kanun'un 3/m maddesine göre ise, öğretim üyeleri; *“Yükseköğretim kurumlarında görevli profesör, doçent ve doktor öğretim üyeleri”* olarak belirtilmiştir.

Mezkûr Kanun'un 22'nci maddesine göre öğretim üyelerinin görevleri şunlardır:

- *Yükseköğretim kurumlarında ve bu kanundaki amaç ve ilkelere uygun biçimde önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim - öğretim ve uygulamalı çalışmalar yapmak ve yaptırmak, proje hazırlıklarını ve seminerleri yönetmek,*
- *Yükseköğretim kurumlarında, bilimsel araştırmalar ve yayımlar yapmak,*
- *İlgili birim başkanlığınca düzenlenecek programa göre, belirli günlerde öğrencileri kabul ederek, onlara gerekli konularda yardım etmek, bu kanundaki amaç ve ana ilkeler doğrultusunda yol göstermek ve rehberlik etmek,*
- *Yetkili organlarca verilecek görevleri yerine getirmek,*
- *Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmaktır.*

2018-2019 Akademik yılında, devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri ve vakıf meslek yüksekokullarında görev yapan profesör, doçent ve doktor öğretim üyeleri ile öğretim görevlileri ve araştırma görevlilerine ilişkin istatistiki veriler aşağıda bulunan Grafik 5'te yer almaktadır.

Grafik 5: Öğretim Elemanı Sayıları (2019)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde, yükseköğretim kurumlarında;

- 26.453 profesör,
- 15.451 doçent,
- 39.464 doktor öğretim üyesi,
- 36.461 öğretim görevlisi,
- 48.396 araştırma görevlisi olmak üzere,

Toplamda 81.368 öğretim üyesi ve 84.857 öğretim yardımcısı bulunmaktadır. Bu verilerden hareket edildiğinde genel toplamda 166.225 öğretim elemanının yükseköğretim alanında görev aldığı görülmektedir.

2.3.4.1. Profesör Atanması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3/m-1 maddesinde, Profesör; "*En yüksek düzeydeki akademik unvana sahip kişi*" olarak ifade edilmektedir. Profesörlük, diğer öğretim üyelerinin aksine unvan ile kadronun aynı anda kazanıldığı tek öğretim üyesi kadrosudur. Kanun'un 25'inci maddesine göre Profesörlüğe yükseltilerek atamada;

- *Doçentlik unvanını aldıktan sonra en az beş yıl süreyle, açık bulunan profesörlük kadrosu ile ilgili bilim alanında çalışmış olmak,*
- *Doçentlik unvanını aldıktan sonra, ilgili bilim alanında özgün yayınlar veya çalışmalar yapmış olmak gerekir.*

Üniversiteler, profesörlüğe yükseltilecek atama için aranan bu asgari koşulların yanında, Yükseköğretim Kurulunun onayını almak suretiyle, münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacıyla yönelik olarak, bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da göz önünde bulundurarak, objektif ve denetlenebilir nitelikte ek koşullar belirleyebilmektedir.

Profesörlüğe atanma süreci şu şekilde ilerlemektedir:

- Üniversitelerde veya yüksek teknoloji enstitülerinde atama yapılacak olan profesörlük kadroları rektörlük tarafından ilan edilir,
- Profesörlük kadrosuna başvuran adayların durumlarını ve bilimsel niteliklerini tespit etmek için üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunca en az üçü başka üniversitelerden veya yüksek teknoloji enstitülerinden olmak üzere ilan edilen kadronun bilim alanıyla ilgili beş profesör seçilir. Bu profesörler her aday için ayrı ayrı olmak üzere birer rapor yazarlar ve kadroya atanacak birden fazla aday varsa tercihlerini bildirirler,
- Üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunun bu raporları göz önünde tutarak alacağı karar üzerine rektör atamayı yapar.

2.3.4.2. Doçentlik Unvanının Alınması ve Doçentlik Kadrosuna Atanma

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3/m-2 maddesinde, Doçent; "*Üniversitelerarası Kurul tarafından verilen doçentlik akademik unvanına sahip kişi*" olarak belirtilmektedir. Kanun'un 24'üncü maddesine göre Doçent unvanının alınması ve Doçent kadrosuna atanması ayrı ayrı düzenlenmiştir. Mezkûr Kanuna göre bir kişinin, Doçent unvanını almak için öncelikle;

- *Bir lisans diploması aldıktan sonra, doktora ile tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık unvanını veya*

Üniversitelerarası Kurulun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen belli sanat dallarının birinde yeterlik kazanmış olmak,

- *Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen merkezî bir yabancı dil sınavından en az elli beş puan veya uluslararası geçerliliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen bir yabancı dil sınavından buna denk bir puan almış olmak; doçentlik bilim alanının belli bir yabancı dille ilgili olması halinde ise bu sınavı başka bir yabancı dilde vermek.*
- *Üniversitelerarası Kurulun görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından her bir bilim veya sanat disiplininin özellikleri dikkate alınarak belirlenecek yeterli sayı ve nitelikte özgün bilimsel yayın ve çalışmalar yapmak şartlarını yerine getirmesi gerekir.*

Doçentlik başvuruları, Üniversitelerarası Kurulca belirlenen takvime göre yılda iki kez yapılmaktadır. Üniversitelerarası Kurul, adayın başvurduğu bilim veya sanat dalından beş kişilik bir jüri ve bu jüri için iki yedek üye tespit eder. İlgili bilim veya sanat dalında yeterli öğretim üyesinin bulunmaması halinde, jüri üç üye ile teşkil edilebilir. Doçentlik sınav jürisinde yer alan asıl ve yedek üyeler, adayın yayın ve çalışmalarını değerlendirerek hazırladıkları ayrıntılı ve gerekçeli kişisel raporlarını Üniversitelerarası Kurula gönderirler. Asıl üyelerin hukuken geçerli bir mazerete dayalı olarak raporunu verememesi halinde, yedek üyelerin raporları, sırasına göre değerlendirmeye esas alınır. Değerlendirmeye esas alınan bu raporların birer örneği, yayın ve çalışmaların inceleme sonucuna ilişkin bildirim yazısı ile birlikte adaya gönderilir. Üniversitelerarası Kurulca yeterli yayın ve çalışmaya sahip olduğuna karar verilen adaya doçentlik unvanı verilir.

Doçentliğe atanma süreci şu şekilde ilerlemektedir:

- Doçentlik unvanına sahip olanlar yükseköğretim kurumları tarafından ilan edilen doçent kadrolarına başvurur,
- Doçent kadrosuna başvuran adayların durumlarını incelemek üzere rektör tarafından, varsa biri ilgili birim yöneticisi, en az biri de o üniversite dışından olmak üzere üç profesör tespit edilir,
- Bu profesörler her aday için ayrı ayrı olmak üzere birer rapor yazarlar ve kadroya atanacak birden fazla aday varsa tercihlerini bildirirler,
- Üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yönetim kurulunun bu raporları göz önünde tutarak alacağı karar üzerine rektör atamayı yapar,

Mezkûr Kanuna göre; Yükseköğretim kurumları, doçent kadrosuna atama için, doçentlik unvanına sahip olmanın yanında Yükseköğretim Kurulunun onayını almak suretiyle, münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacına yönelik olarak, bilim veya sanat disiplinleri arasındaki farklılıkları da göz önünde bulundurarak, objektif ve denetlenebilir nitelikte ek koşullar belirleyebilirler. Yükseköğretim kurumlarının belirlediği ek koşullar arasında sözlü sınavın yer alması halinde bu sınavın Üniversitelerarası Kurul tarafından oluşturulacak jürilerce yapılması esas olarak ifade edilmektedir.

2.3.4.3. Doktor Öğretim Üyesi Atanması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3/m-3 maddesinde, Doktor Öğretim Üyesi; *“Doktora çalışmalarını başarı ile tamamlamış, tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık unvanını veya Üniversitelerarası Kurulun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen belli sanat dallarının birinde yeterlik kazanmış olan akademik unvana sahip kişi”* olarak tanımlanmaktadır. Kanun'un 23'üncü maddesine göre; doktor öğretim üyeliğine atanabilmek için, doktora ile tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık unvanını veya Üniversitelerarası Kurulun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen belli sanat dallarının birinde yeterlik kazanmış olmak gerekir.

Doktor öğretim üyeliğine atanma süreci şu şekilde ilerlemektedir:

- Yükseköğretim kurumlarında açık bulunan doktor öğretim üyesi kadroları rektörlükçe ilan edilir,
- İlan edilen bu kadrolara fakültelerde dekan; diğer birimlerde müdürler, biri o birimin yöneticisi biri de o yükseköğretim kurumunun dışından olmak üzere üç profesör veya doçent tespit ederek bunlardan adayların her biri hakkında yazılı mütalaa isterler,
- Dekan veya ilgili müdür yönetim kurullarının görüşünü aldıktan sonra önerilerini rektöre sunar,
- Atama rektör tarafından en çok dört yıl süre ile yapılır. Her atama süresinin sonunda görev kendiliğinden sona erer,
- Görev süresi sona erenler yeniden atanabilirler.

Bununla birlikte yükseköğretim kurumları, doktor öğretim üyesi kadrosuna atama için Yükseköğretim Kurulunun onayını almak suretiyle, münhasıran bilimsel kaliteyi artırmak amacına yönelik olarak, bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da göz önünde bulundurarak, objektif ve denetlenebilir nitelikte ek koşullar belirleyebilirler.

2.3.4.4. Öğretim Görevlisi Atanması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3/n maddesinde, Öğretim Görevlisi; *“Yükseköğretim kurumlarında okutulan dersleri vermek, uygulama yapmak veya yaptırmakla yükümlü olan öğretim elemanı”* olarak ifade edilmektedir.

Öğretim görevlisi kadrosuna atama işlemleri, Öğretim Üyesi Dışındaki Öğretim Elemanı Kadrolarına Yapılacak Atamalarda Uygulanacak Merkezi Sınav ile Giriş Sınavlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe göre yürütülmektedir.

Öğretim üyesi dışındaki öğretim elemanı kadroları 10 sayılı Resmî Gazete Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yükseköğretim kurumları tarafından ilan edilmektedir. İlan metninde;

- *Aranacak olan şartlar,*
- *Son başvuru tarihi,*
- *Ön değerlendirme sonuçlarının ilan tarihi,*
- *Giriş sınavı tarihi,*
- *Yabancı dille eğitim-öğretim yapılan programlardaki öğretim görevlisi kadrolarında senato kararıyla sözlü sınav sonucu 60 ve üzeri puan alanlar için yazılı sınav yapılacaksa yazılı sınav tarihi,*
- *Sınav sonuçlarının açıklanacağı günler ile internet adreslerini içeren sınav takvimi de belirtilir. Son başvuru tarihi, ilan tarihinden itibaren on beş günden az olarak belirlenemez.*

Öğretim görevlileri, ilgili yönetim kurullarının görüşleri alınarak fakültelerde dekanların, rektörlüğe bağlı bölümlerde bölüm başkanlarının önerileri üzerine ve rektörün onayı ile öğretim üyesi, öğretim üye yardımcısı ve öğretim görevlisi

kadrolarına atanabilirler veya kadro şartı aranmaksızın ders saati ücreti veya sözleşmeli olarak istihdam edilebilmektedirler.

Öğretim üyesi kadrolarına öğretim görevlileri en çok iki yıl süre ile atanabilirler; bu süre sonunda işgal ettikleri kadroya başvuran öğretim üyesi bulunmadığı ve görevlerine devamda yarar görüldüğü takdirde aynı usulle yeniden atanabilirler. Atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer. Bunların yeniden atanmaları mümkündür. Bu takdirde ilk atama usulü uygulanır. Konservatuvarlar ile meslek yüksekokullarına gerektiğinde sürekli olarak öğretim görevlisi atanabilir.

2.3.4.5. Araştırma Görevlisi Atanması

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 33/a maddesinde, Araştırma Görevlisi; *“Yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim elemanı”* olarak ifade edilmektedir.

Araştırma görevlisi kadrosuna atama işlemleri de öğretim görevlilerinde olduğu gibi Öğretim Üyesi Dışındaki Öğretim Elemanı Kadrolarına Yapılacak Atamalarda Uygulanacak Merkezi Sınav ile Giriş Sınavlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe göre yürütülmektedir.

Öğretim üyesi dışındaki öğretim elemanı kadroları 10 sayılı Resmî Gazete Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yükseköğretim kurumları tarafından ilan edilmektedir. İlan metninde;

- *Aranacak olan şartlar,*
- *Son başvuru tarihi,*
- *Ön değerlendirme sonuçlarının ilan tarihi,*
- *Giriş sınavı tarihi,*
- *Yabancı dille eğitim-öğretim yapılan programlardaki öğretim görevlisi kadrolarında senato kararıyla sözlü sınav sonucu 60 ve üzeri puan alanlar için yazılı sınav yapılacaksa yazılı sınav tarihi,*

- *Sınav sonuçlarının açıklanacağı günler ile internet adreslerini içeren sınav takvimi de belirtilir. Son başvuru tarihi, ilan tarihinden itibaren on beş günden az olarak belirlenemez.*

Araştırma görevlileri ilgili anabilim veya anasanat dalı başkanlarının önerisi, Bölüm Başkanı, Dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuvar müdürünün olumlu görüşü üzerine rektörün onayı ile araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanırlar; atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer. Bunlar aynı usulle yeniden atanabilmektedir.

3. BÖLÜM

YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DEKİ YÜKSEKÖĞRETİM HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Yükseköğretim Kurulu Öncesine Yönelik Genel Değerlendirme

Yükseköğretim kurumlarının 1981 yılı öncesindeki durumlarının pek de iç açıcı olmadığı, zamanın basın ve yayın organlarındaki yazılar ve Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından yayımlanan veriler ile ortaya konulmuştur. Bu verilere göre, üniversiteye giren yüz öğrenciden yalnızca on yedisinin mezun olabildiği; üniversiteye kayıt olan öğrencilerinin % 10'unun ilk sınıfta, % 33'ünün de üst sınıflarda kayıtlı olduğu kurumları terk ettiği; üniversitelerin, kendileri için tahsis edilen girdileri çıktılara dönüştürmede yetersiz kaldığı; öğretim üyelerinin dağılımında büyük bir dengesizliğin bulunduğu; bir üniversitenin yalnızca yedi öğretim üyesi ile açıldığı ve bu öğretim üyelerinin de üniversitenin idari makamlarında görev aldıkları tespit edilmiş ve yükseköğretim sisteminin bir planlamaya tabi tutulması gerektiğine yönelik olarak haber ve yorumlar yapılmıştır. (Yükseköğretim Kurulu, 2019b: 1).

Tezin önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere; 1982 Anayasasının 131'inci maddesinde “*Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.*” hükmü bulunmaktadır. Yükseköğretim Kurulu bu madde hükmüne dayanılarak kurulmuştur. Bununla birlikte Türkiye’de yükseköğretim sisteminin varlığı Yükseköğretim Kurulunun kurulması ile başlamamıştır.

Yükseköğretim kurumlarının son yıllardaki gelişiminin ortaya konulabilmesi için bu kurumların daha önceki yıllardaki durumlarının incelenmesi gerektiği

değerlendirilmektedir. Bilindiği üzere, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulan tek yükseköğretim kurumu sıfatına sahip olan Darülfünunun geleceği için, bizzat Atatürk'ün talimatı ile Profesör Albert Malche ülkeye davet edilmiş, İsviçreli Profesör Albert Malche tarafından bu kurum ile ilgili bir rapor tanzim edilmiştir. 1933 yılında ilk üniversite reformu hayata geçirmek üzere İstanbul Üniversitesinin kurulmasına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır (Namal ve Karakök, 2011: 27). Bu raporun düzenlenmesinin ardından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 2552 sayılı Kanun ile 31 Temmuz 1933 tarihinde İstanbul Darülfünunu kaldırılarak yerine 1 Ağustos 1933 tarihinden itibaren hizmete girmek üzere İstanbul Üniversitesi kurulmuştur.

Atatürk tarafından gerçekleştirilen inkılapların en önemli parçalarından birisi olan 2552 sayılı Kanun reformunun amacı, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim ve öğretim hizmetleri ile bilimsel araştırma faaliyetlerinin çağdaş Batı ülkeleri ile aynı seviyeye getirilmesi ve bu memleketlerde uygulanan üniversite yönetim sistemlerinin ülkemizde de uygulanmasının sağlanması olarak ifade edilmektedir. Nitekim 1933 yılını izleyen on beş yıllık süre zarfında bu düşüncelerin birçoğu hayata geçirilerek yükseköğretim alanında birçok değişikliğe imza atıldığı görülmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2019b: 4).

1946 yılına gelindiğinde 4936 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği görülmektedir. Gerek bu Kanun'un gerekse 1960 yılında yürürlüğe giren 115 ve 119 sayılı Kanunların üniversitelerin özerkliğinin vurgulanması adına önemli bir nitelik arz ettiği değerlendirilmektedir. Zira 1946 yılında yürürlüğe giren 4936 sayılı Kanun; üniversitelerin, özerklik kavramının bir gereği olarak kendi mensupları tarafından belirlenen kişilerce denetlenmesi gerektiğini vurgulamış ve üniversiteleri etkin bir denetim mekanizması dışına itmiştir. Özerklik kavramının 1961 Anayasasında da güvence altına alınan bir kavram olduğu görülmekle birlikte bu kavramın üniversitelerden ziyade öğretim elemanlarına bir güvence getirdiği gözlemlenmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2019b: 5).

1960 yılı ile 1973 yılı arasındaki dönem içerisinde geçen sürede Türkiye'de yükseköğretim alanına ilişkin değişimler meydana gelmeye devam etmiştir. Bu çerçevede 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na dayanılarak özel yüksekokullar açılması ve Anayasa Mahkemesinin kararıyla Mezkûr Kanun'un iptal edilmesi sonrasında bu kurumların kapatılması kamuoyu nezdinde eğitim alanındaki

en önemli gelişmeler arasında yer almıştır. Yine bu süre zarfında Anayasa ile “*Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın bir planlamaya göre gerçekleştirilmesi*” ilkesine göre planlı döneme geçilmesine rağmen on bir yıl boyunca üniversiteler açısından bu hususa sadık kalındığını ifade etmek ise mümkün görülmemektedir. 1973 yılında 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanun’un dayandığı ilkeler şunlar olarak ifade edilmektedir (Baskan, 2001: 27):

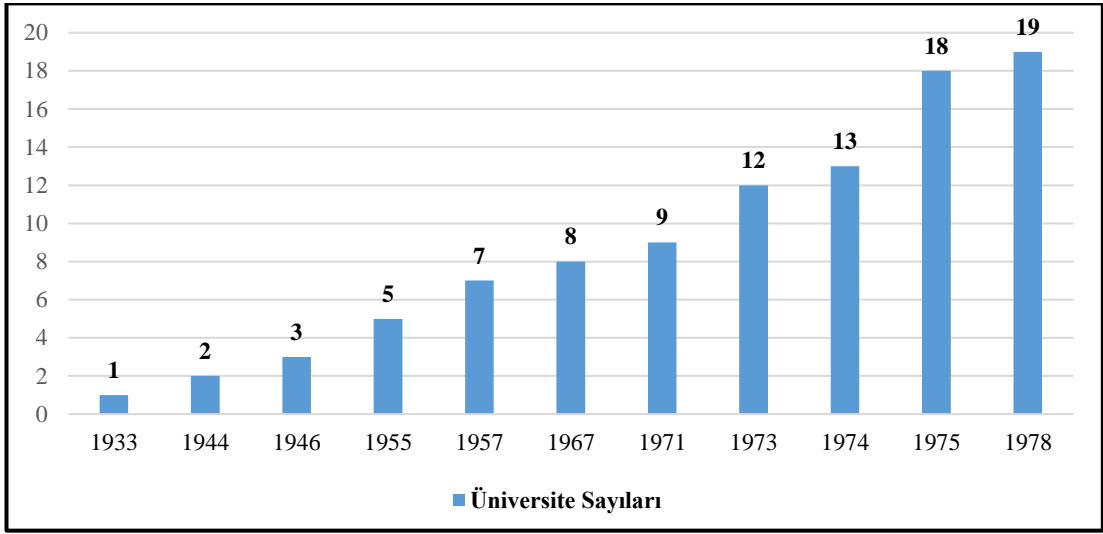
- “1. Yükseköğretimin bütünlüğünün ve ortaöğretimle ilişkisinin kurulması,*
- 2. Yükseköğretimde fırsat ve imkân eşitliği,*
- 3. Kaynakların etkin bir biçimde kullanılması,*
- 4. Yükseköğretim planlamasının örgütlenmesi,*
- 5. Öğretim ve öğrenim özgürlüklerinin güvence altına alınması.”*

1750 sayılı Kanun’un temel ilkelerinden hareketle Mezkûr Kanun’un amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Yükseköğretim bütünlüğünü sağlamak,
- Yükseköğretimin planlanması, yönlendirilmesi ve koordine edilmesi için Yükseköğretim Kurulunun kurulması,
- Öğretim düzey ve sürelerinin sınırlı hale getirilmesi,
- Yükseköğretim alanına ilişkin çerçeve bir yasa oluşturulması ve Orta Doğu Teknik Üniversitesine ait özel yasa hükümlerinin tamamı ile Hacettepe Üniversitesine ait öze yasa hükümlerinin Mezkûr Kanuna aykırı olmayan maddeleri saklı kalmak kaydıyla üniversitelerin bu Kanuna göre işletilmesi,
- Üniversitelerin, organları dışında denetimini gerçekleştirecek bir mekanizmanın kurulması.

1933 yılında kurulan İstanbul Üniversitesi ile Yükseköğretim Kurulunun kurulduğu dönem arasındaki yükseköğretim kurumu sayısına ilişkin veri aşağıda yer alan Grafik 6’da gösterilmektedir.

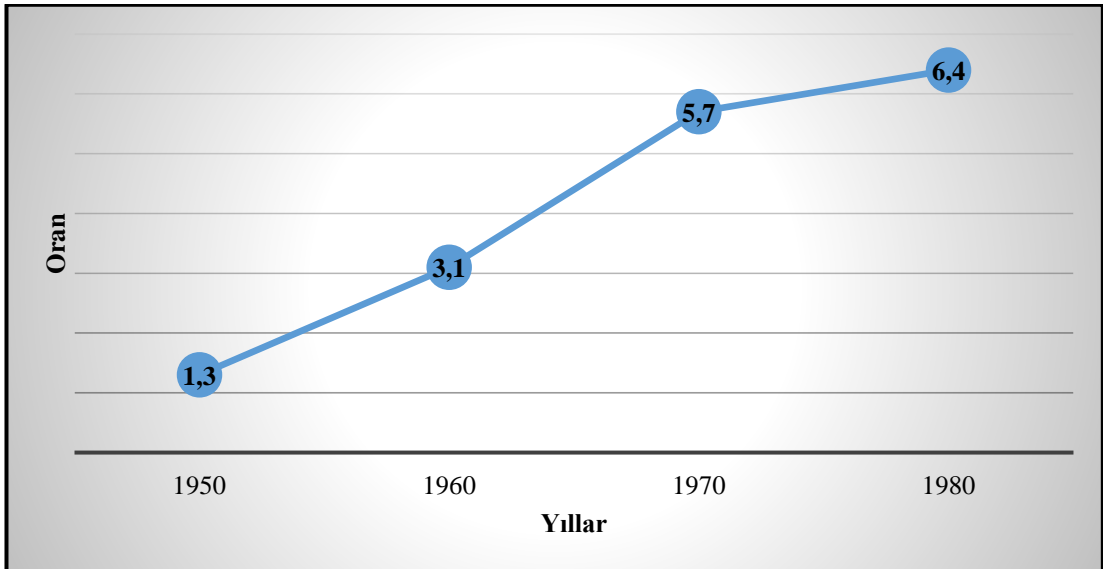
Grafik 6: Yükseköğretim Kurumu Sayıları (1933-1978)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yükseköğretim alanında öğrenim gören öğrenci sayısının, yükseköğretim öğrenci adayı olabilecek yaşta nüfus oranı ile kıyaslanması sonucunda, yükseköğretimde brüt okullaşma oranı bulunmaktadır. 1950 ile 1980 yılları arasında yükseköğretimde brüt okullaşma oranına ilişkin veri aşağıda yer alan Grafik 7’de gösterilmektedir.

Grafik 7: Brüt Okullaşma Oranı (1950-1980)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafiklerdeki verilerden yola çıkıldığında yükseköğretim kurumu sayısının az, brüt okullaşma oranı düzeyinin ise oldukça zayıf bir görünüm arz ettiği tespit edilmiştir. Bu durumun yanı sıra yükseköğretim kurumlarının ülke sathındaki

dağılımının dengesiz bir görüntü oluşturması, öğretim elemanı yetiştirilmesinde yaşanan gelişmeler ve yapılan hukuki düzenlemelerin ya yetersiz kalması ya da yargı organları tarafından iptal edilmesi hususları bir bütün halinde ele alındığında 1980’li yıllarda yükseköğretim alanında reform ihtiyacının kaçınılmaz boyutlara ulaştığı ve bu alanın yönetilmesi üzerine merkezi bir kurumun kurulması ihtiyacının gün yüzüne çıktığı görülmektedir.

3.2. Yükseköğretim Kurulu Sonrası Dönem

Yeni Anayasa, 1981 yılında yürürlüğe konulmuş ve yükseköğretim alanı için bu Anayasa’da yeni durumlar öngörülmüştür. Bu durumların en önemlisi yükseköğretim kurumlarının yürüttükleri faaliyetlerin yönlendirilmesi için yükseköğretim alanında yönetme, planlama, koordine etme, düzenleme ve denetleme gibi görevler üstlenen Yükseköğretim Kurulunun kurulmasıdır. Yükseköğretim Kurulunun kurulduğu dönem ve sonrasında ortaya çıkan gelişmeler, bu bölüm altında ele alınmaktadır.

3.2.1. Yükseköğretim Kurumu Sayı ve Niteliğinde Meydana Gelen Değişim

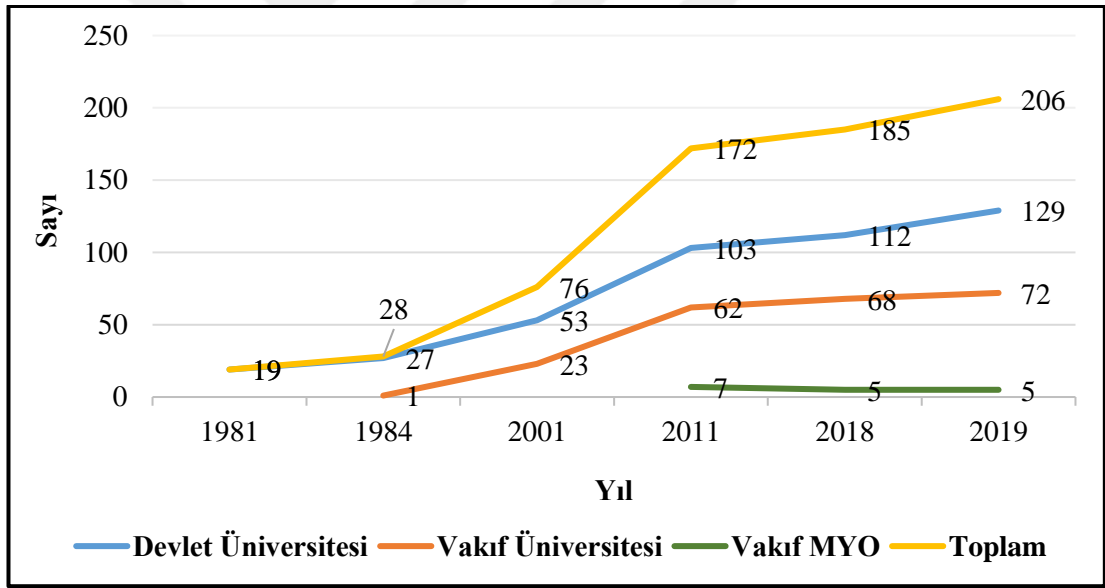
1981 yılında yürürlüğe konulan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile ortaya konulan hukuki düzenlemeler ise 1933 İstanbul Üniversitesi reformu ve 1956 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinin kurulmasının ardından en radikal kanuni düzenlemeler olarak değerlendirilmektedir. Bu düzenlemenin ardından Ankara, Antalya, Edirne, İstanbul, İzmir ve Van illerinde sekiz üniversite daha kurulmuş ve toplam üniversite sayısı yirmi yediye yükselmiştir.

Hem Anayasanın hem de Mezkûr Kanun’un yükseköğretim alanı için getirdiği ikinci önemli düzenleme, sistem içerisinde yer alan yükseköğretim kurumlarının yalnızca devlet kurumu olmaktan çıkarılıp, vakıfların da yükseköğretim alanında faaliyet göstermesine izin verilmesi olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemden sonra, başlangıçta üniversite sonrasında ise meslek yüksekokulu olmak üzere vakıflar da kazanç amacı gütmemek üzere yükseköğretim kurumu kurma hakkını edinmişlerdir.

Yükseköğretim Kurulunun kurulması ve vakıf yükseköğretim kurumlarının sisteme dâhil olması, yükseköğretim kurumlarının sayısında bir artışı beraberinde getirmiştir. Bu artış, yükseköğretim kurumlarının ülke sathına dengesiz bir şekilde dağılmasının önüne geçmek için çaba gösterilerek, ülkenin birçok bölümünde yükseköğretim kurumunun açılmasına vesile olmuştur. Ancak bu hususu vakıf yükseköğretim kurumları açısından söylemek ise mümkün görülmemektedir. Zira vakıf yükseköğretim kurumlarının ülke sathına dağılımı incelendiğinde, bu kurumların birçoğunun büyükşehirlerde – özellikle de İstanbul ilinde- toplandığı göze çarpmaktadır.

Yükseköğretim Kurulunun kurulduğu dönemden itibaren 2019 yılına kadar yükseköğretim alanı içerisinde faaliyet gösteren kurumlara ilişkin veri aşağıda yer alan Grafik 8’de gösterilmektedir.

Grafik 8: Yükseköğretim Kurumu Sayıları (1982-2019)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafikten hareket edildiğinde Yükseköğretim Kurulunun kurulduğu dönemde on dokuz adet üniversitenin bulunduğu ve bu üniversitelerin tümünün devlet üniversitesi statüsünde olduğu görülmektedir. Yükseköğretim Kurulu kurulduktan sonra gerek vakıf yükseköğretim kurumlarının kurulmaya başlanması gerekse devlet üniversitelerinin ülke sathına dengeli bir şekilde yayılması politikaları çerçevesinde yükseköğretim kurumu sayıları artmış, günümüzde yüz yirmi dokuzu devlet ve yetmiş ikisi vakıf olmak üzere iki yüz bir üniversite ile beş adedi ise vakıf meslek yüksekokulu

olmak üzere iki yüz altı adet yükseköğretim kurumunun yükseköğretim alanında faaliyet gösterdiği ve topluma yüksek anlamda eğitim ve öğretim hizmeti sunmasının yanı sıra bilimsel araştırma ve yayınlar ile yükseköğretim alanına değerler kazandırdığı görülmektedir.

Yükseköğretim alanında faaliyet gösteren kurumların sayısında meydana gelen değişme incelendiğinde, özellikle 1992 yılı ve 2018 yılı göze çarpmaktadır. Yükseköğretim Kurulunun kurulması ile birlikte ilk dönemde sekiz yükseköğretim kurumunun yalnızca üçünün taşra olarak ifade edilen bölgede kurulması, yükseköğretim kurumlarının ülke sathına dengeli bir şekilde dağıtılmasına yönelik politikaların yaşama geçirilmediği gerekçesiyle eleştiri konusu haline gelmiştir.

Ülke sathına dengeli bir şekilde yayılmamaya yönelik eleştirilerin yanı sıra yükseköğretim alanında eğitim görmeye yönelik talebin artması, yükseköğretim düzeyindeki brüt okullaşma oranının beklenen artış seviyesinin altında kalması ve bazı iş alanlarında nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyaç, yükseköğretim kurumlarının sayısının artmasını da beraberinde getirmiştir. 1992 yılında yirmi üçü devlet ve biri de vakıf olmak üzere toplamda yirmi dört yükseköğretim kurumu kurulmuş, bu dönemdeki yükseköğretim kurumu sayısı neredeyse iki katına çıkmıştır (Erdoğan ve Karagöl, 2018: 56).

1992 yılında kurulan yükseköğretim kurumları, dönemin siyasi iradesi tarafından gününbirlik politik ihtiyaçlar çerçevesinde kurulduğu ve akademik gerekliliklerden çok dönemin politik ihtiyaçları kapsamında kurulan bu yükseköğretim kurumlarının, yükseköğretim kurumlarının kalite seviyelerini aşağıya çektiği hususları bu dönemde yaşanan hukuki ve idari girişimi gerçekleştirenler üzerine eleştiri olarak yöneltilmiştir (Kavili Arap, 2010: 18).

Bu sayıda yaşanan artışa benzer bir hamle de 2018 yılında meydana gelmiştir. 18 Mayıs 2018 tarih ve 30425 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7141 sayılı Kanun ile on altısı devlet ve dördü de vakıf olmak üzere toplamda yirmi yükseköğretim kurumunun kurulduğu görülmektedir. Bu dönemde kurulan devlet yükseköğretim kurumları incelendiğinde bunların birçoğunun diğer bir yükseköğretim kurumunun bölünmesi suretiyle oluşturulduğu, bazılarının ise yeni kurulduğu görülmektedir.

Gerek 1992 yılında gerekse 2018 yılında çıkarılan Kanunlar ile yükseköğretim kurumlarının kurulmasının ardında diğer eleştiri konuları da yer almaktadır. Bu iki dönemde kurulan yükseköğretim kurumlarının henüz asgari fiziki imkânların sağlanmadan kurulmuş olması ve özellikle teknik bölüm ve programlara sahip kurumların laboratuvar ve atölye gibi teknik donanımlarının tam anlamıyla temin edilmeden kurulması eleştiriye konu edilen bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, bu kurumlarda görev ifa eden öğretim elemanı sayılarının ve özellikle, nitelikli öğretim elemanı sayılarının yetersiz olması eleştirilen bir başka husustur. Ayrıca -2018 yılı hamlesi özelinde- gerçekleştirilen bu işlemin kurumsal anlamda iyi uygulama örneği olarak gösterilebilecek organizasyonları ortadan kaldırdığı ve her iki dönemde yürütülen bu politikaların üniversitelerin bilimsel faaliyetleri, akademik derecelendirilmeleri ve kurum sıralamaları üzerinde olumsuz gelişmelere neden olacağı diğer eleştiri konuları arasında yer almaktadır.

Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi adlı hükümet yönetim modelinin uygulanmaya başlamasıyla, yükseköğretim alanı içerisinde yer alan öğretim üyesi ve öğretim yardımcılarının istihdam edilme usulünde bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Bu kapsamda en önemli yenilik, 13 Eylül 2018 tarih ve 30534 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 17 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi olarak gösterilebilir. Zira Mezkûr Kararnameye göre, devlet yükseköğretim kurumlarında istidam edilecek öğretim elemanlarının sayı ve niteliklerinin Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak norm kadro yönetmeliği çerçevesinde gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır.

Mezkûr Kararname kapsamında Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan Devlet Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanı Norm Kadrolarının Belirlenmesine ve Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik 02 Kasım 2018 tarih ve 30583 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmeliğe göre; Yükseköğretim Kurulu tarafından bölüm ve programlara öğrenci alınması için asgari olarak istihdam edilmesi gereken öğretim elemanı sayısının iki katı, genel anlamda azami istihdam sayısı olarak belirlenmiştir. Ancak Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma adlı proje kapsamında görev tevdi edilen kurumlar için bu sayının üç kat, Araştırma Üniversiteleri için ise dört kat olarak uygulanması, Yönetmelik ile hüküm altına alınmıştır. Bu yönetmelik ile birlikte, eski sistemde sürece müdahil olan Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı, süreç içerisinde çıkarılmış ve

istihdam işlemleri, Yükseköğretim Kurulu ve yükseköğretim kurumları çerçevesinde yürütülmeye başlanmıştır.

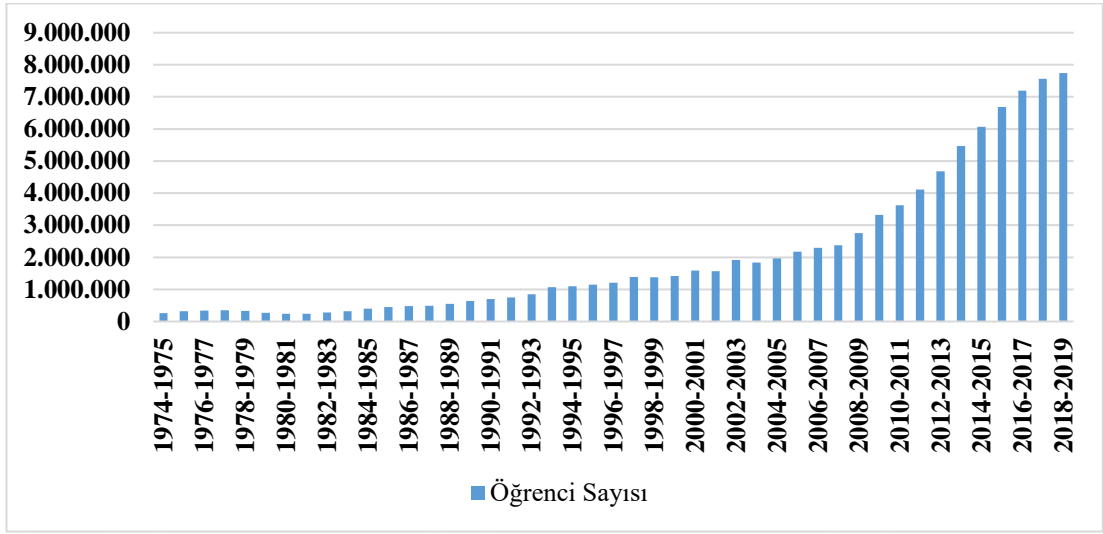
3.2.2. Eğitim ve Öğretim Hizmetleri ile Araştırma

Türkiye'deki yükseköğretim hizmetlerinin temel amacı, yüksek düzeyde eğitim ve öğretim hizmeti sunulması, bilimsel araştırmaların yapılması ve bunların toplumların faydalanacağı şekilde yayın olarak sunulması olarak gösterilmektedir. Bu kapsamda yürütülen faaliyetlere ilişkin sonuçlar aşağıda değerlendirilmektedir.

3.2.2.1. Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları

Yükseköğretim Kurulu kurulmadan önce yükseköğretim alanı içerisinde eğitim alan kişi sayısının az oluşu, kayıt olan öğrencilerin bir kısmının ilk veya üst sınıflarda eğitim alırken dönemin siyasi konjonktürünün de etkisiyle kayıtlarını sildirdikleri, brüt okullaşma oranının çok düşük seviyede olduğu tezin ilgili bölümlerinde ifade edilmiştir. 1974 yılı ile 2019 yılı arasında, -yani hem Yükseköğretim Kurulu kurulmadan önceki hem de kurulduktan sonra- yaklaşık kırk beş (45) yıllık eğitim ve öğretim döneminde yükseköğretim kurumlarında eğitim alan veya öğrenim hizmeti gören öğrencilere ilişkin sayısal veriler aşağıda yer alan Grafik 9'da gösterilmektedir.

Grafik 9: Öğrenci Sayıları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde öğrenci sayısının kırk beş yıl içerisinde yaklaşık olarak yirmi sekiz kat artarak 7.740.502'ye çıktığı, bu kırk beş yıllık dönemde de özellikle ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal anlamda bazı olumsuz gelişmeler ile karşı karşıya kaldığı dönemlerdeki öğrenci sayısında bir önceki döneme göre azalma meydana geldiği görülmektedir. Bununla birlikte çoğu dönemdeki öğrenci sayısının bir önceki döneme nazaran genel anlamda artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu artış içerisindeki en önemli atılımın özellikle 2000 yılından sonra gerçekleştiği saptanmıştır. Bunun temel sebebinin ise bu dönemde belirlenen hükümet politikalarının yükseköğretim kurumlarının ülke sathına dengeli bir şekilde yayılarak her kentte en az bir yükseköğretim kurumunun bulunmasına yönelik olması ve bu politikaların da aktif bir şekilde yürütülmesidir.

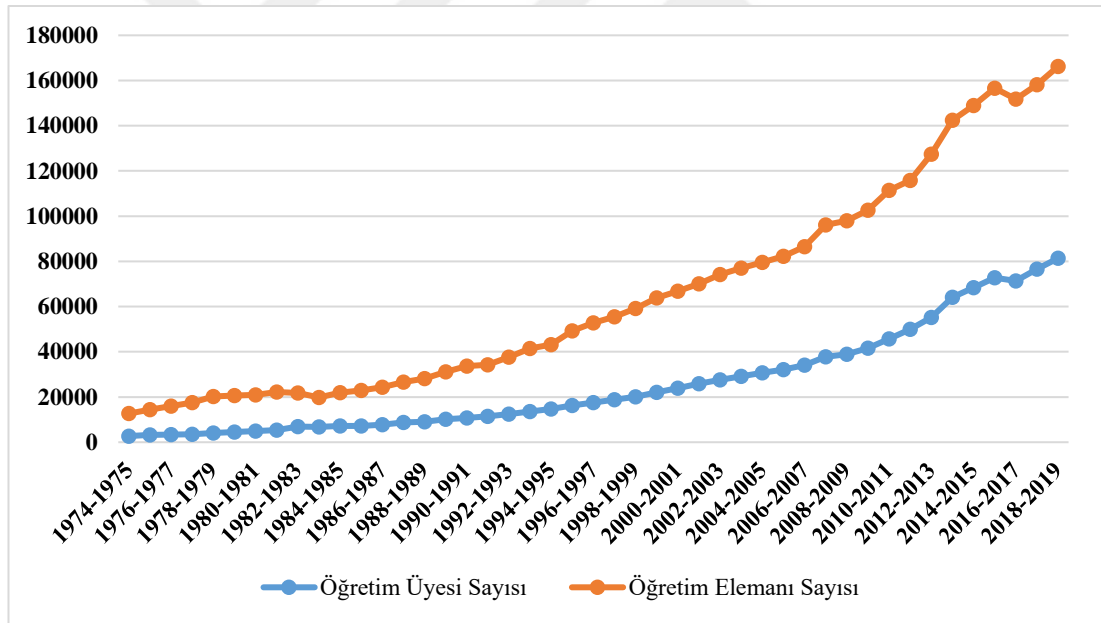
Burada ifade edilmesi gereken diğer bir konu da Yabancı Öğrenci Sınavı'dır. Türkiye'de faaliyet gösteren yükseköğretim kurumları, ulusal yükseköğretim mevzuat hükümlerine uygun bir şekilde hazırladıkları idari düzenleyici mevzuat hükümleri çerçevesinde, büyükelçilikler, yurt dışı temsilcilikler, bakanlıkların yurt dışındaki teşkilatları veya yurt dışındaki eğitim kurumları vasıtasıyla sınav yapmakta ve başarılı olan kişilere, Türkiye'de bulunan yerleşkelerinde eğitim sunmaktadır. Bu sürecin yurtdışı ayağı genel olarak Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Yunus Emre Enstitüsü tarafından yerine getirilmektedir. Enstitü ayrıca Türk dilinin ve Türk kültürünün yurtdışındaki insanlara da aktarılması amacıyla Türkoloji bölümleri ve Türkçe dersi eğitimleri vasıtasıyla bir çalışma yürütmekte, bu dersler bazı ülkelerde

zorunlu bir ders olarak alınmaktayken bazı ülkelerde ise seçmeli olarak verilmektedir (Yunus Emre Enstitüsü, 2017).

Yükseköğretim Kurulu kurulmadan önce yükseköğretim alanı üzerindeki en önemli eleştiri konularından birisi de öğretim elemanı sayısının az olmasıdır. Eleştirilen döneme bakıldığında; öğretim elemanı sayısının yetersiz olmasının yanı sıra yükseköğretim kurumlarının az sayıda öğretim elemanı ile kurulabilmesi ve bu öğretim elemanlarının da ilgili kurumun yönetim/idare görevlerini icra ettiği değerlendirildiğinde eğitim, öğretim, araştırma ve yayın faaliyetlerinin yetersiz kaldığı hususları gündeme gelmiştir.

1974 yılı ile 2019 yılı arasında yaklaşık kırk beş (45) yıllık dönemde yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim üyeleri ve öğretim elemanlarına ilişkin sayısal veriler aşağıda yer alan Grafik 10'da gösterilmektedir.

Grafik 10: Öğretim Üyesi ve Öğretim Elemanı Sayıları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

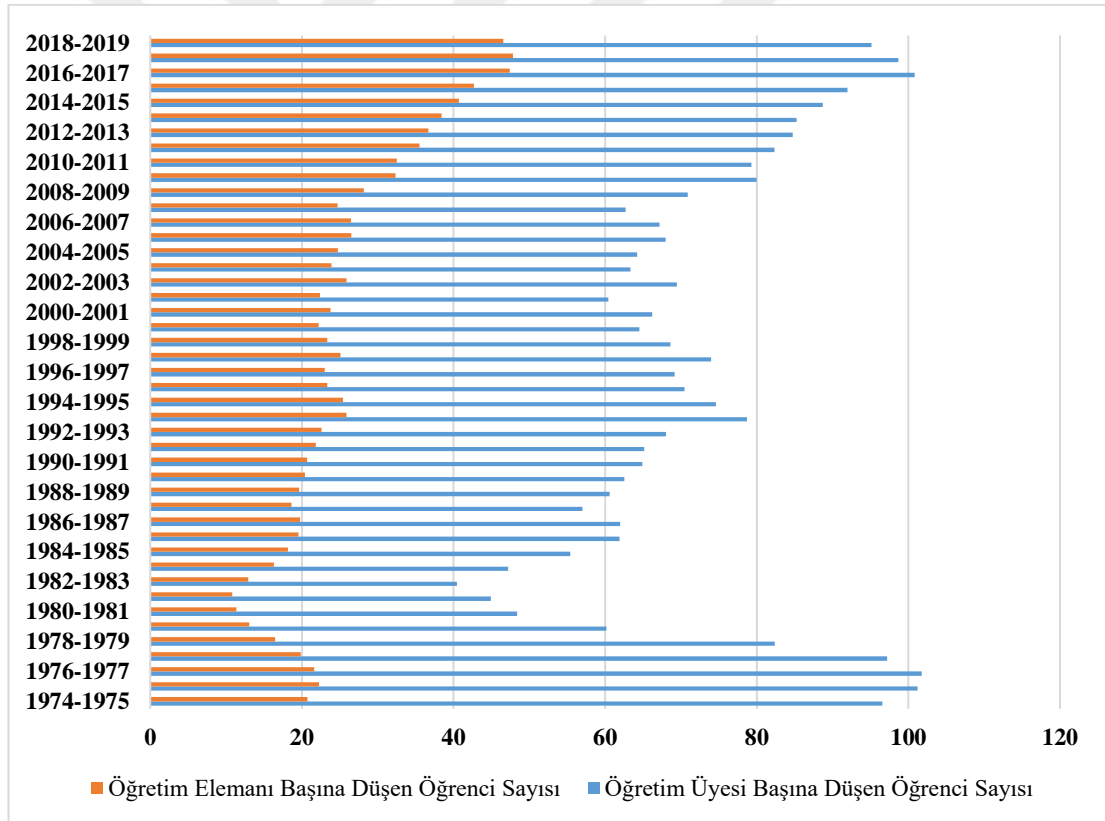
Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde, öğretim üyesi sayısının yirmi dokuz kat artarak 2.716'dan 81.368'e çıktığı, öğretim elemanı sayısının ise on bir kat artarak 13.654'ten 166.225'e çıktığı anlaşılmaktadır.

Öğrenci ve öğretim elemanı sayısındaki artışlar, yükseköğretim alanı içerisinde yürütülen görevleri hem yapısal hem de işlevsel anlamda büyütmesine ve karmaşık bir hale getirmesine rağmen her iki sayısal verinin de 1974-1975 ile 2018-2019 yılları

arasında veya beş veya on yıllık periyotlar dâhilinde arasında artış gösterdiği görülmektedir. Bu alandaki temel belirleyici göstergenin, öğrenci ve öğretim elemanı sayılarındaki değişimden ziyade, öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı olması gerektiği değerlendirilmektedir. Zira öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ne kadar az ise, öğretim elemanının eğitim ve öğretim alanı dışındaki bilimsel araştırma ve yayın alanlarına kayarak toplumun diğer beklenti alanlarına cevap verme düzeyi de bir o kadar yükselecektir.

1974 yılı ile 2019 yılı arasında öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı ile öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısına ilişkin olarak tespit edilen veriler ise aşağıda yer alan Grafik 11’de gösterilmektedir.

Grafik 11: Öğretim Üyesi ve Öğretim Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının belirli dönemlerde arttığı belirli dönemlerde ise azaldığı görülmektedir. Bu grafikten hareket edilerek genel bir değerlendirme yapıldığında ise öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının hâlihazırdaki oranı

ile 1974-1975 Eğitim ve Öğretim dönemindeki –ki 45 yıl öncesine- oranına nazaran kayda değer bir gelişme göstermediği ortaya çıkmaktadır. Yaşanan bu süre zarfında öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı verisi hemen hemen aynı kalmış, bununla birlikte öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı verisi yaklaşık iki katına çıkmıştır. Bu verilerden yola çıkılarak yapılan değerlendirmede, özellikle öğretim yardımcısı olarak ifade edilen öğretim görevlisi ve araştırma görevlisi sayısının öğretim üyelerine nazaran daha düşük bir oranda arttığı, öğretim elemanları içerisindeki payının ise azaldığı ve bu düşük artış düzeyinin de öğrenci sayısındaki yaşanan artış oranının altında kaldığı tespit edilmiştir.

Yükseköğretim kurumlarının misyonları incelendiğinde, bu kurumların yalnızca eğitim ve öğretim hizmeti sunmak ile sınırlı bir görevlerinin bulunmadığı, ayrıca bilimsel araştırma ve yayın faaliyetleri gibi görevlerinin de bulunduğu görülmektedir. Grafik sonucunda elde edilen bulgular, yükseköğretim alanındaki öğrenci ve öğretim elemanı sayılarının arttığını göstermekle birlikte oransal bazda dikkate değer bir gelişme kaydedilmediği tespit edilmiştir. Bu durum, öğretim üyelerinin özellikle bilimsel araştırma ve yayın faaliyeti alanına yönelik zaman ayırma durumunun yaklaşık kırk beş yıl öncesine göre aynı kaldığını göstermektedir. Yaşanan bu gelişmeler yükseköğretim alanında yürütülen faaliyetlerin çıktılarının hem niteliksel hem de niceliksel anlamda olumsuz etkileneceğini göstermektedir.

Yükseköğretim kurumlarının öğretim elemanları incelendiğinde öğretim görevlilerinin misyonlarının ders vermek ile sınırlı olduğu görülmektedir. Öğretim üyelerinin ise misyonları yalnızca bununla sınırlı değildir. Yükseköğretim kurumlarında öğretim üyesi kadroları için talip olacak adaylar genel anlamda araştırma görevlisi statüsünde çalışan kamu görevlileridir. Grafikteki veriler incelendiğinde araştırma görevlisi sayılarının da öğretim üyelerine nazaran daha düşük bir oran ile arttığı ve bunun da öğrenci sayısı artış oranından düşük kaldığı göz önüne alındığında yükseköğretim alanının temel öğretim üyesi kaynağının günden güne azalacağı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

3.2.2.2. Farabi Değişim Programı

İçinde yaşadığımız dünyaya dair algılarımız, tanımlamalarımız ve uygulamalarımızı değiştiren en önemli dinamik konulardan birisi de hareketlilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Farabi Değişim Programı, yükseköğretim kurumlarının kendi aralarında öğrenci ve öğretim üyesi değişimine yönelik olarak yürütülen bir değişim programıdır.

Farabi Değişim Programı Yükseköğretim Kurulu tarafından yürütülen ve hukuki dayanağını 18 Şubat 2009 tarih ve 27145 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “*Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programına İlişkin Yönetmelik*” ten almaktadır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin teşvik edilmesi amacıyla uygulamaya konulan Yükseköğretim Kurumları Arasında Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programının temel amacı olarak yükseköğretim kurumları arasında etkileşimin artırılması ile öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin teşvik edilmesi hedefi belirlenmiştir. Bu program, üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri bünyesinde ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim ve öğretim yapan kurumları kapsamakta ve hâlihazırda da yürütülmeye devam edilmektedir.

3.2.2.3. Ulusal Tez Merkezi

Bilgi ve iletişim alanında yaşanan gelişmeler ile birlikte bu gelişmelerin ortaya çıkardığı en büyük kolaylıklardan birisi de verinin üretilmesi, depolanması ve paylaşılmasıdır. Yükseköğretim Kurulu yüksek lisans, doktora, uzmanlık ve sanatta yeterlilik programları sonucunda ortaya konulan tezlerin depolanması ve paylaşılması adına Ulusal Tez Merkezi adında bir uygulama yapmıştır.

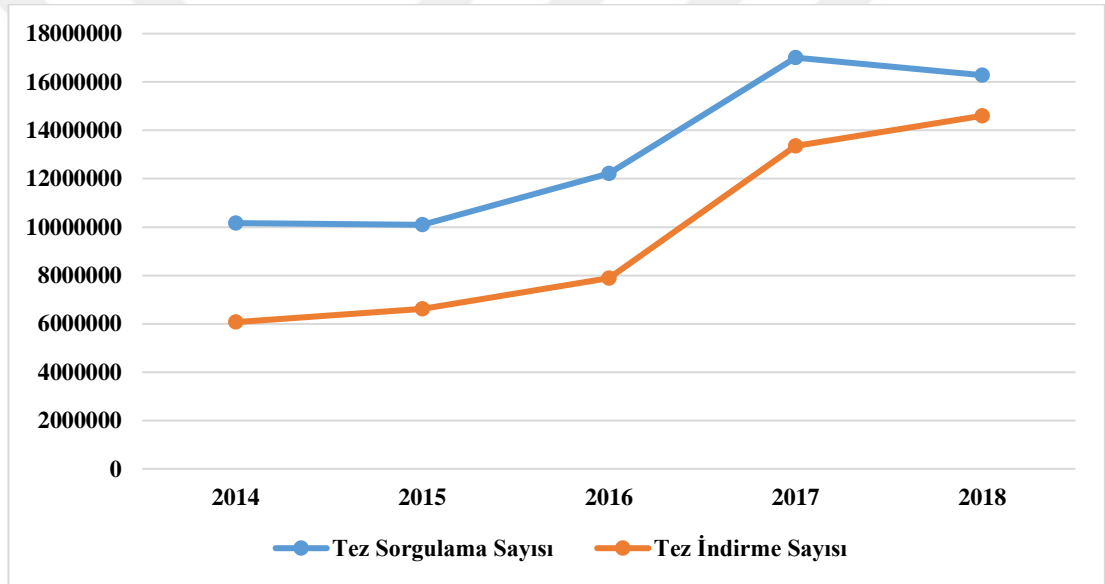
Ulusal Tez Merkezi adlı bu uygulama daha önceki bir dönemde kurulmasına ve faaliyet göstermeye başlamış olmasına rağmen bu Merkezin daha kurumsal bir anlayış ile faaliyet yürütmesi amacıyla 6 Mart 2019 tarih ve 30352 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7100 sayılı Kanunun 10’uncu maddesiyle 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na Ek-40’ıncı madde eklenmiştir. Mezkûr Kanun maddesinde “*Lisansüstü tezler yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından gizlilik kararı alınmadıkça,*

bilime katkı sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından elektronik ortamda erişime açılır.” hükmü yer almaktadır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, yükseköğretim kurumları bünyesinde üretilen tezleri, muhtelif elektronik uygulamalar ile edinmekte, kendi resmi web sitesi içerisinde yer alan bir modül ile saklamakta ve bu verileri paylaşma yoluna gitmektedir.

Ulusal Tez Merkezi adlı uygulamadan yararlanma sayısına ilişkin veri aşağıda yer alan Grafik 12’de gösterilmektedir.

Grafik 12: Ulusal Tez Merkezi İstatistikleri

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde; 2014 yılı ile 2018 yılı arasında hem tez indirme hem de tez sorgulama sayılarının bütün yıllarda 10.000.000’un üzerine çıktığı, tez indirme sayılarının ise 6.000.000’un altına inmediği tespit edilmiştir. Ayrıca bu dönem içerisinde, en yüksek artış oranının 2016 yılı ile 2017 yılı arasında yaşandığı saptanmıştır. Son beş yıllık dönemdeki toplam sayılara bakacak olursak, tez sorgulama sayısının 65.776.001, tez indirme sayısının ise 48.537.669 olduğu görülmektedir.

3.2.2.4. Açık Erişim Projesi

Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından Üniversiteler Arası Kurul toplantısında bilim dünyası tarafından büyük bir önem atfedilen “*Açık Erişim ve Açık Bilim*” konusunda Yükseköğretim Kurulu tarafından da bir çalışma yürütüldüğü ifade edilmiştir. Bu kapsamda yükseköğretim kurumları tarafından uluslararası standartlara uygun şekilde bir “*Açık Akademik Arşiv Sistemi*” nin oluşturulması, arşivlerin “*Avrupa Açık Erişim Altyapısı (OpenAIRE)*” ile entegrasyonunun sağlanması, öğretim elemanlarının da araştırmacı numaraları kullanımına hassasiyet ile yaklaşılması gerektiği konularının gündeme alındığı ifade edilmiştir (Saraç, 2019a).

Açık Erişim ve Açık Bilim projesi kapsamında Yükseköğretim Kurulu tarafından atılacak somut adımlar arasında (Yükseköğretim Kurulu, 2019d);

- Yükseköğretim kurumlarında bu proje ile ilgili bir komisyon kurulması ve bu sürecin daha hızlı ve etkin yürütülmesi için komisyon aracılığı ile öğretim elemanları arasında farkındalık bilincinin oluşturulması,
- Yükseköğretim kurumları tarafından yapılan çalışmaların ve açık erişime sahip yayın sayılarının altışar aylık dönemler ile rapor edilmesi,
- Açık erişim imkânına sahip olunan dergilerde yayın yapılmasının ve açık ders malzemesine yönelik üretimin teşvik edilmesi amacıyla “*Akademik Teşvik Yönetmeliği*” nde gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Yükseköğretim Kurulu tarafından proje kapsamında yapılacak eğitim toplantılarına ilgili yükseköğretim kurumlarından katılımın sağlanması gibi hususların yer alacağı ifade edilmektedir.

Bununla birlikte “*Açık Erişim ve Açık Bilim*” projesi kapsamında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından da 2019 yılında birtakım adımların atılması kararlaştırıldı (TÜBİTAK, 2019). Bunlar;

- “*TÜBİTAK Açık Bilim*” politikasının kabul edilmesi,
- Açık Erişim çalışmalarında 2019 yılının pilot 2020 yılının ise zorunlu politika uygulamalarına yönelik geçiş yılları olarak belirlenmesi,
- 2019 yılının ikinci döneminde ARDEB projelerinde pilot program kapsamında açık erişim zorunluluğunun getirilmesi,

- “Kurumsal Arşiv ve Araştırma Verisi Yönetimi” adlı sistemin canlı sisteme geçirilmesi,
- Açık veri portalının açılması,
- TÜBİTAK Akademik Arşivinin yaygın hale getirilmesidir.

3.2.2.5. Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma

Ülkemizde faaliyet gösteren yükseköğretim kurumu sayısının gün geçtikçe arttığı, tezin birçok bölümde ifade edilen bir konuydu. Yükseköğretim kurumu sayısının artmasına rağmen, bu kurumların yürüttükleri faaliyetler incelendiğinde, yükseköğretim kurumları tarafından sunulan kamu hizmetlerinin hemen hemen benzer nitelikte olduğu, gündemde sürekli yer bulan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da yükseköğretim alanında yürütülen faaliyetlerin geliştirilmesinin önündeki engellerden biri olarak görülmektedir.

Dünyadaki yükseköğretim alanları ve bu alanlarda hizmet sunan yükseköğretim kurumlarının yürüttükleri faaliyetler incelendiğinde; misyon farklılaşmasının dünyanın pek çok bölgesinde kabul gören bir kavram olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca gelişimin ve değişimin önceki dönemlere göre daha hızlı bir şekilde arttığı ve dolayısıyla bilgi teknolojilerinin dünya üzerinde derin izlenimler bıraktığı da tespit edilmiştir. Bunun sonucunda araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile katma değeri yüksek ürünler üretilmesi ve üretilen bu ürünlerin ticari hale getirilmesi hususu önem kazanmaktadır. Tüm bu hususlar hem kentlerin ve ülkelerin rekabet etmelerini hem de geleceğe hazırlanmalarını beraberinde getirmektedir (SETA Vakfı, 2019). Yükseköğretim kurumları tarafından yürütülen faaliyetlerin birbirinden ayrılması bu noktada önem kazanmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu yükseköğretim kurumlarının birbirinin aynısı olmaması, belirli alanlarda uzmanlaşması, birbirlerinden farklı değerler üretebilmesi, buldukları bölgelere katkı sağlayabilmeleri ve araştırma kapasitesi yüksek olarak değerlendirilen kurumların bu fonksiyonlarını ön plana çıkarabilmeleri adına “*Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma*” adlı projeyi gündemine almıştır. Yükseköğretim Kurulu tarafından yürütülen girişimler sonucunda 1 Temmuz 2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7033 sayılı Kanun’un 13’üncü maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim

Kanunu'nun 7'nci maddesine “Yükseköğretim kurumlarının ihtisaslaşmasına yönelik çalışmalar yapmak ve bu konuda karar vermek.” hükmü eklenmiştir.

Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinin ikinci grup beş üniversitesinin ilan edildiği toplantıda Yükseköğretim Kurulu Başkanı, proje ile ilgili olarak şunları ifade etmektedir (Saraç, 2019b).

“Bütün dünyada, yeni nesil bölgesel kalkınma anlayışında bölgeler, öğrenme, bilgilendirme ve yenilik konusunda temel nokta olarak görülmektedir. Yükseköğretim Kurulu olarak bölgesel imkanlarımızı ve gelişme alanlarını bir arada değerlendirerek üniversitelerimizin bölgeye hizmetlerinin önem kazanması ve başarılı olması ile ilgili yoğun çalışmalar yapmaktayız.

...

Her bölgenin farklı bir üretim kapasitesi, karşılaştırmalı üstünlükleri, coğrafi karakteristikleri, kurumları, politikaları ve değerleri vardır. 21. Yüzyıl bütün çalışmaları sosyo-kültürel ve kurumsal çevreleri de dikkate alarak değerlendirmektedir.

...

Burada ana nokta üniversitelerin yerel düzeydeki araştırma sonuçlarının ilgili özel ve kamu sektörleriyle paylaşılarak bir nevi dönüşüme katılmasının hedeflenmesidir.”

Yürütülen bu proje hâlihazırda iki sacayağı üzerine oturtulmuştur. Bunlardan ilki yükseköğretim kurumlarının buldukları bölgelerin kalkınmasında aktif bir rol olarak kalkınma sürecinin etkin, verimli ve hızlı bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamaktır. Bu kapsamda Yükseköğretim Kuruluna kırk bir üniversite proje sunmuş, ilk etapta bu üniversiteler arasından beş tanesi bu proje kapsamında görev ifa edecek yükseköğretim kurumları olarak belirlenmiştir. Kurumların seçiminde kurumun mevcut durumuna ilişkin göstergelerin, bölgesel göstergelerin ve bölge ile üniversite arasındaki ilişkiye yönelik göstergeler ile çıktılarının büyük rol oynadığı ifade edilmektedir. Sürecin yalnızca Yükseköğretim Kurulu ile sınırlı olmadığını, bu kapsamda mülga Kalkınma Bakanlığının ve kalkınma ajanslarının da sürecin ortağı olduğunu söylemekte yarar bulunmaktadır.

Mevcut durumda Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma adlı proje kapsamında ilk etapta görev tevdi edilen yükseköğretim kurumları aşağıda yer alan Şekil 3'te ortaya konulmaktadır:

Şekil 3: Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinde Görev Verilen İlk 5 Üniversite

Bingöl Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım ve Havza Bazlı Kalkınma
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Hayvancılık
Düzce Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Sağlık ve Çevre
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım ve Jeotermal
Uşak Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstil, Dericilik ve Seramik

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda belirlenen üniversiteler ile alanlarına ilave olarak 12 Aralık 2018 tarihinde beş üniversitenin daha Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma projesine dâhil olmasına karar verilmiştir. Bu proje kapsamında görev tevdi edilen ikinci etap yükseköğretim kurumları aşağıda yer alan Şekil 4'te ortaya konulmaktadır:

Şekil 4: Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Projesinde Görev Verilen İkinci 5 Üniversite

Aksaray Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Spor ve Sağlık
Kastamonu Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Ormancılık ve Tabiat Turizmi
Muş Alparslan Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Hayvancılık
Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Çay
Siirt Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım ve Hayvancılık

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma adlı proje kapsamında görev alan yükseköğretim kurumlarının görev alanları itibariyle çalışmalara başladığı görülmektedir. Bu kapsamda, kendisine görev tevdi edilen birçok kurum, bu çerçevede görev ifa edecek öğretim elemanı ve idari personelleri için görevlendirme işlemlerini yapmış, bu bağlamda politika metinleri hazırlamış, bilimsel ve teknik alt yapılarının teminine yönelik girişimlere bulunmaya başlamıştır. Ayrıca, Yükseköğretim Kurulunun da belirli periyotlar dâhilinde, yükseköğretim kurumları tarafından yürütülen faaliyetler ile bilgi almaya yönelik kurumsal veya kolektif anlamda toplantılar organize ettiği görülmektedir.

3.2.2.6. Araştırma Üniversiteleri

Yükseköğretim Kurulunun Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma projesine ilave olarak yürüttüğü bir diğer proje ise Araştırma Üniversiteleri adlı projesidir.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yürütülen ve ülkemizin öncelikli hedeflerine ve alanlarına yönelik birtakım süreçleri ihtiva eden bu proje, kuruldukları dönemler itibariyle uzun bir dönem faaliyet yürüten üniversiteler arasından özellikle araştırma yetkinliğinin üst seviyede olduğu kurumlardır. Araştırma üniversitelerinin belirlenmesinde; nitelikli bilgi üretimi, doktoralı insan kaynağının yetiştirilmesi, araştırma ve geliştirme faaliyetleri, uluslararası çıktı odaklı işbirlikleri, bilimsel araştırma ve yayın çıktıları gibi kriterler temel alınarak on bir asıl beş tane de aday yükseköğretim kurumu bu projeye dâhil edilmiştir. Proje kapsamında belirlenen üniversiteler aşağıda yer alan Şekil 5'te ortaya konulmaktadır:

Şekil 5: Araştırma Üniversitesi Olarak Belirlenen Asıl ve Aday Üniversiteler

Asıl Üniversiteler

- Ankara Üniversitesi
- Boğaziçi Üniversitesi
- Erciyes Üniversitesi
- Gazi Üniversitesi
- Gebze Teknik Üniversitesi
- Hacettepe Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
- İstanbul Teknik Üniversitesi
- İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Aday Üniversiteler

- Çukurova Üniversitesi
- Ege Üniversitesi
- Selçuk Üniversitesi
- Uludağ Üniversitesi
- Yıldız Teknik Üniversitesi

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Araştırma Üniversiteleri projesi, öğretim elemanları tarafından yürütülen araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sunularak yükseköğretim kurumları tarafından yürütülen araştırma ve üretilen yayın sayısına ivme kazandırılmasını amaç edinen bir projedir.

3.2.3. Uluslararasılaşma

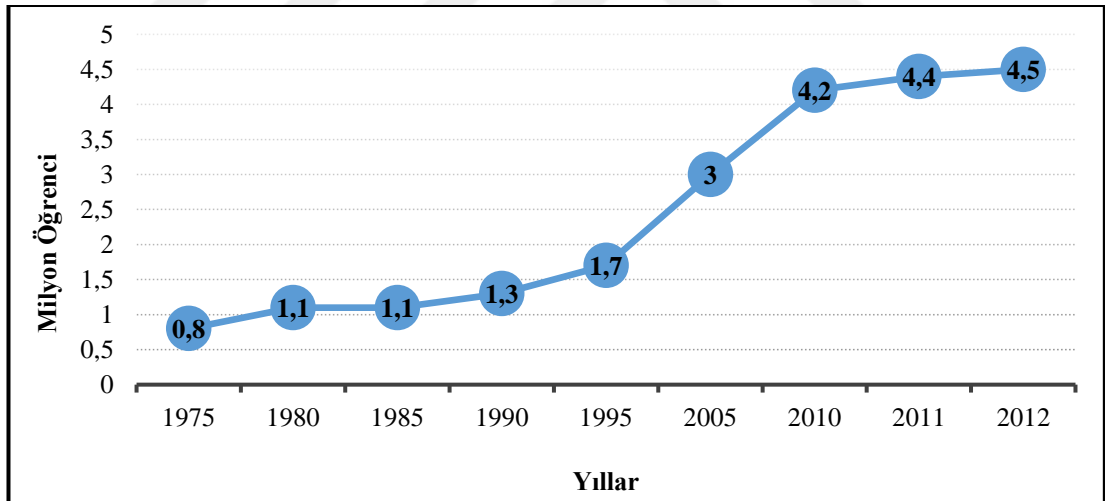
Günümüzün küresel hale gelen dünyası; bilgi ve iletişim teknolojileri ile ticaret ve turizm gibi alanlar ilk sırada yer almak üzere pek çok alan içerisinde ülkeler arasında bir rekabete sahne olmaktadır. Yükseköğretim alanı da üzerinde taşıdığı büyük potansiyelden dolayı son yıllarda önemli bir uluslararası rekabet alanı olarak görülmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, yükseköğretim alanında uluslararasılaşma konusu ile ilgili olarak stratejiler belirleyip bunları hayata geçirmek için çaba sarf etmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2019c: 3).

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliği başta yer almak üzere yükseköğretim alanı içerisinde değerlendirilen uluslararası tüm faaliyet ve işbirliklerini kapsamaktadır. Uluslararasılaşma kavramı içerisinde belirtilmesinde fayda görülen diğer bir kavram ise uluslararası öğrenci kavramıdır (Yükseköğretim Kurulu, 2019c:7).

Uluslararası öğrenci UNESCO tarafından yapılan tanımlamaya göre “Eğitim amacıyla ulusal veya bölgesel sınırları aşmış ve şimdi kendi menşei ülkelerin dışında kayıtlı öğrenci” (UNESCO, 2019) ve OECD tarafından yapılan tanımlamaya göre ise “Yabancı öğrenci, vize ya da özel izinler çerçevesinde kendi ülkesi dışında akredite bir kurumda belli bir öğrenim programına katılma hakkı verilen kişi” (OECD, 2015) şeklinde ifade edilmektedir.

Dünya genelinde yaşanan öğrenci hareketliliğinin yıllar itibariyle gelişimi aşağıda yer alan Grafik 13’te gösterilmektedir.

Grafik 13: Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Kaynak: OECD (www.oecd.org)

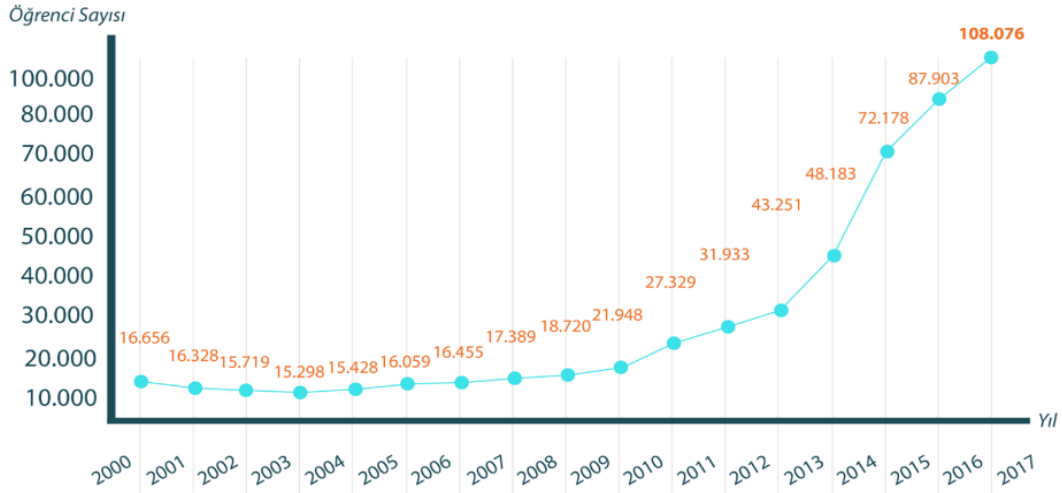
Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde; dünya genelindeki uluslararası öğrenci sayısının 1970’li yıllarda 800 bin öğrenci civarında iken bu rakamın 2012 yılında 4,5 milyona ulaştığı görülmektedir. Bununla birlikte bu rakamın 2022 yılında ise 8 milyon civarında gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Uluslararasılaşma ve uluslararası öğrenciler konusu 10’uncu Kalkınma Planı ile ülkemizin öncelikli hususları arasında kendisine yer bulmuştur. Türkiye’nin

uluslararası öğrenci potansiyelinden aldığı pay ise dünyanın genelinin % 0,7'sine tekabül etmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2019c: 3).

Yurtdışından Türkiye'ye gelerek yükseköğretim hizmetlerinden yararlanan öğrenci sayıları aşağıda yer alan Grafik 14'te gösterilmektedir.

Grafik 14: Türk Yükseköğretimindeki Uluslararası Öğrenci Sayıları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde Türk yükseköğretimi içerisindeki uluslararası öğrenci sayısının son on sekiz yıllık dönem içerisinde genel anlamda bir artış yaşadığı görülmektedir. Buna rağmen, 2002 ile 2004 yılları arasındaki veriler incelendiğinde bu dönem içerisinde uluslararası öğrenci sayısında bir azalma meydana geldiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte uluslararası öğrenci sayısının özellikle 2010 yılından itibaren hızlı bir yükseliş eğilimi içerisine girdiği görülmektedir. Türk yükseköğretim sisteminde eğitim alan uluslararası öğrenci sayısı 2017-2018 Eğitim ve Öğretim döneminde ise 125.138 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin son yıllarda yükseköğretimde uluslararasılaşma konusunda büyük bir gelişme gösterdiği gözlemlenmektedir. Yükseköğretimde uluslararasılaşma süreci kapsamında ülkemizde yürütülen projelerden bazıları şunlardır (Yükseköğretim Kurulu, 2019c: 15):

- Bologna Süreci,
- Mevlana Değişim Programı,
- Erasmus ve Erasmus+ programları.

3.2.3.1. Bologna Süreci

Bologna Deklarasyonu, 1999 yılında 29 Avrupa ülkesinin yüksek eğitimden sorumlu Bakanları tarafından imzalanmıştır. Bu deklarasyonun temelini ise 1998 yılındaki Sorbonne Konferansı oluşturmaktadır. Oluşturulduğu günden bu yana Bologna Süreci, kırk sekiz Avrupa ülkesinin hükümetler arasında uygulamaya koyduğu bir yükseköğretim alanı işbirliği projesi olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Devletlerin idari makamlarının, yükseköğretim kurumlarının, öğretim elemanları ve öğrencilerin, kalite güvence ajanslarının ve uluslararası kuruluşlarının yükseköğretim alanının uluslararasılaşma düzeyinin iyileştirilmesine yardım etmesini hedefleyen bir süreçtir (Avrupa Birliği, 2019). Bu sürecin odaklandığı asli konular;

- Lisans ve lisansüstü öğretim sistemleri üzerine iki aşamalı bir derece yapısının oluşturulması,
- Yükseköğretimde tanıma ve denklik dereceleri ile öğrenim sürelerinin tanınması,
- Kalite güvence sistemlerinin kurulması ve güçlendirilmesidir.

Türkiye’de Bologna Sürecine 2001 yılından itibaren uygulanan bir proje olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk yükseköğretiminde Bologna Süreci’nin uygulanmasıyla birlikte;

- Eğitim ve öğretim kalitesinin artırılması,
- Öğrencinin merkeze alındığı ders programları ve uygulamalarının oluşturulması,
- Yükseköğretim kurumlarının uluslararası alandaki rekabet gücünün artırılması,
- Uluslararası hareketliliğinin teşvik edilmesi,
- İstihdam edilebilirlik seviyesinin yükseltilmesi,
- Derece ve diplomalarının tanınırlığının artırılması,
- Şeffaflığın artırılması gibi hususlar amaçlanmaktadır (Erdoğan, 2019).

Bologna Sürecinin temel amacı; Avrupa yükseköğretim alanında akademik bir standart oluşturarak, eğitim sistemlerini birbirleriyle bağdaştırmak ve Avrupa Yükseköğretim Alanını (AYA) birbiriyle tam uyumlu bir hale getirmek olarak ifade edilmektedir. Süreç, var olan yükseköğretim sistemlerinin ortak bir payda üzerinde

buluşturulması temeline dayanmaktadır. Böyle bir yapının kurulması ile birlikte öğrenci hareketliliğinin artırılması, ortak eğitim sürelerinin oluşturulması, eğitim müfredatlarının geliştirilmesi, akademik derecelerin tanınması gibi bir dizi yeniliğin yaşama geçirilmesi planlanmaktadır. Bu girişimler ile birlikte küresel odaklı, rekabetçi bir anlayışa sahip ve işbirliğine dayalı bir Avrupa Yükseköğretim Alanının (AYA) oluşturulması hedeflenmektedir.

Bologna Süreci ile ilgili olarak ifade edilen hususların yanı sıra, öğrenim süreçlerindeki seçimlik derslerin arttırılmasını teşvik etmesi ile sınavların ölçme ve değerlendirme yönteminde bağıl değerlendirme sistemlerinin kabul etmesinin talep edilmesi, bu sürecin öğrenci tercihlerini öncelik edinen ve öğrenci odaklı bir anlayışa sahip bir yapılanmayı benimsediğini göstermektedir.

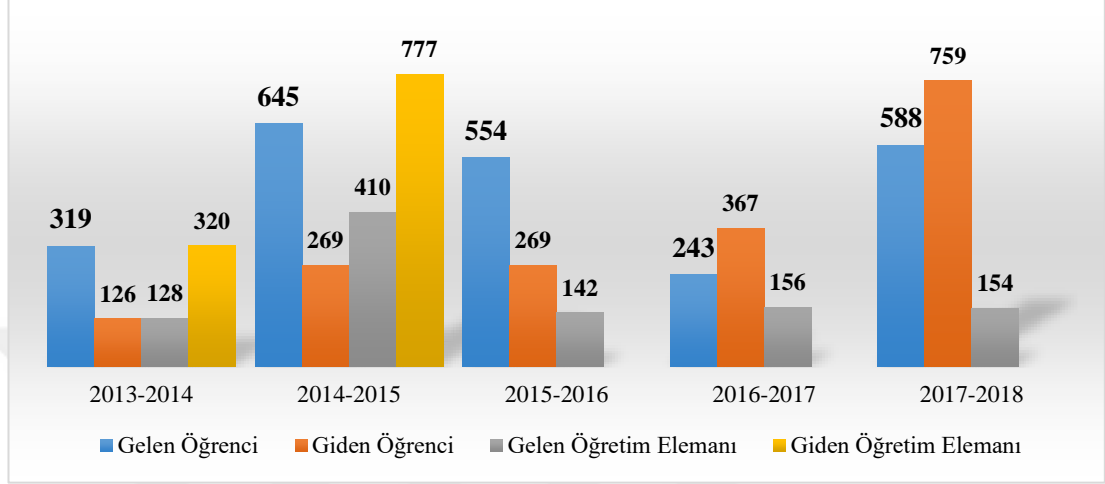
3.2.3.2. Mevlâna Değişim Programı

Mevlâna Değişim Programı olarak adlandırılan program ülkemizde eğitim veren yükseköğretim kurumları ile yurtdışında bu görevi ifa eden yükseköğretim kurumları arasındaki öğrenci ve öğretim elemanı değişimini sağlayan bir program olarak ifade edilmektedir. Programa ilişkin olarak 23 Ağustos 2011 tarih ve 28034 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Mevlana Değişim Programına İlişkin Yönetmelik*” ile öğrenciler ve öğretim elemanlarının değişiminin önü açılmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019ç).

Mevlana Değişim Programlarının diğer değişim programlarından temel farkı, değişim programı bünyesindeki hareketliliğinin hiçbir coğrafi bölge ayrımı olmaksızın tüm yükseköğretim kurumlarını kapsaması hususudur. Mevlana Değişim Programında; programa dâhil olan öğrenciler en az bir ve en fazla iki dönem eğitim almak için, öğretim elemanları ise, en az 1 hafta ve en fazla üç ay süre ile ders vermek üzere programdan yararlanabilmektedir. Aynı durum fiili mütakabiliyet esası gereğince yurtdışındaki öğrenciler ve öğretim elemanlarının da ülkemizde bu programdan faydalanmasını sağlamaktadır. Program, 2016-2017 Eğitim ve Öğretim döneminden itibaren “*Ülke Odaklı*” ve “*Alan Odaklı*” olarak iki farklı kategori altında yürütülmeye başlanmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019ç).

2013-2014 ile 2017-2018 Eğitim ve Öğretim dönemleri arasında Mevlana Değişim Programı kapsamında ülkemize gelen ve ülkemizden giden öğrenci ve öğretim elemanı sayısına ilişkin veri aşağıdaki Grafik 15’te yer almaktadır.

Grafik 15: Mevlana Değişim Programı Kapsamında Türkiye’ye Gelen ve Türkiye’den Giden Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde; Mevlana Değişim Programı çerçevesinde ülkemize gelen öğrenci ve öğretim elemanı sayılarında istikrarlı bir gelişme veya zayıflama görülmemektedir. Ülkemizden giden öğrenci sayıları genel anlamda artış göstermesine rağmen, 2015-2016 döneminden itibaren Program kapsamında yurtdışına hiçbir öğretim elemanının gitmediği tespit edilmiştir.

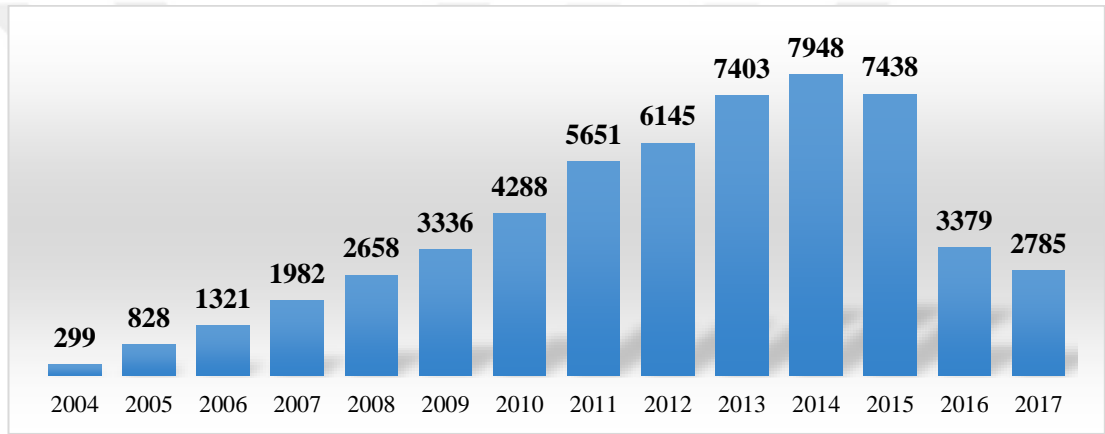
Mevlana Değişim Programı, yurtdışındaki yükseköğretim kurumları ile öğrenci ve öğretim elemanı değişimi üzerine faaliyet yürütmektedir. Bu bağlamda; öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğinin teşvik edilmesi, uluslararası rekabet ve iş birliğinin artırılması gibi hususlar programın temel hedefleri arasında yer almaktadır.

3.2.3.3. Erasmus Programı

Erasmus Programı, Avrupa Birliği tarafından 1987 yılında faaliyete geçirilmiş bir öğrenci değişim programıdır. Erasmus programı, bir öğrenci değişim programı olarak kurulmasına rağmen zaman içerisinde öğretim elemanlarının değişiminin ve yükseköğretim kurumlarının uluslararası işbirliğinin de geliştirilmesine yönelik süreç yürütecek şekilde genişletilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2017: 16).

2013 yılında Avrupa Birliği Kültür ve Eğitim Komitesi Erasmus Programını 2014 ile 2020 yılları arasını kapsamı planlanan “Erasmus +” programı ile değiştirmiştir. Erasmus + programı; Avrupa Birliğinin Avrupa’nın eğitim ve öğretime yönelik stratejisi çerçevesinde (ET2020) ifade edilen amaçlarına ilave olarak Avrupa 2020’nin büyüme, iş, sosyal eşitlik ve katılım stratejisine katkıda bulunmak amacıyla eğitim, öğretim, gençlik ve sporun desteklenmesine yönelik olarak uyguladığı bir programdır. 2004 ile 2017 yılları arasında Erasmus Programı kapsamında ülkemize gelen öğrenci ve eğitimci sayısına ilişkin veri aşağıdaki Grafik 16’da yer almaktadır (Avrupa Birliği, 2019).

Grafik 16: Erasmus Programı Kapsamında Türkiye’ye Gelen Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları

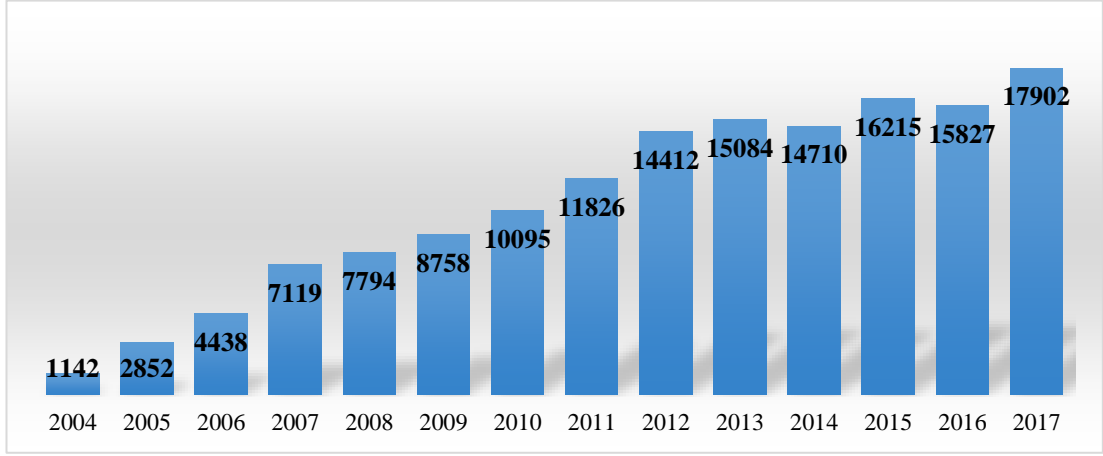

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde Erasmus ve Erasmus + programı kapsamında ülkemize gelen öğrenci ve öğretim elemanı sayısının 2004 ile 2014 yılları arasında sürekli bir artış gösterdiği, ancak bu dönemden itibaren giderek azaldığı görülmektedir. 2016 yılı itibariyle meydana gelen hızlı azalmanın temel sebebinin 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen darbe girişimi sonucunda, yurtdışında yaşayan ve Türkiye’de eğitim alma potansiyeline sahip öğrencilerin güvenlik ile ilgili olarak endişeleri sebebi ile gerçekleştiği düşünülmektedir.

2004 ile 2017 yılları arasında Erasmus Programı kapsamında yurtdışına giden öğrenci ve eğitimci sayısına ilişkin veri ise aşağıdaki Grafik 17’de yer almaktadır (Avrupa Birliği, 2019).

Grafik 17: Erasmus Programı Kapsamında Yurtdışına Giden Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (www.yok.gov.tr)

Yukarıda yer alan grafik incelendiğinde Erasmus ve Erasmus + programı kapsamında yurt dışına giden öğrenci ve öğretim elemanı sayısının 2004 ile 2013 yılları arasında sürekli bir artış gösterdiği, 2014 yılında bir önceki döneme nazaran kısmen azaldığı, 2015 yılında kısmen arttığı, 2016 yılında yine kısmen azaldığı ve 2017 yılında yine kısmen arttığı görülmektedir.

Ayrıca Erasmus ve Erasmus + öğrenci ve öğretim elemanı değişim programının, değişimin teşvik edilmesi sağlanarak yükseköğretim alanındaki uluslararasılaşma ve hareketliliğe katkı sağladığı değerlendirilse de bu programların sosyal, siyasi ve kültürel değerlerin taşınmasını da hedefleyen programlar olduğunu ifade etmekte yarar bulunmaktadır.

3.2.4. Kalite Güvence Sistemi ve Akreditasyon

20'nci yüzyılın sonlarından beri yükseköğretim kurumları ve bu kurumlardaki öğrenci sayısında yaşanan hızlı artış, bu artış içerisinde özel ve farklı sunum tekniklerinin gelişmesi ve bilimsel özerklik anlayışında yaşanan değişimler ülkemizdeki “Kalite Güvencesi” sorununu gündeme getirmiştir. Bu durumun yanı sıra uluslararası alanda yaşanan öğrenci hareketlilikleri ve yükseköğretim kurumlarının sınır ötesi konumu gibi hususlar ile birlikte diploma eşdeğerliklerinin tanınması ile bölüm veya programların akreditasyon süreçleri de önemli gündem maddeleri arasında kendilerine

yer bulmuştur. 1980 yılından başlayarak gelişmiş ülkeler “*Ulusal Kalite Güvence Ajansı*” nı kurmuşlardır. Bu ajanslarının neredeyse tamamına yakını devletler tarafından finanse edilmekle birlikte, bu ajansların bağımsız (özerk) bir yapıya sahip oldukları görülmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2007: 22).

Türkiye’de yükseköğretim alanında yaşanan niceliksel büyümenin niteliksel gelişmeler ile desteklenmesi ve gelişmelerin değerlendirilmesi amacıyla bir Kalite Kurulu’nun kurulması gerektiği hususu uzun zamandır tartışılan ve Avrupa yükseköğretim alanında ülkemize yöneltilen bir eleştiri konusunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede, hem yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesini yapan ve değerlendirme raporlarını kamuoyu ile paylaşarak bir oto-kontrol mekanizması işlevi gören hem de bölüm ve program akreditasyonlarını yapan kurumların yetkilendirilmesi üzerine çalışma yürüterek sürecin daha etkin bir şekilde yönetilmesi üzerine faaliyet yürüten bir kurumun kurulması artık kaçınılmaz boyutlara ulaşmıştır.

Yükseköğretim alanında gerçekleştirilmesi hedeflenen niteliksel gelişmelerin en önemli araçlarından birisi olan bağımsız bir Kalite Kurulunun kurulması “*Yeni YÖK*” ün birincil hedefi olarak belirlenmiştir. Yükseköğretim Kurulu bu kurumun kurulması için bir taraftan kanuni altyapının hazırlanması ve yürürlüğe konulması için girişimlerde bulunmuş diğer taraftan ise bu kurumun kurulmasına yönelik olarak bir yönetmelik çalışması yapmıştır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yürütülen girişimler sonucunda 1 Temmuz 2017 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7033 sayılı Kanun’un 18’inci maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na eklenen Ek 35’inci maddede yer alan hüküm ile ülkemizde bağımsız, idari ve mali açıdan özerk bir Kalite Kurulu kurulmuştur.

Yükseköğretim Kalite Kurulu’nun temel görevleri şunlar olarak ifade edilmektedir:

- Yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesini yapmak,
- Akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve tanınması süreçlerini yürütmek,
- Yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi kültürünün içselleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını sağlamak.

3.2.5. Dijitalleşme Çalışmaları ve Veri Paylaşımı

Bilişim teknolojilerinin ortaya çıkması ve günümüzde hızlı bir şekilde gelişmesi ile birlikte sunulan kamu hizmetlerinin ve yürütülen işlemlerin, teknolojinin getirdiği imkânlardan azami şekilde faydalanılarak verilerin bilişim sistemleri vasıtası ile toplanması, derlenmesi ve paylaşılması konusu da beraberinde getirmektedir. Sürecin bu sistemler vasıtası ile işletilmesi halinde bürokrasinin ortaya çıkardığı bir durum olan, verinin oluşturulması, arşivlenmesi ve dağıtılmasında yaşanan yavaşlık da ortadan kaldırılarak bürokratik engellerin tedrici bir şekilde kaybolacağı hâkim görüş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda; yükseköğretim alanında yürütülen kamu hizmetlerinin ve toplanan verilerin bilişim sistemlerinden yararlanılarak daha etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesi ve sunulması konusu gündeme gelmiştir. Bu çerçevede; sunulan eğitim ve öğretim hizmetleri, teknik ve bilimsel manada araştırma faaliyetleri ile bu faaliyetlerin yayımı bilişim sistemlerinden daha fazla faydalanmak suretiyle sunulmaktadır.

3.2.5.1. Dijital Dönüşüm Çalışmaları

Yükseköğretim Kurulu da dijitalleşme çalışmaları kapsamında “*Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi*” adlı projeye başladığını ifade etmiştir. Küreselleşme, rekabet, uluslararasılaşma, bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, bilgi toplumu, endüstri 4.0 uygulamaları, artan talep ve değişen öğrenci görüntüsünün bir sonucu olarak yeni teknolojilerin temin edilmesi, bu teknolojileri kullanacak olan insan kaynağının bu sürece hazırlanması ve ardından faaliyete geçirilmesi dijital dönüşüm olarak ifade edilmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2019f: 97).

Yukarıda yer alan Endüstri 4.0 adlı uygulamanın açıklanmasında fayda bulunduğu değerlendirilmektedir. Endüstri 4.0 adlı uygulama 2011 yılında Almanya'nın Frankfurt kentinde gerçekleştirilen bir fuarda ortaya konulan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Almanya Federal Hükümeti Endüstri 4.0 adlı uygulamayı yüksek teknoloji stratejilerinin en önemli girişimlerinden birisi olarak ilan ettiği için

bu kavram günümüzde geniş bir alan içerisinde kullanılmaya başlanmıştır. Uygulama; akıllı fabrika ve akıllı üretim, ürün ve hizmetlerin geliştirilmesinde yeni sistemlerin oluşturulması, öz örgütlenme modelinin uygulanması, akıllı ürün geliştirilmesi, tedarik ve dağıtımda yeni sistemlerin kullanımı, insan ihtiyaçlarına uyum sağlama, fiziksel sistemlerin siber ağ ile takip edilmesi, akıllı kent uygulamaları ile dijital anlamda sürdürülebilir bir yapının inşası gibi kavramlar üzerine odaklanmaktadır (Ertuğrul ve Deniz, 2018: 165).

Bu proje kapsamında belirlenen yol haritasında, bu uygulamaların başlangıç aşamasının pilot üniversiteler eliyle yürütülmesine karar verilerek bu çerçevede sekiz üniversite belirlenmiştir. Pilot üniversitelerden elde edilen tecrübeler ile yükseköğretim kurumlarının tamamında uygulanacak bir dijital dönüşüm modelinin hayata geçirileceği de vurgulanan bir konudur (Yükseköğretim Kurulu, 2019f: 97)

Proje kapsamında pilot olarak belirlenen üniversiteler şunlardır:

- Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
- Bayburt Üniversitesi,
- Bingöl Üniversitesi,
- Iğdır Üniversitesi,
- Munzur Üniversitesi,
- Muş Alparslan Üniversitesi,
- Siirt Üniversitesi,
- Şırnak Üniversitesi.

3.2.5.2. Veri Paylaşımı

Yükseköğretim Kurulu, bilişim sistemlerinde yaşanan gelişmelerin yarattığı olumlu çıktılardan daha fazla yararlanmak amacı ile yükseköğretim alanında yürütülen işlemlerin de bu sistemler aracılığı ile toplanması, derlenmesi ve paylaşılması kapsamında faaliyet yürütmekte ve uygulamalar geliştirmektedir.

Bu kapsamda belki de en önemli veri toplama aracı olarak görülen sistem, YÖKSİS uygulaması diğer bir ifade ile Yükseköğretim Bilgi Sistemi'dir. Bu sistem yükseköğretim kurumları, bu kurumların akademik birimleri, bu kurumlarda görev yapan öğretim elemanları ile öğrenim gören öğrencilere ilişkin detaylı bir veri havuzunu içermektedir.

Yükseköğretim Bilgi Sisteminde yer alan verilerden faydalanılarak YÖKAKADEMİK uygulaması hayata geçirilmiştir. Devlet ile vakıf yükseköğretim kurumlarının tamamında görev yapan öğretim elemanlarının eğitim bilgileri, bilimsel çalışmaları, verdiği dersler ve yönettiği tezler, idari görevleri, aldığı ödülleri, yükseköğretim dışındaki deneyimleri gibi birçok bilginin bir arada bulunduğu bir veri havuzunun kamuoyu ile paylaşıldığı görülmektedir. YÖKAKADEMİK uygulamasının bilim hayatının geliştirilmesine, bilgi edinme süreçlerinin hızlandırılmasına, yükseköğretim kurumları ile yürütülecek işbirliklerinin artırılmasına katkı sağlayacağı ve bu uygulamanın şeffaf, hesap verebilir ve erişilebilirlik hedefleri çerçevesinde hayata geçirildiği ifade edilmektedir (Yükseköğretim Kurulu, 2019a: 50).

Yükseköğretim Kurulu tarafından yaşama geçirilen bir diğer uygulama da “*Yükseköğretim Program Atlası*” dır. Bu uygulama Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezinden alınan verilerden yola çıkarak yükseköğretim öğrencisi adaylarının yükseköğretim kurumu tercihlerinin daha sağlıklı bir zemin üzerinde yürütebilmelerine katkı sağlamak ve adayların bilinçli kararlar vermesini desteklemek amacıyla faaliyete geçirilen bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2019e: 51).

3.2.5.3. e-Devlet Uygulaması Kapsamında Yürütülen Faaliyetler

Yeni Kamu Yönetimi anlayışının ortaya çıkmasının yanı sıra bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, kamu otoritelerinin, bürokratik süreçlerin ortadan kaldırılmasına yönelik girişimlerde bulunmasına neden olmuştur. Bu kapsamda; etkin, ekonomik ve verimli bir devlet yapının inşa edilmesinin yanı sıra idari işlemlerin vatandaşa daha nitelikli ve seri bir şekilde sunulması bağlamında birçok faaliyet yürütülmektedir.

Birçok ülkenin, yürütülen idari işlemlerin elektronik ortama taşınması, servis sağlayıcılarının yardımıyla ve internet erişimi vasıtasıyla vatandaşa sunulmasına yönelik çalışmalar yürüttüğü görülmektedir. Bu bağlamda yürütülen faaliyetler, genel bir ifade ile e-Devlet uygulamaları adını almıştır. Kamu otoriteleri tarafından yürütülen işlemlerin bir boyutu bürokratik işlemlerin ortadan kaldırılması ise de diğer bir yanı da şeffaf ve hesap verebilir bir yapının inşa edilmesi üzerine kurgulanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bürokratik süreçlerin bilgi ve iletişim teknolojilerinden yaşanan değişme ve gelişmelere paralel olarak daha hızlı ve şeffaf bir şekilde yürütülmesi adına 2006 yılında e-Devlet uygulamasına geçmiştir. Bu uygulama ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerin elektronik ortam ile entegre edilerek toplum içerisinde yaşayan bireylerin kendileri ile ilgili bürokratik bilgilere erişmesi sağlanarak hem teknolojik imkanlardan yararlanılması hem de kamunun bu alanda bir tasarruf sağlaması amaçlanmıştır.

e-Devlet uygulamasının hayata geçirilmesi ile birlikte yükseköğretim üst kuruluşları ve yükseköğretim kurumları da bu sistem içerisinde kendilerine yer edinmeye başlamıştır. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, kendi görev alanı içerisinde yer alan bazı verileri doğrudan, yükseköğretim kurumlarının görev alanı içerisinde yer alan bazı verileri ise bu kurumlardan gelen servis sağlayıcılar üzerinden dolaylı olarak bu uygulama üzerinden paylaşmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından e-Devlet Kapısı adlı uygulama üzerinden toplum ile paylaşılan hizmetler şunlardır:

- Üniversite E-Kayıt ve Belge Doğrulama,
- Denklik Başvuru Sorgulama ve Doğrulama,
- Denklik Durum Belgesi Sorgulama,
- Yurtdışı Denklik Ön Başvurusu,
- Elektronik Belge Yönetim Sistemi Evrak Doğrulama,
- Okul Tanıma Belgesi Sorgulama ve Doğrulama,
- Öğretim Elemanı Belgesi Sorgulama ve Doğrulama,
- Öğrenci Belgesi Sorgulama ve Doğrulama,
- Yükseköğretim Mezun Belgesi Sorgulama ve Doğrulama.

Ayrıca; yukarıda bahsedilen ve çeşitli uygulama araçlarıyla toplumun hizmetine sunulan elektronik hizmetlere ilave olarak Doçent adaylarının başvurularının alınması, toplanması ve bu başvurulara ilişkin değerlendirme sürecinin sistem üzerinden yürütülmesine yönelik olarak bir çalışma yapıldığı ve Doçentlik Bilgi Sistemi adı verilen uygulamanın hem adayların hem de jüri üyeleri ile yükseköğretim otoritelerinin kullanımına sunulduğu görülmektedir.

Yükseköğretim kurumlarına kayıt işlemleri, 2014-2015 Eğitim ve Öğretim dönemi itibariyle e-Devlet Kapısı adlı uygulama üzerinden elektronik olarak gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, hali hazırda devlet yükseköğretim kurumlarının tamamının ve vakıf yükseköğretim kurumlarının bir çoğu bilişim alt yapılarını tamamlayarak sürece entegre oldukları ifade edilmektedir E-Kayıt işlemlerinin başlaması ile birlikte yükseköğretim kurumunu kazanan adaylar, internet erişimine sahip olunan herhangi bir yerden e-Devlet Kapısı adlı uygulamaya girerek bu işlemleri pratik bir şekilde gerçekleştirebilmektedir. Yürütülen bu uygulamanın pratik olmasının yanı sıra diğer bir avantajı da ekonomik boyut üzerinedir. E-Kayıt uygulamasının yaşama geçirilmesi ile birlikte hem adaylar ve aileleri hem de yükseköğretim kurumları bu uygulama sayesinde tasarruf etmiştir. Bu bağlamda, Yükseköğretim Kurulu tarafından açıklanan verilere göre 2018 yılında 250 Milyon, 2017 yılında 215 Milyon, 2016 yılında 200 Milyon ve 2015 yılında 100 Milyon Türk Lirası tasarruf sağlanmıştır (Yükseköğretim Kurulu, 2019g) (NTV, 2019) (Hürriyet Gazetesi, 2019).

Ayrıca, 16 Temmuz 2008 tarih ve 26938 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2008/16 sayılı Başbakanlık Genelgesine göre; tüm yükseköğretim kurumları, faaliyetleri çerçevesinde yürüttükleri işlemleri elektronik yazışma sistemleri aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda yürütülen işlemlere ilişkin yazışmalar elektronik ortamda yapılmaktadır. Bu sayede, bu yazılar elektronik olarak kayıt altına alınmakta ve arşivlenmekte, bu evraklara istenildiği anda erişilmektedir. Bununla birlikte; oluşturulan bu evraklar, kamu otoritelerinin de idari, mali ve hukuki, bakımdan bir iyileşme ve tasarrufa yönelmesini sağlamaktadır.

3.3. Türkiye’de Yükseköğretim Hizmetlerinin Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Değerlendirilmesi

Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretim alanının planlanması, koordine edilmesi, düzenlenmesi ve denetlenmesi adına kurulmuş bir kamu kurumudur. Bu kurum Türkiye’nin tüm bölgelerini kapsayacak şekilde bir faaliyet alanına sahip olup yükseköğretim alanında temel belirleyici organizasyonel yapı olarak görülmekte ve değerlendirilmektedir. Yükseköğretim Kurulu gibi yükseköğretim alanı içerisinde merkezi bir kurumun kurulması kamu yönetimi anlayışındaki değişim bağlamında incelendiğinde yaşanan bu değişimin, Yeni Kamu Yönetimi anlayışının merkeziyetçi kamu otorite yapısının terk edilmesi ve âdem-i merkeziyetçi yapıların oluşturulması, devletin müdahaleci anlayışının zayıflaması gibi temel değerleri ile çeliştiği ve Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının devamı niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir.

1982 Anayasası yürürlüğe girmeden önce, yükseköğretim kurumlarının niteliğine bakıldığında bu kurumların tümünün üniversite statüsünde ve kamu otoritelerine ait olduğu görülmektedir. Anayasa’nın yürürlüğe girmesi ile birlikte yükseköğretim alanı, vakıfların da yükseköğretim kurumu kurarak sistem içerisinde faaliyet gösterebildiği bir alan haline gelmiştir. Yaşanan bu gelişmeler ile birlikte yükseköğretim alanı, içerisindeki kurumların yalnızca kamu otoritelerinin sahip olabildiği bir alan olmaktan çıkmış ve bu alanda kamu otoritelerinin payı azalmaya başlamıştır. Ayrıca her ne kadar vakıf yükseköğretim kurumu statüsünde olsalar da bu kurumlar tarafından yürütülen bazı faaliyetlerin özel sektörün ilke, teknik ve uygulamaları ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu değişikliğin Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanları olan devlet hâkimiyetinin küçültülmesi ve özel sektöre ait ilke, teknik ve uygulamalarının kamu sektöründe de uygulanmaya başlaması gibi değerler ile uyum sağladığı ve dolayısıyla Yeni Kamu Yönetimi anlayışı bağlamında gerçekleştiği değerlendirilmektedir.

Yükseköğretim Kurulu kurulmadan önceki son dönemlerde ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik alanda bazı olumsuz gelişmeler yaşaması, brüt okullaşma oranının düşük olması, yükseköğretim kurumlarının ülke sathına dengeli bir şekilde dağıtılmaması ve toplumun eğitim, kültür ve bilinç düzeyi, yükseköğretim alanında eğitim alan öğrenci

sayısının az olmasına yönelik bir görünüm arz etmiştir. Yükseköğretim Kurulunun kurulması ile birlikte alınan karar ve yürütülen politikaların sonucu olarak ülkenin tüm bölgelerinde ve birçok kentinde yükseköğretim kurumunun açılmaya başlanmasının yanı sıra toplumun daha bilinçli hale gelmesi, yükseköğretim alanındaki öğrenci sayısının artmasını sağlamıştır.

Öğrenci sayısında yaşanan artış ile birlikte öğretim üyesi ve öğretim elemanı sayısında da bir artış yaşanmıştır. Yükseköğretim Kurulunun kurulması ile birlikte öğretim elemanları için yapılan hukuki düzenlemeler ve yürütülen politikaların öğretim elemanı sayısını artırdığı saptanmıştır. Ancak yaşanan bu gelişmelerin aslında işin doğası gereği olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü ülke nüfusunun artması, toplumun daha bilinçli hale gelmesi ve dünyada yaşanan gelişmelerin, ülkemizde öğrenci ve öğretim elemanı sayısını olumsuz bir yönde etkilemesi zaten ihtimal dışında olan bir husustur. Öğrenci ve öğretim elemanı sayısının artmasından ziyade yükseköğretim alanındaki gelişmelerin daha rasyonel bir değerlendirme altında yapılabilmesinin, öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayılarında yaşanan değişim verileri üzerinden değerlendirilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında, bu oranın 1976-1977 ile 1981-1982 Eğitim ve Öğretim yılı içerisinde azalma eğilimine girdiği, bu dönemden sonra ise belirli dönemlerde bir önceki döneme kıyasla azalmasına rağmen genel olarak bir artış yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca günümüzdeki verinin ise yaklaşık olarak 1974-1975 yılındaki veri ile aynı seviyede olduğu saptanmıştır. Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında ise, bu oranın öğretim üyesine benzer şekilde 1976-1977 ile 1981-1982 Eğitim ve Öğretim yılı içerisinde azalma eğilimine girdiği, bu dönemin ardından belirli dönemlerde bir önceki döneme nazaran azalmasına rağmen genel olarak bir artış yaşandığı, bu artışın 2007-2008 Eğitim ve Öğretim yılından itibaren ivme kazandığı görülmektedir.

İçinde bulunduğumuz dönem ile 1974-1975 yılı kıyaslandığında, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının yaklaşık iki katına çıktığı tespit edilmiştir. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının hemen hemen aynı kalmasına rağmen öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının iki katına çıkması, bu süre zarfında öğretim yardımcısı olarak da adlandırılan öğretim görevlileri ile araştırma görevlileri sayısının, öğrenci ve öğretim üyesi sayısındaki artış oranının altında kaldığını göstermektedir. Öğretim görevlilerinin temel görevi incelendiğinde bu görevlilerin yalnızca ders

vermekle sınırlı olarak görev yaptığı kabul edilmektedir. Ancak araştırma görevlileri öğretim üyesi olmaya aday olabilecek kişiler arasından seçilmekte ve kendileri üzerindeki bakış açısı da bu yönde olmaktadır. Öğretim yardımcısı olarak nitelendirilen bu kamu görevlilerinin istihdam sayılarının öğrenci sayılarının altında kalması, yükseköğretim kurumlarında görev yapacak olan öğretim üyelerinin azaldığını göstermektedir. Tespiti ve değerlendirmesi yapılan bu verilerden yola çıkıldığında öğretim elemanlarının eğitim ve öğretim hizmeti sunmakla daha fazla meşgul olacağı, bilimsel araştırma ve yayın faaliyetlerine ise daha az zaman ayıracağı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda tespiti yapılan bu gelişmeler kamu yönetimi anlayışında yaşanan değişimlere göre değerlendirildiğinde öğretim elemanlarının nicelik olarak artırılmasına yönelik yürütülen politikaların aslında başarılı sonuçlar ortaya koyamadığını bize göstermektedir. Bu durum da Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanlarından birisi olan etkinlik, ekonomiklik ve verimlilik gibi unsurların bu veriler ile bağdaşmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Yükseköğretim alanında hayata geçirilen ve değerlendirmesi yapılacak diğer bir husus da yakın dönemde yürütülmeye başlanan Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşma adlı projedir. Bu proje, yükseköğretim kurumlarının birbirinin aynı olmaması, farklılaşması, buldukları bölgelerin kalkınmalarında etkinlik seviyelerinin artırılması ve yükseköğretim alanındaki bilimsel araştırma ve yayın seviyesinin hem nicelik olarak hem de nitelik olarak yukarıya çıkarılmasına yöneliktir. Bu proje kapsamında birçok yükseköğretim kurumu spesifik alanlarda görev almış, araştırma kapasitesi yüksek olan bazı kurumlar araştırma üniversiteleri olarak belirlenmiştir. Yaşanan bu gelişmelerin hem yükseköğretim alanı hem de yükseköğretim kurumlarının buldukları bölgelerin ve dolayısıyla ülkenin kalkınması için nitelik artırıcı bir rol oynayacağı düşünüldüğünde yürütülen bu politikanın Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel değerleri ile uyum sağlayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, proje kapsamında hâlihazırda elde edilemeyen ancak yakın zamanda elde edilebilecek olan çıktılar, bu projenin etkinlik düzeyinin de tespit edilmesine imkân tanıyacaktır.

Hem eğitim ve öğretim alanı için hem de insan kaynağının daha nitelikli bir hale kavuşturulması için geliştirilen bir proje de Farabi Değişim Programıdır. Bu program, yurt içinde bulunan yükseköğretim kurumlarının öğrenci ve öğretim elemanı

değişimine dayanmaktadır. Buna göre; bu programa katılan öğrenciler farklı bir yükseköğretim kurumunda ders almakta, öğretim elemanları ise farklı bir yükseköğretim kurumunda ders vermektedir. Program sayesinde öğrencilerin ve öğretim elemanlarının bilgi, görgü ve donanımlarının artması sağlanarak programa katılanların niteliğinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Bu programın da Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanları ile uyum sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bilgi, iletişim ve teknoloji alanlarında meydana gelen değişimlerin yanı sıra uluslararası rekabet seviyesinin artması, devletleri ve kurumları bu alanda nitelik odaklı faaliyet yürütmeye ve yenilikçi girişimlerde bulunmaya yönlendirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler, ülkemizdeki yükseköğretim alanında da etkili olmuştur. Bu kapsamda Yükseköğretim Kurulu başlangıçta Ulusal Tez Merkezi adlı uygulamanın hayata geçirilmesi, hâlihazırda ise diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteği ile Açık Erişim Projesi gibi politikalar yürütmektedir. Ulusal Tez Merkezi, lisansüstü düzeyde üretilen tezlerin yükseköğretim kurumlarından temin edilerek toplanması, derlenmesi ve kamuoyu ile paylaşılmasına yönelik bir uygulamadır. Bu uygulama, hayata geçirilme süresi daha öncelere dayanmasına rağmen yakın dönemde gerçekleştirilen gerek yasal gerekse idari düzenlemeler ile daha kurumsal bir yapı üzerine oturtulmuştur. Bu uygulama ile birlikte bu alanda üretilen ürünler şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşılmakta, bu veriler yalnızca yükseköğretim alanı için değil birçok sektör için kaynak olarak kullanılmaktadır.

Açık Erişim Projesi ise yakın dönemde hayata geçirilen bir projedir. Bu proje, bilimsel araştırma ve yayın süreçleri sonrasında ortaya konulan akademik ürünlerin şeffaf bir şekilde toplum ile paylaşılması ve toplumun bu ürünlerden fayda sağlaması anlayışına dayanmaktadır. Yürütülen bu politika ile birlikte toplumun tüm kesimlerinin bu çıktılardan azami düzeyde verim elde etmesi amaçlanmaktadır. Ulusal Tez Merkezi ve Açık Erişim Projesi adlı uygulamaların şeffaf ve hesap verebilir bir toplum yapısının benimsenmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde faydalanılması, paydaşların kullanımına sunulması bu alanda üretilen çıktılarının niteliklerinin artırılması gibi yönleriyle Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel değerleri ile bağdaştığı değerlendirilmektedir.

Uluslararası alandaki rekabet anlayışında yaşanan değişim ve gelişim kamu otoritelerinin hem nicelik hem de nitelik yönünde politikalar yürütmesine neden olmuştur. Ülkemizdeki yükseköğretim alanı da bu gelişmelerden etkilenmiştir. Bu

kapsamda hem nitelik alanında bir değerlendirici mekanizma olarak Yükseköğretim Kalite Kurulu kurulması hem de uluslararasılaşmaya yönelik etkin politikalar yürütülmesi konuları gündeme gelmiştir.

1 Temmuz 2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren kanuni düzenleme ile hem yükseköğretim kurumlarının niteliksel değerlendirmesini yapmak hem de akreditasyon kuruluşlarını yetkilendirmek üzere bir kalite kurulu kurulmuştur. Bu gelişmenin yanı sıra küresel ölçekte yaşanan öğrenci hareketliliği, birçok yönü ile diğer ülkeleri etkilediği gibi ülkemiz de birçok açıdan bu durumdan etkilenmiştir. Bu kapsamda Yükseköğretim Kurulu tarafından 2018 ile 2022 yıllarını kapsamak üzere Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Yaşanan bu gelişmeler bir bütün halinde değerlendirildiğinde; yükseköğretim kurumlarının kalite seviyelerinin tespit edilerek yükseltilmeye çalışılması ve uluslararası arenada diğer üniversiteler ile rekabet etmesine destek olunması, öğrenci hareketliliğinin teşvik edilmesi suretiyle müşteri memnuniyetinin sağlanması ve uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi, uluslararasılaşma konusunda stratejik bir plan hazırlanması yönleriyle Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel değerleri ile uyum sağladığı değerlendirilmektedir. Yakın dönemde uygulamaya konulan bu politikaların etkinlik düzeyinin ise zaman içerisinde ortaya konulacak olan veriler ışığında tespit edilebileceği değerlendirilmektedir.

Yükseköğretim Kurulu tarafından hayata geçirilen ve verilerin birçoğu yükseköğretim kurumlarına ait olan elektronik uygulamalar ise değerlendirilmesi gereken diğer bir konudur. Bu kapsamda Yükseköğretim Bilgi Sistemi adlı uygulama elektronik uygulamaların birçoğunun sağlayıcısı ve başlangıcı konumundadır. Yükseköğretim kurumları tarafından yürütülen faaliyetlere ilişkin birçok bilgi, bu uygulama ile toplanmakta, değerlendirilmekte ve farklı uygulamalar ile kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Bu kapsamda öğretim elemanlarına ilişkin bilgilerin paylaşıldığı YÖKAKADEMİK adlı uygulama bu şekilde oluşturulan bir uygulamadır. Diğer bir uygulama ise Yükseköğretim Program Atlasıdır. Bu uygulama Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi üzerinden toplanan verilerin yükseköğretim kurumlarında okumaya aday olan kişilere sunulmasına yönelik olarak geliştirilen bu uygulamadır. Aday kişiler bu uygulama sayesinde, eğitim almak ve öğrenim görmek istediği programları tercih ederken bu programlara ait verileri birçok kriter bazında

görebilmekte ve tercihlerini daha bilinçli ve sistematik bir yaklaşım ile gerçekleştirebilmektedir.

Bu uygulamaların yanı sıra bahsedilmesi gereken diğer bir konu da e-Devlet Kapısı üzerinden sunulan hizmetlerdir. Birçok kamu kurum ve kuruluşu e-Devlet Kapısı adlı uygulama vasıtasıyla, verilerini vatandaşlar ile paylaşmaktadır. Bu kapsamda yükseköğretim üst kuruluşları ve yükseköğretim kurumları üniversite kayıt işlemleri, öğrenci bilgileri, öğretim elemanı bilgileri, resmi yazışma verileri, tanıma ve denklik hizmetleri işlemleri, doçentlik işlemleri ve mezuniyet verileri gibi birçok bilgi, işlem ve veriyi vatandaşlar ile paylaşmaktadır. Yürütülen bu işlemler ile birlikte paydaşların verileri şeffaf bir yapı ile sunulmakta, bürokratik süreçlerinin azaltılması sağlanmakta ve hem bireylerin hem de kamunun tasarruf etmesine olanak sağlanmaktadır. Yürütülen bu faaliyetlerin Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanları ile uyum sağladığı ve bu kapsamda yürütülen faaliyetler olduğu değerlendirilmektedir.

Yürütülen bu süreçlerin yanı sıra yakın bir dönemde ülkede uygulanmaya başlanan Dijital Dönüşüm çalışmaları, yükseköğretim alanında da kendine yer edinmiş ve bu kapsamda bir çalışma yürütülmüştür. Dijital Dönüşüm Çalışmaları çerçevesinde bazı yükseköğretim kurumları pilot uygulama alanları olarak belirlenmiş ve bu bağlamda faaliyet yürütmeye başlamıştır. Yürütülen bu faaliyetler sonucunda ortaya konulacak çıktıların etkinlik düzeyinin ise zaman içerisinde ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

20'nci yüzyılın son çeyrek döneminde sosyal, siyasal ve iktisadi alanlarda ortaya çıkan gelişmeler, kamu yönetimi anlayışının değişmesine neden olmuştur. Bu kapsamda Geleneksel Kamu Yönetimi anlayışının temel değerleri olarak ifade edilen aşırı merkeziyetçi yapı, katı hiyerarşik sistem, kurallara sıkı sıkıya bağlılık, devletin her alanda var olması ve bürokrasi, eleştiri oklarının hedefi haline gelmiştir. Bu dönemde ortaya atılan ve âdem-i merkeziyetçiliğin, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin ön planda tutulduğu bir devlet düzenini savunan, özel sektörün ilke, teknik ve uygulamalarından beslenen, müşteri odaklı bir yaklaşım benimseyen Yeni Kamu Yönetimi anlayışı, kamu yönetimi üzerinde hâkim anlayış olarak kabul görmüştür.

Kamu yönetimi anlayışı üzerine yaşanan bu değişim ve dönüşüm süreci, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, uluslararası rekabetin hız kazanması ve küresel işbirliklerinin artması ile birlikte tüm dünyayı derinden etkilemiştir. Yaşanan bu süreç, hem Türkiye'yi hem de Türkiye'deki yükseköğretim hizmetlerini doğrudan etkilemiştir.

Türkiye'de yükseköğretim alanının planlanması, koordine edilmesi, düzenlenmesi ve denetlenmesi gibi görevler tevdi edilen ve merkezi bir otorite görünümünde olan Yükseköğretim Kurulunun kurulması, aslında Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel değerleri ile çelişen bir girişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu kurum tarafından yapılan hukuki düzenleme, alınan kararlar ve yürütülen kamu politikaları incelenip analiz edildiğinde bu girişimlerin birçoğunun Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile uyum sağladığı sonucunun ortaya çıktığı görülmektedir.

1982 Anayasası ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile birlikte vakıflara, önce üniversite sonrasında ise meslek yüksekokulu olmak üzere yükseköğretim kurumu kurma imkânı verilmesi, yükseköğretim alanının yalnızca kamu otoriteleri tarafından sahip olunan kurumların faaliyet yürüttüğü bir alan olmasının önüne geçerek devletin bu alan içerisindeki hâkimiyet ve payının azalmasını beraberinde getirmiştir. Uygulamaya alınan bu düzenlemenin, devletin hâkimiyet alanının küçültülmesi ve özel sektörün ilke, teknik ve uygulamalarından yararlanması boyutlarıyla Yeni Kamu

Yönetimi anlayışının temel değerleri ile uyum sağlayan bir girişim olduğu değerlendirilmektedir.

Bilgi, iletişim ve teknoloji alanlarında meydana gelen gelişmeler ve günümüzde bu alanlarda yaşanan hızlı değişimler tüm hizmet sektörlerini etkilediği gibi yükseköğretim alanı da yaşanan bu süreçten etkilenmiştir. Bu kapsamda; hem Yükseköğretim Kurulu hem de yükseköğretim kurumları tarafından birçok kamu politikası hayata geçirilerek yaşanan bu değişme ve gelişmelere ayak uydurulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Ulusal Tez Merkezi adlı uygulamanın hayata geçirilmesi, Bölgesel ve Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma adlı projenin uygulamaya konulması, Açık Erişim Projesi ve Yükseköğretim Bilgi Sisteminin oluşturulması ve uygulamaya alınması bu kapsamda yürütülen faaliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası düzeyde yaşanan işbirliği ve rekabet süreçleri de yükseköğretim hizmetlerini doğrudan etkileyen hususlardır. Bu kapsamda hem öğrenci ve öğretim elemanlarının hareketliliğinin teşvik edilmesi hem de Avrupa Yükseköğretim Alanı ile bütünleşme sürecinin gerçekleştirilmesine yönelik birçok uygulama hayata geçirilmiştir. Bununla birlikte yurt içindeki kurumların eğitim süreç ve yapılarının, Avrupa ülkeleri ile benzer bir sistematığe sahip olmasına yönelik yapılan düzenlemeler, yurt dışında alınan lisans ve lisansüstü diplomalarının tanınması kapsamında yürütülen hizmetler, Enic-Naric kapsamında sürdürülen işlemler ve Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesinin hazırlanması bu bağlamda yürütülen faaliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası rekabet düzeyinin bu denli yüksek olduğu bir dönemde yakın dönem içerisinde kurulan Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından işleme alınan uygulamaların, yükseköğretim kurumlarının kalite seviyelerinin tespit edilmesi ve akreditasyon süreçlerinin yönetilmesi ile birlikte bu kurumların kalite seviyelerinin de yükselmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Ayrıca bu dönemde şeffaf ve hesap verebilir bir toplum yapısının kurulması ve bürokrasinin ortadan kaldırılarak işlemlerin daha seri ve nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesine yönelik birçok girişimin de hayata geçirildiği gözlemlenmektedir. Bu çerçevede e-Devlet Kapısı adlı uygulama üzerinden hizmete sunulan işlemler, elektronik süreçler üzerinden yürütülerek hizmetlere pratiklik kazandırmasının yanı

sıra hem bireylerin hem de kamu otoritelerinin tasarruf etmelerini sağlamıştır. YÖKAKADEMİK adlı uygulama ile birlikte öğretim elemanlarının eğitim aldıkları kurum ve detay bilgilerinden bu kişiler tarafından yürütülen araştırma projelerine kadar birçok bilgi kamuoyu ile paylaşılarak bu alanda şeffaf bir yapının oluşması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra Yükseköğretim Program Atlası uygulamasıyla yükseköğretim alanında eğitim almaya aday öğrenciler için sağlıklı ve güvenilir bir bilişim alt yapısı kurgulanarak tercih sürecinin daha bilinçli ve sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlandığı görülmektedir. Dijital Dönüşüm ve Veri paylaşımına yönelik yaşama geçirilen birçok proje ise yine bu anlayış çerçevesinde uygulamaya konulan diğer projeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler bir bütün halinde ele alındığında; yükseköğretim alanına ilişkin olarak yapılan hukuki düzenlemeler, oluşturulan kurumlar, alınan kararlar ve yürütülen kamu politikaların tamamının Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel değerleri ile uyum sağlamadığı sonuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda, Yükseköğretim Kurulu gibi yükseköğretim alanının yürütülmesi ile ilgili merkezi bir kurumun kurulması Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile çelişen bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, gerek Yükseköğretim Kurulu döneminde gerekse Kurul öncesi dönemde öğretim elemanlarının yetiştirilmesi üzerine uygulanan kamu politikalarının da nicelik olarak etkin olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak, Yükseköğretim Kurulu tarafından birçoğu yakın bir dönemde uygulamaya konulan veya girişimde bulunularak hukuki anlamda oluşturulması sağlanan düzenlemelerin, yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin belirlenmesi ve yükseltilmesi, öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğinin teşvik edilmesi, uluslararası rekabet ve işbirliği düzeylerinin artırılması, bilimsel eserlerin tüm paydaşların erişimine sunulması, elektronik uygulamaların geliştirilmesi ve uygulama ağının genişletilmesi, şeffaf ve hesap verebilir bir yükseköğretim alanının oluşturulmasına yönelik uygulamalarının birçoğunun ise Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel argümanları olarak ifade edilen kavramlar ile uyum sağladığı değerlendirilmektedir.

Çalışma bir bütün halinde değerlendirildiğinde yapılan hukuki düzenlemeler, oluşturulan kurumlar ve yürütülen kamu politikaların tamamının Yeni Kamu Yönetimi anlayışıyla uyum sağladığı veya tam ters bir ifade bu anlayışın temel argümanları ile çeliştiği gibi bir sonuç ortaya çıkmamıştır. Bu bağlamda Yeni Kamu Yönetimi

anlayışının temel değerleri ile uyum sağlayan girişimlerde bulunduğu gibi bu anlayış ile çelişen uygulamaların da yürütüldüğü tespit edilmiştir.

Bu bağlamda;

- Yükseköğretim Kurulu, Anayasa ve diğer mevzuat hükümleri kapsamında kendisine tevdi edilen görevlerin devredilebilir nitelikte olanlarını, idari, mali ve hukuki hususlar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına devretmelidir. Bu sayede, hem kamu hizmetlerinin âdem-i merkeziyet ilkesine uygun şekilde yürütülmesine olanak tanınmalı hem de bu kurumların özerk yapıları güçlendirilmelidir.
- Vakıf yükseköğretim kurumlarının, yükseköğretim sistemi içerisinde faaliyet yürütmesine ilişkin idari, mali ve hukuki alt yapı sağlam bir zemine kavuşturulmalı, bu anlayış desteklenmeli, özel sektörün ilke, teknik ve uygulamalarının bu kurumlarda daha etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesine yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Ancak, yükseköğretim kurumlarının hem ülkenin gelişme ve kalkınma seviyelerinin belirlenmesi hem de toplum üzerindeki olumlu dışsallığı göz önünde bulundurulduğunda, bu kurumlar tarafından yürütülen kamu hizmetlerinin asgari koşulları sağlaması hususu dikkatle takip edilmeli ve gerektiğinde bu kurumlar üzerinde idari önlem mahiyetinde tedbirler alınmalıdır.
- Yeni Kamu Yönetimi anlayışının temel değerleri ile uyum sağladığı değerlendirilen yükseköğretim kurumlarının ülke sathında dengeli dağılım politikalarının, bu kurumlara sağlanan girdilerin en azından çıktılarını üretecek şekilde oluşturulması hususuna dikkat edilmeli, bu kurumlar tarafından yürütülen kamu hizmetlerinin etkin, ekonomik, verimli ve kaliteli bir şekilde yürütülmesine imkân sağlanmalıdır. Bu çerçevede, belirli bir dönem boyunca girdi seviyesi çıktı seviyesini karşılamayan kurumlar için alternatif yöntemlerin gündeme gelmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
- Yükseköğretim kurumlarının açılmasında; asgari fiziki imkânların sağlanması, akademik birimlerin gerek o bölgenin gerekse ülkenin ihtiyaçları çerçevesinde açılmasına özen gösterilmesi, teknik ve bilimsel alt yapıların oluşturulması ve öğretim elemanı sayılarının sağlanması hususuna önemle dikkat edilmelidir. Yükseköğretim kurumlarının bölünmesinde ise ilgili kurumların kurumsal potansiyelleri, akademik standart ve

sıralamalarına hassasiyetle yaklaşılmalı, iyi uygulama örneklerine konu edilebilecek kurumlar için bu uygulama yoluna gidilmesinin tekrar gözden geçirilmesi düşünülmektedir.

- Üretilen bilimsel ürünlerin bilgi ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla elektronik ortamda toplanması, derlenmesi ve arşivlenmesinin hem akademik alan hem de diğer alanlarda oluşturduğu olumlu gelişmelerin yanı sıra bilimsel ürünlerin daha şeffaf bir yapı marifetiyle sunulması hususlarının getirdiği yarar göz önüne alındığında Ulusal Tez Merkezi uygulaması ve Açık Bilim ve Açık Erişim Projesi gibi kamu politikalarının daha yaygın hale getirilmesi ve kapsayıcı bir şekilde desteklenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
- Uluslararası öğrenci hareketliliğinin avantajları göz önünde bulundurulduğunda, bu kapsamda yürütülen faaliyetlerin yükseköğretim üst kuruluşları ve yükseköğretim kurumları tarafından daha kurumsal, sistematik ve etkin bir anlayış ile yürütülmesine yönelik idari ve hukuki temel oluşturulmalı, yükseköğretim kurumlarının akademik sıralamalarda iyi konumda yer alan kurumlar ile işbirliği yapmaları sağlanmalı, hem uluslararası politikalar hem de ulusal öğrenci değişim programları desteklenmelidir.
- Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından sunulan hizmetlerin daha etkin ve kaliteli bir şekilde yürütülmesine yönelik idari ve hukuki alt yapı daha sağlıklı bir zemine kavuşturulmalı, bu kurumlar tarafından oluşturulan raporlar sonucunda izleme aşaması hassasiyetle kontrol edilmeli ve raporlarda tespiti yapılan hususlar üzerine herhangi bir işlem tesis etmeyen veya tesis edilen işlem yeterli görülmeyen yükseköğretim kurumları ile ilgili olarak idari tasarruflarda bulunulmalıdır.
- Yükseköğretim Kurulu, diğer yükseköğretim üst kuruluşları ve yükseköğretim kurumları tarafından sunulan kamu hizmetlerinin elektronik ortama taşınması ve bu hizmetlerin elektronik vasıtalar ile yürütülmesine yönelik politikaların sağladığı fayda göz önüne alındığında, bu kapsamda yürütülen politikalar ve geliştirilen uygulamaların artarak devam etmesine yönelik girişimlerde bulunulmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, Mehmet Ali, "Aydınlanma: Düşünceler Yumağı", ed. Mehmet Ali Ağaoğulları, *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.
- Akbulut, Örsan Ö., *Siyaset ve Yönetim İlişkisi Kuramsal ve Eleştirel Bir Yaklaşım*, TODAİE Yayınları, Ankara, 2005.
- Akçakaya, Murat, *İnsan Kaynakları Yönetimi İnsan Kaynakları Planlaması Norm Kadro Düzenlemesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.
- Akçakaya, Murat, "Stratejik Yönetim ve Planlama", yazarlar Mehmet Akif Özer, Murat Akçakaya, Hasan Yaylı ve Nazlı Yücel Batmaz, *Kamu Yönetimi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- Akdoğan, Abdurrahman, *Kamu Maliyesi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003.
- Al, Hamza, *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Ankara, Bilimadamı Yayınları, Ankara, 2002.
- Altbach, Philip G., Teichler, Ulrich, "Internationalization and Exchanges in a Globalized University", *The Journal of High Techonolgy Management Research*, Cilt 5, Sayı 1, 2001, s. 5-25.
- Arabacı, İmam Bakır, Şener, Gönül, "Üniversitelerin Misyon İfadelerinin Tematik Olarak İncelenmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, 2013, s. 701-716.
- Atasoy, Fahri, *Küreselleşme ve Milliyetçilik*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2005.
- Avrupa Birliği, (Erişim) Avrupa Birliği Web sitesi: <https://ec.europa.eu/> 11 Nisan 2019.
- Aydın, Ahmet Hamdi, *Kamu Yönetimine Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Aydın, Ahmet Hamdi, *Yönetim Bilimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

- Bağrıaçık, Ahmet, "Kamu Hizmetinin Uyarılama İlkesi Üzerine Bir Değerlendirme", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 3, 2018, s. 155-183.
- Baskan, Gülsün Atanur, "Türkiye'de Yükseköğretimin Gelişimi", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2001, s. 21-32.
- Bilgiç, Veysel K., "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı", ed. Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk ve Bayram Coşkun, *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar* (s. 27-46), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Bilgiç, Veysel K., "Küreselleşme Sürecinde Kamu Hizmetinde Dönüşüm ", ed. Bekir Parlak, *Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.
- Bilgiç, Veysel K., Göksu, Turgut "Yeni Gelişmeler Işığında Türkiyede Kamu Yönetimi ve Yerelleşme Eğilimleri, IV. İktisat Kongresi, İzmir, 2004, Kamuda İyi Yönetişim oturumunda sunulan tebliğ (s.45-85)."
- Boztepe, Mehmet, "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Geleneksel Kamu Personel Rejimi Üzerine Etkileri", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 20, Sayı 3, Aralık 2018, s. 191-210.
- Çoban, Hasan, *Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş*, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 1997.
- Çolak, Çağrı D., "Yeni Sağ'ı Oluşturan Bileşenlerim Birbiri ile Çelişen Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme", *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Sayı 44, İlkbahar 2016, s. 351-361.
- Çukurçayır, M. Akif, Ekşi, Hülya, "Kamu Hizmeti Sunumunda Yeni Yöntemler", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1-2, 2001, s. 88-109.
- Çüçen, A. Kadir, "Batı Aydınlanmasının Düşünsel Kökenleri ve Eleştirisi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 2006, 25-34.
- Demir, Leyla, "Kamu Hizmetleri", (Erişim) Genç Hukukçular Okuma Grubu Web sitesi: genchukukcular.org/pdfs/birikimler1.pdf, 12 Şubat 2019, s. 289-312.
- Doğan, Kadir Caner, "Postmodern Kamu Yönetiminin Kuramsal Temelleri Çerçevesinde Yönetişim Yaklaşımı: Literatür Taraması", *Ömer Halisdemir*

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, Ocak 2017, s. 27-45.

Doğramacı, İhsan, *Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi*, Meteksan A.Ş., Ankara, 2007.

Dölen, Emre, *Türkiye Üniversite Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009.

Enders, Jürgen, "Higher education, internationalisation, and the nation-state: Recent developments and challenges to governance theory", *Higher Education*, Sayı 47, 2004, s. 361-382.

Erdoğan, Armağan, "Bologna Süreci Kapsamında Türk Yükseköğretimindeki Gelişmeler", (Erişim) Ulusal Ajans Web sitesi: <http://ua.gov.tr/docs/erasmus-/armagan-erdogan.pdf?sfvrsn=0>, 15 Nisan 2019.

Erdoğan, Meltem, Karagöl, Veysel, "Bölgesel Kalkınmada Yeni Kurulan Üniversitelerin Rolü: Bingöl Örneği", *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2018, s. 51-78.

Ergun, Turgay, "Postmodernizm ve Kamu Yönetimi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 4, 1997, s. 1-15.

Ergun, Turgay, *Kamu Yönetimi*, TODAİE Yayınları, Ankara, 2015.

Ergun, Turgay, Polatoğlu, Aykut, *Kamu Yönetimine Giriş*, TODAİE Yayınları, Ankara, 1992.

Erkan, Hüsnü, *Bilgi Uygarlığı İçin Yeniden Yapılanma*, İmge Yayınları, Ankara, 2000.

Ertuğrul, İrfan, Deniz, Gözde, "4.0 Dünyası: Pazarlama 4.0 ve Endüstri 4.0", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, Haziran 2018, s.158-170.

Eryılmaz, Bilal, *Kamu Yönetimi*, Okutman Yayınları, Ankara, 2011.

Eryılmaz, Bilal, *Bürokrasi ve Siyaset*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2013.

Eryılmaz, Bilal, "Temel Kavramlar", *Kamu Yönetimi* (s. 2-27), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2016.

Eryılmaz, Bilal, *Kamu Yönetimi*, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2017.

- Eser, Bahadır, Memişoğlu, Dilek, Özdamar, Gökhan, "Sosyal Siyasetin Üretilmesi Sürecinde Refah Devletinden Neo-Liberal Devlete Geçiş: Devletin Kamu Hizmeti Sunma İşlevinin Değişimi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 2011, s. 201-217.
- Eşki, Hülya, "Bugünü Anlamak İçin Max Weber'i Yeniden Okumak", *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 11, 2010, s.187-198.
- Fırat Kalkınma Ajansı, "Yap İşlet Devret Modelinde Uygulanan Usul ve Esasların Kalkınma Ajansları Açısından Analizi", (Erişim) Fırat Kalkınma Ajansı Web sitesi:
http://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/FKA_ARASTIRMA_RAPORLARI/YAP%20C4%B0C5%9ELET%20DEVRET%20MODEL%20C4%B0.pdf, 26 Şubat 2019.
- Hughes, Owen, *Public Management & Administration*, St. Martin's Press, USA, 1998.
- Hürriyet Gazetesi, "Üniversitelere e-kayıt başladı" (Erişim)
<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/universitelere-e-kayit-basladi-40189250>, 28 Mayıs 2019.
- Ömürgönülşen, Uğur, "The Emergence of A New Approach To The Public Sector: The New Public Management", *Ankara Üniversitesi Siyasi Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 52, Sayı 1, 1997, s. 517-565.
- Gözler, Kemal, *İdare Hukuku (Cilt 2)*, Ekin Basın Yayım Dağıtım, Bursa, 2009.
- Gözübüyük, Şeref, *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1995.
- Güçlü, Nezahat, "Stratejik Yönetim", *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, 2003, s. 61-85.
- Gülan , Aydın, "Kamu Hizmeti Kavramı", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1-3, 1988, s. 147-159.
- Günday, Metin, *İdare Hukuku*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2004.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin, (Erişim) İslam Ansiklopedisi Web sitesi:
<http://www.islamansiklopedisi.info>, 11 Şubat 2011.

- Kapani, Münci, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınları, İstanbul, 1987.
- Karahanogulları, Onur, "Kamu Hizmetlerinin Kurulmasında Yerel Yönetimlerin Yetkisi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 4, 2001, s. 23-35.
- Karasu, Koray, "Kamu Yönetimi Disiplininin Kökenine İlişkin Bir Not, (Erişim) <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1857/2522.pdf?show>, 01.05.2019, s. 225-242.
- Karcı, Şükrü Mert, "Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme" *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 8, Sayı 16, 2008, s. 40-64.
- Kavili Arap, Sultan, "Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye'de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 65, Sayı 1, 2010, s.1-29.
- Kaya, Fevzi, "Kamu Yönetimi Yaklaşımlarının Karşılaştırmalı Analizi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10, Sayı 53, 2017, s. 747-755.
- Koçak, Mustafa, *Devlet ve Egemenlik*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.
- Koçel, Tamer, *İşletme Yöneticiliği*, Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1999.
- Koray, Meryem, Topçuoğlu, Alper, *Sosyal Politika*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1995.
- Metin, Hatice, Altunok, Mustafa, "Karşılaştırmalı Bir Yaklaşımla Kamu Yönetimi ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, 2002, s. 79-99.
- Nacak, Osman, *Yeni Kamu Yönetimi ve Türkiye'de Kamu Politikalarının Oluşturulması: Aktör Temelli Bir Analiz*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Namal, Yücel, Karakök, Tunay, "Atatürk ve Üniversite Reformu", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2011, s. 27-35.
- NTV, "E-kayıt ile 200 milyon liralık tasarruf" (Erişim) <https://www.ntv.com.tr/egitim/e-kayit-ile-200-milyon-liralik-tasarruf,QbFG80Kpu0iH5tXgYrLiaQ>, 28 Mayıs 2019.

- OECD,. "Education at a Glance 2015: OECD Indicators", 2015, (Erişim) OECD Web sitesi: <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance-2015.htm>, 01.05.2019.
- Özay, İl Han "Türkiye'deki Klasik Kamu Hizmeti Anlayışı: 'Çok Yaşa' ya da 'A Tes Amour'", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 56, Sayı 1-4, 1998, s. 293-295.
- Özdoğan, Mehmet, "Neo-Weberyen Devlet ve Bürokrasi", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 2017, s. 145-166.
- Özer, Mehmet Akif, *Yeni Kamu Yönetimi Teoriden Uygulamaya*, Platin Yayınları, Ankara, 2005.
- Özer, Mehmet Akif, *Yeni Kamu Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2015.
- Öztaş, Nail, *Yönetim*, Otorite Yayınları, Ankara, 2015
- Parlak, Bekir, *Yönetim Bilimi ve Çağdaş Yönetim Teknikleri*, Beta Yayınları, İstanbul, 2011.
- Saraç, M. A. Yekta, (Erişim) Yükseköğretim Kurulu Web sitesi: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/acik-erisim-ve-acik-bilim-calismalarına-baslandı.aspx>, 17 Nisan 2019a.
- Saraç, M. A. Yekta, "'Bölgesel İhtisaslaşma' 5 Yeni Üniversite...", *Yüksek Öğretim Dergisi*, Sayı 11, 2019b, s. 83-86.
- Saklı, Ali Rıza, "Disiplinler Arası Bir Disiplin Olarak Kamu Yönetimi", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, 2011, s. 97-120.
- Sallan Gül, Songül, Gül, Hüseyin, "Türkiye'de Yükseköğretimin Gelişimi, Güncel Durumu ve Eleştirisi", *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 17-18, 2014, s. 51-66.
- SETA Vakfı, "Üniversitelerin Odaklaşması ve İhtisaslaşması", (Erişim) Seta Vakfı Web sitesi: <https://www.setav.org/universitelerin-odaklasmasi-ve-ih-tisaslasmasi>, 06 Nisan 2019.
- Sözen, Süleyman, *Teori ve Uygulamada Yeni Kamu Yönetimi*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005.

- Sözen, Süleyman, "Kamu Yönetimi Disiplininin Gelişimi", *Kamu Yönetimi* (s. 52-73), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2016.
- Sucu, Yaşar, "Yönetim Nedir? Yönetici Kimdir?", Yüksek Bilgili Web sitesi: <http://yuksekbilgili.com/wordpress/wp-content/uploads/2017/03/yonetim.pdf>, 07 Şubat 2019.
- Şahin, Köksal, *Ulus Devlet*, Yeniüzyıl Yayınları, İstanbul, 2009.
- Şahin, Yusuf, *Yönetim Bilimi ve Türk Kamu Yönetimi*, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2015.
- Şat, Nur, "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı: Weber Bürokrasisinin Sonu Mu?", *Hittit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2009, s. 93-108.
- Tortop, Nuri, İsbir, Eyüp G., Aykaç, Burhan, Yayman, Hüseyin, Özer, Mehmet Akif, "Yönetim Bilimi", *Yönetim Bilimi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Tutar, Hasan, Altınöz, Mehmet, "Hesap Verebilirlik Bağlamında İç Denetim ve Sorun Alanları: Eleştirel Bir Analiz", *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, 2017, s. 225-248.
- TÜBİTAK, (Erişim) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Web sitesi: <https://ulakbim.tubitak.gov.tr/tr/haber/tubitak-acik-bilim-politikasi-kabul-edildi>, 17 Nisan 2019.
- Türk Dil Kurumu, (Erişim) Türk Dil Kurumu Web sitesi: www.tdk.gov.tr, 03 Şubat 2019.
- Türk Eğitim Sen, *Türkiye'de Üniversite Sorunu ve Üniversite Çalışanları*, Türk Eğitim Sen Yayınları, Ankara, 2009.
- UNESCO, (Erişim) UNESCO Web sitesi: <http://uis.unesco.org/glossary>, 11 Nisan 2019.
- University Ranking by Academic Performance, "University Ranking by Academic Performance", (Erişim) University Ranking by Academic Performance Web sitesi: <http://tr.urapcenter.org/2018/2018.php>, 02 Nisan 2019.
- Usta, Ayşe, "Aydınlanma Düşüncesine Kısa Bir Bakış", *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, Sayı 1, Güz 2018, s. 74-90.

- Weikart, A. Lynee, "The Giuliani Administration and the New Public Management in New York City", *Urban Affairs Review*, Cilt 36, Sayı 3, Ocak 2001, s. 359-381.
- Yayla, Yıldızhan, *İdare Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1990.
- Yazar, Oğuz, *Yükseköğretimde Denetim Kalitesinin Arttırılması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri ile Birlikte Yükseköğretim Kurumlarının Daha Etkin Denetimi*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2018.
- Yunus Emre Enstitüsü, "Türkçe Eğitimi", 2017, (Erişim) https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/yee_turkce_egitimi_kitapcik_220617.pdf, 29 Mayıs 2019.
- Yücel Batmaz, Nazlı, *Kamu ve Özel Sektör Yönetimi İçin Yönetim Sözlüğü*, ed. Mehmet Akif Özer, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- Yücel, Ali Rıza, "İdari Sözleşmeler ve İmtiyaz Sözleşmeleri", *İnşaat Mühendisleri Odası*, (Erişim) İnşaat Mühendisleri Odası Web sitesi: <http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/72.pdf>, 26 Şubat 2019.
- Yükseköğretim Kurulu, "Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi", Meteksan A.Ş., Ankara, Şubat 2007, (Erişim) <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf>, 01 Nisan 2019.
- Yükseköğretim Kurulu, "Türkiye'de Yükseköğretimde Uluslararasılaşma", *Yüksek Öğretim Dergisi*, Sayı 4, 2017, s. 16-19.
- Yükseköğretim Kurulu, "Yükseköğretim Akademik Arama Sistemi ", *Yüksek Öğretim Dergisi*, Sayı 11, 2019a, s. 50.
- Yükseköğretim Kurulu, "Kasım 1981- Kasım 1988 Döneminde Yükseköğretimdeki Gelişmeler", (Erişim) <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/kasim-1981-kasim-1988-doneminde-yuksekogretimdeki-gelismeler.pdf>, 03 Nisan 2019b.
- Yükseköğretim Kurulu, "Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi", (Erişim)

https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararası_lasma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf, 11 Nisan 2019c.

Yükseköğretim Kurulu, (Erişim) Yükseköğretim Kurulu Web sitesi: <https://mevlana.yok.gov.tr>, 16 Nisan 2019ç.

Yükseköğretim Kurulu, (Erişim) Yükseköğretim Kurulu Web sitesi: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/acik-erisim-ve-acik-bilim-calismalarina-baslandi.aspx>, 17 Nisan 2019d.

Yükseköğretim Kurulu, "Yükseköğretim Program Atlası", ***Yükseköğretim Dergisi***, Sayı 11, 2019e, s. 51.

Yükseköğretim Kurulu, "Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi başladı.", ***Yükseköğretim Dergisi***, Sayı 11, 2019f, s. 96-98.

Yükseköğretim Kurulu, Yükseköğretim Kurumları İstatistikleri, (Erişim) Yükseköğretim Kurulu Web sitesi: istatistik.yok.gov.tr, 28 Mayıs 2019g.